

T.C.

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE ve SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİMDALI

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMASINA BİR
ÖRNEK: TOKAT MERKEZ MAHALLE İSİMLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Uğur POLAT

TOKAT

Mart, 2018

T.C.

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE ve SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİMDALI

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMASINA BİR
ÖRNEK: TOKAT MERKEZ MAHALLE İSİMLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Uğur POLAT

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi İsa TAK

Doç. Dr. Ömer Faruk SÖNMEZ

TOKAT

Mart, 2018

JÜRİ İMZA ONAY SAYFASI

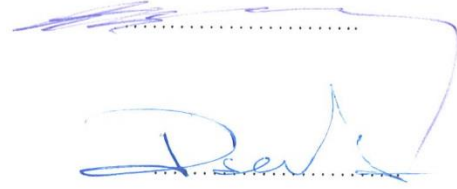
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

UğurPOLAT'ın "SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMASINA BİR ÖRNEK: TOKAT MERKEZ MAHALLE İSİMLERİ" adlı çalışması 28/03/2018 tarihinde jürimiz tarafından Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

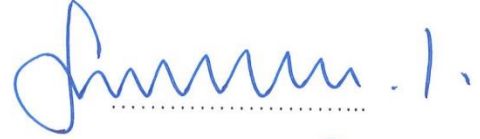
Adı Soyadı

İmza

Başkan: Doç. Dr. Asım ÇOBAN

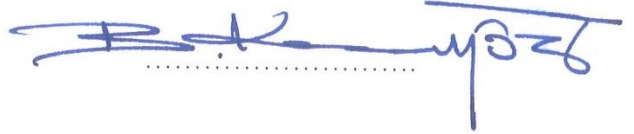
Üye (Danışman): Dr. Öğr. Üyesi İsa TAK

Üye (2. Danışman): Doç. Dr. Ömer Faruk SÖNMEZ

Üye: Doç. Dr. Hakan KOÇ

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Beytullah KARAGÖZ

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../ 03/ 2018

Prof. Dr. Nail YILDIRIM

Enstitü Müdürü

ETİK SÖZLEŞME

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin ve raporlaştırma sürecinin Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna genel akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplandığını, hazırlandığı ve raporlaştırıldığını, iş bu tez çalışmasını “intihali engelleme” programından taradığımı bana ait olmayan tüm bilgi, veri, düşünce ve bulgulara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan eder sorumluluğun tarafıma ait olduğunu kabul ederim.

Tarih: .../.../.....

Tezi hazırlayan Öğrencinin

Adı Soyadı

Uğur POLAT

ÖN SÖZ

Toplumunu bir arada tutan ortak bir paydada bir araya getiren temel etmenler arasında yer alan kültür tarihsel süreçle birlikte daha büyük zenginlik kazanmaktadır. Gündelik yaşamda sıradan olarak adlandırdığımız birçok durum tarihsel birikimle süregelen kültürel değerleri içerisinde barındırmaktadır. Yaşadığımız çevrede bulunan yer adları ve nesilden nesil'e anlatılan çeşitli olaylar tarihsel süreçle meydana gelen kültürel zenginliklerdir. Toplumun bir arada yaşaması kendi içerisinde ortak bir payda da buluşabilmesini sağlayan kültür'e sahip çıkılmalı ve bu kültürel unsurların bireyler de farkındalık oluşturması sağlanmalıdır. Bu amacı gerçekleştirmede ise tarih öğretimi büyük öneme sahiptir. Tarihsel süreçte meydana gelen kültürel değerlerin yazılı tarihi kaynaklarda olduğu kadar henüz yazıya geçirilmemiş sözlü kültür mirasında yer aldığı bilinmektedir. Sözlü tarihe ait bu kültürel öğeler ortak yaşanmışlığın birer simgesidir.

Tarihsel sürece ait sözlü tarih öğelerinin ortaya çıkarılması ile toplumda yaşayan bireylerin kültürel zenginliğe ait farkındalık oluşturmalarının yanında tarihe olan ilgiyi de önemli ölçüde arttırabilmektedir. Sözlü tarihe dayalı bu kültürel zenginliğin belirlenmesinde yetişkin bireylerin bilgi ve yaşam birikimleri büyük öneme sahiptir. Yetişkin bireylerimizin sahip olduğu bu birikimi gelecek kuşaklara aktarmak, kültürel zenginliği belirlemek ve tarihine kültürüne sahip çıkan bireyler yetiştirmek amaçlarını gerçekleştirmek şüphesiz her toplumun temel amaçları içerisinde yer almaktadır.

Sözlü tarihe dayalı kültürel zenginliklerinin farkında olan bireyler toplum içerisinde uyum, ortak değerlere saygı ve bir arada yaşama hissiyatını tam anlamıyla gerçekleştirmeye çalışacağı düşüncesiyle tarih öğretimi büyük bir misyon üstlenmektedir. Tarihin yazılı kaynaklarının sunmuş olduğu bilgiler kadar sözlü tarih unsurları da büyük önem arz etmektedir.

Uğur POLAT

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam boyunca desteğini esirgemeyen, akademik bilgi ve tecrübesi ile ufkumu genişleten, çalışmamı planlarken ve yürütürken her zaman yanımda olduğunu hissettiğim değerli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi İsa TAK'a ve Doç. Dr. Ömer Faruk SÖNMEZ'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimine birlikte başladığım, akademik ve mesleki birikimlerini hiçbir zaman esirgemeyen değerli öğretmen arkadaşlarım Maksut ÖNLEN ve Eser İRŞİ'ye yardımlarından dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Alan araştırması sürecinde bilgilerini ve desteğini esirgemeyen değerli büyüğüm Hasan ERDEM'e teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca varlıklarıyla desteklerini hep hissettiğim ve bu destekle kendimi güçlü hissetmemi sağlayan sevgili annem ve sevgili babama teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMASINA BİR ÖRNEK: TOKAT MERKEZ MAHALLE İSİMLERİ

Polat, Uğur

Yüksek Lisans, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi İsa TAK

Doç. Dr. Ömer Faruk SÖNMEZ

Mart 2018,

Gündelik yaşantımızda sıradan insanların kendi yaşantılarından ve anlatılardan hareket eden sözlü tarih verileri toplumsal yaşamda kültürün birer yansımasıdır. Toplumsallaşma ve bir arada yaşam ile ortaya çıkan bu ortak kültür bireyleri birbirlerine bağlayıcı kılma ve bir arada yaşamayı içerisinde barındırmaktadır. Tarihin yazılı kaynakları kadar toplumun hafızasında yer alan tarihsel bilgiler de büyük önem arz etmektedir. Bireylerin birer canlı tarih olarak bilgi birikimlerinin paylaşılması ve gün yüzüne çıkarılması noktasında sözlü tarih büyük öneme sahiptir. Kaybolmaya yüz tutmuş kültürel mirasa dayalı çeşitli bilgi ve olaylar toplumları bir arada tutan temel mitler olarak ifade edilebilir. Bu noktadan hareketle çalışmamızın amacı Tokat il merkezin de yer alan mahalle sakinlerinin yaşadıkları mahalle isminin anlamı ile ilgili bilgileri sözlü tarih uygulamaları ile belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma da nitel araştırma desenlerinden olgu bilim yöntemi kullanılmış olup araştırmaya konu olan mahalleler Tokat merkez ilçe de yer alan 42 mahalle ile sınırlandırılmıştır. Bu amaçla hazırlanan görüşme formu ile bizzat mahalle sakinlerinden yaşça daha büyük yetişkin katılımcılarla görüşme gerçekleştirilmiş olup konuyla ilgili veriler kayıt altına alınmıştır. Sosyal bilgiler öğretiminde yer alan sözlü tarih uygulamaları ile birey yaşadığı çevre ve soy ağacıyla ilgili bilgileri bizzat elde edebilmektedir. Böylece Tarih öğretimini daha eğlenceli kılma ve bilgiyi keşfetmesi sağlanmaktadır. Toplum bir arada tutan kültürel miras ve kültür öğelerinin gelecek kuşaklara aktarılması, topluma

ait olma ve farkındalık oluşturmak ancak tarihsel bilgi birikimi ile gerçekleşebilmektedir.

Araştırma bulgularında 7. Sınıf öğrencilerinin sözlü tarihe ilişkin bilgilerinde eksiklikler olduğu sonucuna varılmıştır. Öğrencilerden bazıları ise cadde, sokak isimlerini yaşadıkları mahalle olarak ifade ettikleri görülmüştür. Ayrıca 39 mahalle isminin anlamı, isminin belirlenmesinde etkili olan durumlar ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Kültür, Miras, Sözlü Tarih

ABSTRACT**TOKAT PROVINCE CENTRAL STREET NAMES AS AN EXAMPLES OF ORAL
HISTORY STUDY IN SOCIAL STUDIES**

Polat, Uğur

Master Thesis, Social Sciences Education Science

Advisor: Ph. D. İsa TAK

Asst. Prof. Dr. Ömer Faruk SÖNMEZ

March 2018,

In our everyday life, ordinary people reflect their cultures in their own lives and in the social life of verbal history that moves from their accounts. This common culture, which emerges with socialization and coexistence, is a place where individuals are connected to each other in a cohesive and coexistent way. Historical information in the memory of the society as well as written sources of history are of great importance. Individuals have a great deal of verbal history at the point of sharing and accumulating knowledge as a living history. Various information and events based on cultural heritage that is on the verge of disappearing can be expressed as basic myths holding societies together. The aim of our study with this point was to determine the information about the meaning of the neighborhood name of the residents of the Tokat province center by means of oral history applications. In the study, the method of analysis was used as the qualitative research design and the neighborhoods subject to research were limited to 42 neighborhoods in the central district of Tokat. With the interview form prepared for this purpose, interviews were held with adult participants who were older than the residents themselves and the relevant data were recorded. With the oral history practices in the teaching of social studies, the individual is able to obtain information about the environment and family tree he lives in person. Thus, history teaching is provided to discover more fun and knowledge. The transfer of cultural heritage and

cultural elements that hold society together to future generations, collective belonging and awareness can only be realized with the accumulation of historical knowledge.

In the research findings, it was concluded that there was a lack of information on the oral history of the 7th grade students. Some of the students have seen street names as street neighborhoods. In addition, the meaning of the name of the 39 neighborhoods, determining the name of the effective conditions have been put forward.

Key Words: Social Studies, Culture, Heritage, Oral History

İÇİNDEKİLER

JÜRİ İMZA ONAY SAYFASI	i
ETİK SÖZLEŞME	ii
ÖN SÖZ.....	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLO, ŞEKİL, GRAFİK.....	xii
KISALTMALAR.....	xiii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
Problem Durumu.....	1
Alt Problemler.....	2
Araştırmanın Amacı	2
Araştırmanın Sayıltıları.....	3
Araştırmanın Sınırlılıkları	3
Tanımlar	4
BÖLÜM II	5
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	5
Sosyal Bilgilerin Tanımı	5
Sosyal Bilgiler Programı.....	8
Sosyal Bilgiler Programının Yapısı.....	8
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMINDA ÖĞRENME ALANLARI, KAZANIMLAR VE SÜRELERİ.....	10

2005 ve 2017 Yıllarındaki Programlarda Üniteler	21
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMLARINDAKİ KAZANIMLARDA SÖZLÜ TARİH	22
2017 Yılı Öğretim Programında Sözlü Tarih	22
SÖZLÜ TARİH NEDİR?.....	23
Uygarlık Tarihi İçerisinde Tokat'ın Yeri	26
İlin tarihi	26
İlin coğrafi yapısı	28
İlgili Araştırmalar.....	29
BÖLÜM III.....	31
YÖNTEM	31
Araştırmanın Modeli	31
Çalışma Grubu	32
Görüşmeye Hazırlık	32
Görüşme Sorularının Hazırlanması.....	32
Katılımcılara Ulaşılması.....	33
Görüşme Sırasında	33
Görüşme Sonrasında	34
Verilerin Analizi	35
BÖLÜM IV.....	36
BULGULAR	36
Araştırma Problemlerine Ait Bulgular	36
BÖLÜM V	131
SONUÇ ve TARTIŞMA	131
KAYNAKÇA	134
EKLER	140
EK 1. YETİŞKİN KATILIMCI GÖRÜŞME FORMU	140

EK 2. ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU	141
ÖZGEÇMİŞ.....	142

TABLO, ŞEKİL, GRAFİK

Tablo 1. 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Öğrenme Alanları Ve Süreleri.....	10
Tablo 2. 2017 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Öğrenme Alanları Ve Süreleri.....	11
Tablo 3. 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı	12
Tablo 4. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı	14
Tablo 5. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı	16
Tablo 6. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı	18
Tablo 7. 2005 ve 2017 Yıllarında Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kazanım Sayıları.....	19
Tablo 8. 2005 ve 2017 Yıllarına Göre Öğrenme Alanlarındaki Değişim	21
Tablo 9. 2016 Yılı Tokat İlçe Ve Köy Nüfusları; Yüz Ölçümü Ve Nüfus Yoğunluğu	28
Tablo 10. Tokat Merkez Mahalle İsimleri.....	37
Tablo 11. Avarız Ve Bedel-i Nüzül Vergi Dağılımına Göre Tokat Mahalleleri	38
Tablo 12. Günümüze Kadar Aynı İsimle Varlığını Sürdüren Mahalleler	41
Tablo 13. Öğrencilerin “Yaşadığınız Mahalle İsmi Nedir?” Sorusuna Ait Verdikleri Cevapların Sayısal Durumu.....	128
Tablo 14. Öğrencilerin Mahalle İsminin Nereden Almıştır? Sorusuna Verdiği Cevapların Sayısal Durumu	128
Tablo 15. Öğrencilerin Ders İçi- Ders Dışı Sözlü Tarih Uygulaması Gerçekleştirme Durumları	130

KISALTMALAR

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

ADNK: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

TDK: Türk Dil Kurumu

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, alt problemleri, amacı, önemi, sayıtları (varsayımlar), sınırlılıkları ve tanımlarına yer verilmiştir.

Problem Durumu

İnsanlar arasında ortaya konmuş tarih yazım türü sözlü tarih çalışması gündelik yaşamda yer alan sıradan insanları ve sosyal hayatı tarihin içerisine dâhil etmeyi mümkün kılmaktadır. Bu durum toplumsal sınıflar ve nesiller arasında sözlü kültürün aktarılmasını ve devamlılığını sağlamaktadır (Tay ve Öcal, 2008).

Öğrenciler sözlü tarih projeleri yapmaya başladıklarında “küçük birer tarihçi” olurlar ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirme fırsatı elde ederler. Eğitim öğretim faaliyetlerinde gerçekleştirilen sözlü tarih uygulamaları sayesinde öğretmen ve öğrenciler toplumdaki yerlerinin farkına daha doğru varabilirler. Aile ve öğrencileri birlikte hareket etmeye ve paylaşmaya sevk eder. Böylece bireyin ailesi, akranları ve farklı bireylerle gerçekleştirdikleri bu öğrenme faaliyetlerine katıldıklarında işbirlikçi öğrenme gerçekleştirirler. Görüşme yaptıkları insanların yaşantılarına girerek farklı değerleri ve kültürel öğeleri daha iyi anlama tanıma fırsatına sahip olurlar (MEB, 2005a).

4. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında “Kültür ve Miras” öğrenme alanında 2. Kazanım “Ailesi ve çevresindeki milli kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir.” şeklinde yer almaktadır. Kazanım da öğrencinin sözlü tarih çalışması gerçekleştirerek yaşadığı topluma ait kültürel öğeleri tanıma fırsatı ve tüm bu çalışmaları küçük birer tarihçi edasıyla gerçekleştirmesi tarih öğretimini daha etkili ve eğlenceli hale dönüştürebilmektedir. Gündelik yaşantımızda yaşadığımız yerler ve çevrelere verilen isimler kültürel mirasımızın ve zenginliğimizin bir parçasıdır. Bu bağlamda mahalle isimlerinin verilirken yaşanmış bir olay, bölgeyi farklı kılan bazı özellikler veya şahısların etkili olup olmadıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Tarihin birer yansıması olarak karşımıza çıkan bu mahalle isimlerinin ne şekilde adlandırıldığı ile ilgili her hangi bir kaynak ta ya da belgede rastlanılmadığı için sözlü tarih yöntemi ile bu bilgilere ulaşmak hedeflenmiştir. Öğrencilerin de bu çalışmada olduğu gibi sözlü

tarih yöntemi ile yaşadıkları yerleri çevreleri tarihsel yöntemlerle keşfedebilmesi kendi ailesine ait soy ağacı oluşturabilmesi amaçlanmıştır.

Geçmişten beri tarihçilerin başvurduğu sözlü kaynaklar yazılı kaynaklardan ulaşılamayan bilgilere ulaşabilmeyi sağlamaktadır. Sıradan insanların aktarımıyla kişilerin özel yaşamında yazılı kaynaklardan ulaşılamayan bilgilere sözlü tarih yöntemi sayesinde ulaşabilmek mümkündür (Öztürkmen, 1998a).

İnsanlar etrafında ortaya konmuş bu tarih yazım türü ile tarihin içerisine sosyal yaşam ve gündelik hayatta dahil edilebilip kapsamı daha geniş hale getirilmiştir. Kahramanlar sadece önemli, tanınmış kişiler değil çoğunluğu meydana getiren ve o ana kadar tanınmamış halk kitlelerinden seçilmektir. Özgüven eksikliği taşıyan insanların ve yaşlıların saygınlığını, özgüveninin artmasını sağlar. Toplumsal nesiller arasında sözlü kültür öğelerinin aktarılmasını ve toplumun milli kültürünü oluşturarak devamlılığı sağlamaktadır. Ortak anlamlar çıkarımını sağlayarak araştırmacıya, insanlara, tarihe, mekana ya da zamana ilişkin aidiyetlik kazanımı sağlar (Tay ve Öcal 2008).

Bu çalışmada, Tokat ili merkez mahalle isimlerinin belirlenmesinde etkili olan olaylar, durumlar nelerdir? Ana probleminden hareketle aşağıdaki alt problemlere cevap aranacaktır.

Alt Problemler

- Geçmişten günümüze Tokat mahalle isimleri hangileridir?
- Tokat mahalle isimlerine yer verilirken neler belirleyici olmuştur?
- Mahalle isimlerinden isminin nereden geldiği bilinmeyen mahalle ismi var mıdır?
- 7. Sınıf öğrencilerinin yaşadıkları mahalle isminin nereden geldiğine ait bilgileri nelerdir?
- 7. Sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde ders içi-ders dışı faaliyetlerde Sözlü Tarih uygulaması gerçekleştirme durumları nelerdir?

Araştırmanın Amacı

Gündelik yaşantımızda yaşadığımız yerler ve çevrelere verilen isimler kültürel mirasımızın ve zenginliğimizin bir parçasıdır. Bu bağlamda mahalle isimlerinin verilirken yaşanmış bir olay, bölgeyi farklı kılan bazı özellikler veya şahısların etkili olup olmadıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Tarihin birer yansıması olarak karşımıza

çıkan bu mahalle isimlerinin ne şekilde adlandırıldığı ile ilgili her hangi bir kaynakta ya da belgede rastlanılmadığı için sözlü tarih yöntemi ile bu bilgilere ulaşmak hedeflenmiştir. Öğrencilerin de bu çalışmada olduğu gibi sözlü tarih yöntemi ile yaşadıkları yerleri çevreleri tarihsel yöntemlerle keşfedebilmesi amaçlanmıştır.

Çalışmanın temel amacı, Tokat merkez mahallelerinde uzun yıllar boyunca yaşayan mahalle sakinlerinin mahalle isimlerinin anlamı ile ilgili bilgilerinin Sözlü Tarih yöntemi ile tespit edilmesidir. Çalışma kapsamında sosyal bilgiler dersinde 7. sınıf öğrencilerinin ders içi-ders dışı uygulamalar da sözlü tarih çalışması gerçekleştirme durumları ve yaşadıkları mahalle isminin anlamına ilişkin bilgileri belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın Sayıltıları

Mahallede yaşayan kişilerin mahalle isminin nereden geldiği, bu ismin taşıdığı anlamı bildiği varsayılmıştır.

Araştırmanın temel sayıltıları;

- a) Mahallede yaşayan yetişkin katılımcılarla yapılan görüşmeler verimli geçmiştir.
- b) Çalışma sürecinde mahallede yaşayan katılımcılar ve öğrenciler kendilerine yöneltilen sorulara samimi cevaplar vermişlerdir.
- c) Bütün katılımcılar ve öğrenciler süreç içinde aynı düzeyde güdülenmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

- Tokat merkez ilçe sınırlarında yer alan merkez ilçeye bağlı 42 mahalle ile sınırlıdır.
- Sosyal bilgiler dersinde yer alan sözlü tarih kazanımları ile sınırlıdır.
- Çalışma, mahallede yaşayan katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmelerle sınırlıdır.
- 7. Sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilen 35 görüşme formu ile sınırlıdır.

Tanımlar

Sosyal Bilgiler: Sosyal Bilgiler, ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu fertler yetiştirmek amacıyla, sosyal bilimler alanlarından seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır (Erden, 1996).

Sözlü Tarih: İnsan hafızasını bir tarihsel kaynak olarak kabul eden, bireylerin geçmişe ait anlatmış oldukları olaylara, hikâyelere dayalı olarak tarihsel bilgi üretmeye için kullanılan tarih metodudur (Aydın, 2014).

Kültür: İnançlar, değerler, semboller, normlar, örf ve adetler, kanunların oluşturduğu manevi unsurlardır (Erkal 2006).

Miras: Bir neslin kendinden sonra gelen nesle bıraktığı şey (TDK).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Sosyal Bilgilerin Tanımı

Sosyal bilgilerin tanımlarına genel olarak baktığımızda farklı şekillerde tanımlamalar yapıldığını görmekteyiz. En genel tanımıyla sosyal bilimler başta olmak üzere diğer bilimlere ait çeşitli disiplinlerin içeriklerinin bira araya gelmesiyle oluşturulmuş disiplinler arası bir çalışma alanıdır.

Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005a: 2).

Sönmez ise Sosyal Bilgileri, “*Toplumsal gerçeklik payı ile kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun neticesinde elde edilen dirik bilgilerdir.*” olarak ifade etmiştir. Toplumsal gerçekliği ise; “*Toplum içindeki yaşamı düzenleyen etkinlikler bütünü, insanın sosyal yaşam içinde kullandığı ve toplum içindeki bireylerin daha mutlu, rahat, kolay yaşamasını ve bu bireylerin kendini gerçekleştirmesini sağlayan her türlü toplumsal kriterler*” olarak belirtmiştir (Sönmez, 1998: 3).

Sosyal Bilgiler, karakterli, erdemli ve sorumlu bireyler yetiştirmek için sosyal bilimler alanlarından derlenmiş bilgiler çerçevesinde, ilköğretim okullarında öğrencilere sosyal yaşamla alakalı temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır (Erden, 1996).

Sosyal bilgiler, her bakımdan değişen ve gelişen ülke, dünya koşullarında bilgiye dayalı kararlar alıp karşılaştığı problemlerin üstesinden gelebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşeri bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemleri birbirleriyle kaynaştırarak kullanan bir öğretim programı olarak ifade edilebilir (Öztürk, 2006). Sosyal bilgiler için yapılan bu tanımda sosyal bilgilerin etkili vatandaş

yetiştirmek boyutunun belirgin şekilde vurgulandığı, aynı zamanda sosyal ve beşeri bilimlerin kaynaştırılmasına vurgu yapıldığı görülmektedir.

Günümüzün sosyal ve ekonomik koşullarında etkin rol oynayabilecek bireyler yetiştirebilmek, ülkelerin uluslararası alanda rekabet edebilirliği ile doğrudan ilişkilendirilmektedir. Bu durum; ülkeleri sorumluluk sahibi, problem zebilen, karar verme becerileri gelişmiş, eleştirel ve inovatif düşünebilen bireyler yetiştirmeye imkân sağlayacak bir eğitim modeli arayışına yönlendirmektedir (MEB, 2017c).

Sosyal bilgiler en kısa tanımı ile sosyal bilimler içerisinden seçilmiş çeşitli disiplinlerin bir araya gelmesiyle oluşturulmuş temelinde iyi insan yetiştirmeyi amaçlayan konular, bilgiler bütünü olarak ifade edilebilir. Sosyal bilgiler ile bireyin karşılaştığı problemlerin üstesinden gelebilecek becerilere sahip, görev ve sorumluluklarının bilincinde toplumsal ve milli değerlerini benimseyip onlara sahip çıkan haklarının bilincinde bireyler yetiştirmeyi amaçladığı görülmektedir.

Sosyal bilgilerin amaç ve hedeflerinin en genel ifadesine ise 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçları ve Temel İlkelerine uygun olarak şöyle ifade edilmektedir: Sosyal Bilgiler Dersi ğretim Programı ile ğrencilerin;

1. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmeleri,
2. Atatürk ilke ve inkılaplarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrayıp demokratik, laik, millî ve ağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmaları,
3. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilmeleri,
4. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel ge ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri,
5. Yaşadığı evre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanıyarak insan ile evre arasındaki etkileşimi açıklamaları ve meknı algılama becerilerini geliştirmeleri,

6. Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları,
7. Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerisine sahip olmaları,
8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde millî ekonominin yerini kavramaları,
9. Çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli ve saygın olduğuna inanmaları,
10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algılamaları,
11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmaları,
12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlaki gözetmeleri,
13. Toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştığı sorunları çözmek için temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmeleri,
14. Katılımın önemine inanmaları, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürmeleri,
15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçlerini ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenlemeleri,
16. Millî, manevi değerleri temel alarak ve evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri,
17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri,
18. Özgür birer birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varması amaçlanmaktadır (MEB, 2017c).

Sosyal Bilgiler Programı

2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programı;

Sosyal bilgiler programının amacı 21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve inkılâplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektir (MEB, 2005a). Programda da ifade edildiği üzere dünyada ki değişime ayak uydurabilen ve karşılaştığı sorunların üstesinden gelebilen, birey için gerekli davranışları kazandırmayı amaçlamaktadır.

Sosyal Bilgiler Programının Yapısı

Sosyal bilgiler programı tüm bu amaçları gerçekleştirirken kullanmış olduğu temel öğeler: öğrenme alanı, beceriler, kavramlar, kazanım ve değerler programın yapısını oluşturmaktadır. Bu terimleri açıklayacak olursak;

-Kazanım: Öğrenme süreci içerisinde planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar sayesinde öğrencide görülmesi beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerlerdir (Tay ve Öcal, 2008).

Sosyal Bilgiler Programı'nda 4.sınıf için 33, 5.sınıf için 33, 6.sınıf için 34 ve 7.sınıf için 31 kazanım bulunmaktadır.

-Öğrenme Alanı: Birbiri ile ilişkili beceri, tema, kavram ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize eden yapıdır (MEB, 2005a). Programda Sosyal Bilgileri oluşturan disiplinler doğrultusunda dokuz tane öğrenme alanı saptanmıştır. Bunlar; “Birey ve Toplum”, “Kültür ve Miras”, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler”, “Üretim, Dağıtım ve Tüketim”, Zaman, Süreklilik ve Değişim”, “Bilim, Teknoloji ve Toplum”, “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler”, “Güç, Yönetim ve Toplum” ve “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanlarıdır.

-Beceri: Öğrenciler tarafından öğrenme sürecinde kazanılmasının, geliştirilmesinin ve günlük hayata aktarılmasının hedeflendiği kabiliyetlerdir (MEB, 2005a). Sosyal Bilgiler Programı, ilk dokuz beceriyi 4-8.sınıf düzeyinde öğrencilere verilen diğer derslerle birlikte kazandırmanın yanında, sosyal bilgiler alanına özgü altı beceri ile birlikte on beş beceriyi kazandırmayı amaçlamaktadır. Söz konusu bu beceriler aşağıda şu şekildedir:

1. Eleştirel Düşünme Becerisi
2. Yaratıcı Düşünme Becerisi
3. İletişim Becerisi
4. Araştırma Becerisi
5. Problem Çözme Becerisi
6. Karar Verme Becerisi
7. Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi
8. Girişimcilik Becerisi
9. Türkçe'yi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma Becerisi
10. Gözlem Becerisi
11. Mekânı Algılama Becerisi
12. Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi
13. Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi
14. Sosyal Katılım Becerisi
15. Empati Becerisi

-Kavram: Varlıklar, olaylar, insanlar ve düşünceler benzerliklerine göre gruplandırıldığında gruplara verilen ortak isimler kavram olarak adlandırılır (Kaptan, 1999). Programda kavram öğretimi kendi arasında giriş, geliştirme ve pekiştirme düzeyleri olarak üç aşamaya ayrılmıştır. Bu çerçevede 4.sınıf için 94, 5. Sınıf için 124, 6.sınıf için 145 ve 7.sınıf için 157 kavram bulunmaktadır.

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMINDA ÖĞRENME ALANLARI, KAZANIMLAR VE SÜRELERİ

Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan öğrenme alanları, kazanımlar ve ders saati sınıf düzeylerine göre Tablo 1’de görülmektedir:

Tablo 1. 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Öğrenme Alanları Ve Süreleri

SINIFLAR	4. SINIF			5. SINIF			6.SINIF			7.SINIF		
	KAZANIM	SÜRE ORANI	DERS SAATİ	KAZANIM	SÜRE ORANI	DERS SAATİ	KAZANIM	SÜRE ORANI	DERS SAATİ	KAZANIM	SÜRE ORANI	DERS SAATİ
BİREY VE TOPLUM	6	11	12	4	11	12	6	11	12	6	11	12
KÜLTÜR VE MİRAS	6	14	15	6	14	15	9	23	24	8	25	27
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	8	14	15	8	14	15	7	14	15	5	11	12
BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	6	11	12	6	11	12	5	10	12	5	11	12
ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	7	14	15	7	14	15	6	17	18	6	17	18
GÜÇ YÖNETİM VE TOPLUM	4	14	15	5	14	15	5	14	15	5	11	12
KÜRESEL BAĞLANTILAR	4	11	12	6	11	12	5	11	12	4	14	15
GRUPLAR, KURUMLAR VE SOSYAL ÖRGÜTLER	5	11	12	5	11	12	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	46	100	108	47	100	108	43	100	108	39	100	108

Tablo 1’de 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında 4, 5, 6 ve 7. Sınıflara ait öğrenme alanları, kazanım, ders süre oranı ve ders saati dağılımı tablo şeklinde bir bütün olarak verilmeye çalışılmıştır.

Tablo 2. 2017 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Öğrenme Alanları Ve Süreleri

SINIFLAR	4. SINIF			5. SINIF			6.SINIF			7.SINIF		
	KAZANIM	SÜRE ORANI	DERS SAATİ	KAZANIM	SÜRE ORANI	DERS SAATİ	KAZANIM	SÜRE ORANI	DERS SAATİ	KAZANIM	SÜRE ORANI	DERS SAATİ
BİREY VE TOPLUM	5	11.1	12	4	13	14	5	11.1	12	4	11.1	12
KÜLTÜR VE MİRAS	4	13	14	5	16.6	18	5	20.4	22	5	27.8	30
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	6	18.5	20	5	16.6	18	4	13	14	4	13.9	15
BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	5	14.8	16	5	13	14	4	11.1	12	4	11.1	12
ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	5	16.6	18	6	16.6	18	6	16.6	18	6	13.9	15
ETKİN VATANDAŞ	4	13	14	4	11.1	12	6	14.8	16	4	11.1	12
KÜRESEL BAĞLANTILAR	4	13	14	4	13	14	4	13	14	4	11.1	12
TOPLAM	33	100	108	33	100	108	34	100	108	31	100	108

Tablo 2’de 2017 sosyal bilgiler dersi öğretim programında 4, 5, 6 ve 7. Sınıflara ait öğrenme alanları, kazanım, ders süre oranı ve ders saati dağılımı tablo şeklinde bir bütün olarak verilmeye çalışılmıştır.

2005 ve 2017 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında öğrenme alanları, kazanım sayıları ve ders saati süreleri sınıflar bazında dağılımı şu şekildedir:

Tablo 3. 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

2005				2017			
ÖĞRENME ALANI	KAZANIM	SÜRE ORANI	DERS SAATI	ÖĞRENME ALANI	KAZANIM	SÜRE ORANI	DERS SAATI
BİREY VE TOPLUM	6	11	12	BİREY VE TOPLUM	5	11.1	12
KÜLTÜR VE MİRAS	6	14	15	KÜLTÜR VE MİRAS	4	13	14
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	8	14	15	İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	6	18.5	20
BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	6	11	12	BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	5	14,8	16
ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	7	14	15	ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	5	16,6	18
GÜÇ YÖNETİM VE TOPLUM	4	14	15	ETKİN VATANDAŞ	4	13	14
KÜRESEL BAĞLANTILAR	4	11	12	KÜRESEL BAĞLANTILAR	4	13	14
GRUPLAR, KURUMLAR VE SOSYAL ÖRGÜTLER	5	11	12	-	-	-	-
TOPLAM	46	100	108	TOPLAM	33	100	108

Tablo 3’de 4. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı incelendiğinde 2005 yılında birey ve toplum öğrenme alanında kazanım sayısı 6 iken 2017 yılında kazanım sayısının azaltılarak 5 kazanımın yer aldığı görülmektedir. Kültür ve Miras öğrenme alanında kazanım sayısı 6’dan 4’e indirilmiş buna bağlı olarak da ders saati sayısı da bir saat azaltılmıştır. İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında ise kazanım sayısı 8 iken bu sayı 6 ya indirilmiş fakat ders saati 15 saatten 20 saate arttırıldığı görülmektedir.

Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanında 6 kazanım yer alırken, kazanım sayısının 5'e düşürüldüğü ders saatinin ise 12 saatten 16 saate çıkarıldığı görülmüştür. Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında kazanım sayısı 7'den 5'e düşürülmesine rağmen ders saati 3 saat arttırılmıştır.

2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan Güç Yönetim ve Toplum öğrenme alanının, 2017 öğretim programında yer almadığı, Etkin Vatandaş adıyla 4 kazanımdan oluşturulmuş farklı bir öğrenme alanının yer aldığı görülmektedir.

Küresel Bağlantılar öğrenme alanında kazanım sayısı değişiklik göstermezken ders saati süresi 2 saat arttırılmıştır. Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler öğrenme alanı 2005 öğretim programında yer alırken 2017 öğretim programında bu isimle öğrenme alanı yer almamaktadır.

2005 yılı 4. Sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında 9 öğrenme alanı (Zaman, Süreklilik ve Değişim tüm öğrenme alanları) yer aldığı görülürken, 2017 öğretim programında 7 öğrenme alanından oluştuğu görülmektedir. 2005 yılı 4. Sınıf sosyal bilgiler öğretim programında toplam 46 kazanım yer alırken, 2017 öğretim programının da ise %28.2 azaltılarak 33 kazanımın bir araya getirilmesi ile oluşturulduğu gözlenmektedir. Yeni öğretim programında öğrenme alanların da ve kazanım sayılarının da azaltılma yoluna gidildiği görülürken toplam ders saati süresinde herhangi bir değişiklik görülmemiştir. Her iki programda da ortak nokta olarak İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanı diğer öğrenme alanları içerisinde en fazla ders saati ve süre oranına sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 4. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

2005				2017			
ÖĞRENME ALANI	KAZANIM	SÜRE ORANI	DERS SAATI	ÖĞRENME ALANI	KAZANIM	SÜRE ORANI	DERS SAATI
BİREY VE TOPLUM	4	11	12	BİREY VE TOPLUM	4	13	14
KÜLTÜR VE MİRAS	6	14	15	KÜLTÜR VE MİRAS	5	16.6	18
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	8	14	15	İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	5	16.6	18
BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	6	11	12	BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	5	13	14
ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	7	14	15	ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	6	16,6	18
GÜÇ YÖNETİM VE TOPLUM	5	14	15	ETKİN VATANDAŞ	4	11,1	12
KÜRESEL BAĞLANTILAR	6	11	12	KÜRESEL BAĞLANTILAR	4	13	14
GRUPLAR, KURUMLAR VE SOSYAL ÖRGÜTLER	5	11	12	-	-	-	-
TOPLAM	47	100	108	TOPLAM	33	100	108

Tablo 4’de 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı incelendiğinde 2005 yılında birey ve toplum öğrenme alanında kazanım sayısı 4 iken 2017 yılında kazanım sayısının değişmediği ders saati süresinin 2 saat arttırıldığı görülmektedir. Kültür ve Miras öğrenme alanında kazanım sayısı 6’dan 5’e indirilmiş fakat ders saati süresi 3 saat arttırılarak 15 saatten 18 saate çıkarılmıştır. İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında ise kazanım sayısı 8 iken bu sayı 2017 öğretim programında 5’e düşürülmüş olup ders saati ise 15 saatten 18 saate yükseltilmiştir. Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanında 6 kazanım yer alırken, kazanım sayısının 5’e düşürüldüğü ders saatinin ise 12 saatten 14 saate çıkarıldığı görülmüştür. Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında kazanım sayısı 7 kazanımdan 6 kazanıma düşürülmesine rağmen ders saati 3 saat arttırılarak 18 saate çıkarılmıştır.

2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan Güç Yönetim ve Toplum öğrenme alanının, 2017 öğretim programında yer almadığı, Etkin Vatandaş adıyla 4 kazanımdan oluşturulmuş farklı bir öğrenme alanının yer aldığı görülmektedir.

Küresel Bağlantılar isimli öğrenme alanı 2005 öğretim programında 6 kazanım yer almakta iken, 2017 öğretim programında 4 kazanımdan oluşmakta ve ders saati süresi 2 saat arttırılarak toplam da 14 olduğu görülmektedir. Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler öğrenme alanı 2005 öğretim programında yer alırken 2017 öğretim programında bu isimle öğrenme alanı yer almamaktadır.

2005 yılı 5. Sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında 9 öğrenme alanı (Zaman, Süreklilik ve Değişim tüm öğrenme alanları) yer aldığı görülürken, 2017 öğretim programında 7 öğrenme alanından oluştuğu görülmektedir. 2005 yılı öğretim programında toplamda 47 kazanım yer alırken, 2017 öğretim programında ise %29,7 azaltılarak 33 kazanımdan oluşmaktadır. Yeni öğretim programında öğrenme alanların da ve kazanım sayılarının da azaltılma yoluna gidildiği görülürken toplam ders saati süresinde herhangi bir değişiklik görülmemiştir.

Tablo 5. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

2005				2017			
ÖĞRENME ALANI	KAZANIM	SÜRE ORANI	DERS SAATİ	ÖĞRENME ALANI	KAZANIM	SÜRE ORANI	DERS SAATİ
BİREY VE TOPLUM	6	11	12	BİREY VE TOPLUM	5	11.1	12
KÜLTÜR VE MİRAS	9	23	24	KÜLTÜR VE MİRAS	5	20.4	22
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	7	14	15	İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	4	13	14
BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	5	10	12	BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	4	11.1	12
ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	6	17	18	ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	6	16,6	18
GÜÇ YÖNETİM VE TOPLUM	5	14	15	ETKİN VATANDAŞ	6	14,8	16
KÜRESEL BAĞLANTILAR	5	11	12	KÜRESEL BAĞLANTILAR	4	13	14
TOPLAM	43	100	108	TOPLAM	34	100	108

Tablo 5’de 2005 sosyal bilgiler öğretim programında Birey ve Toplum öğrenme alanında 6 kazanım yer alırken 2017 programında 5 kazanım yer almakta olup ders saatinde herhangi bir değişiklik gözlenmemiştir.

Kültür ve Miras öğrenme alanında 9 kazanımdan 5 kazanıma indirildiği ve ders saatinin 2 saat azaltılarak bu öğrenme alanında 22 saatten oluştuğu görülmektedir. İnsanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanında ise kazanım sayısı 7'den 4'e indirilmiş ders saatinin ise 1 saat azaltıldığı görülmektedir. Bilim, teknoloji ve toplum öğrenme alanında kazanım sayısı 1 azaltılarak 4'e düşürülmüş, ders saati ise aynı kalmıştır. Üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanında ders saatinde ve kazanım sayısında herhangi bir değişiklik gerçekleşmemiştir.

2005 sosyal bilgiler öğretim programında 5 kazanımdan oluşan güç, yönetim ve toplum isimli öğrenme alanı, 2017 öğretim programında yer almazken 6 kazanımdan oluşan Etkin Vatandaşlık adıyla farklı bir öğrenme alanı yer almaktadır.

Son öğrenme alanı olarak Küresel Bağlantılar öğrenme alanı 2005 öğretim programında 55 kazanım, 12 ders saatinden oluşurken yeni programda kazanım sayısı 4'e indirilmiş ders saatinin ise 2 saat artırılarak 14 saate çıkarıldığı görülmektedir. Her iki öğretim programı incelendiğinde 2005 öğretim programında 43 kazanım yer alırken, 2017 öğretim programında kazanım sayısı %20,9 oranında azaltılarak 34 kazanıma düşürüldüğü görülmektedir. Toplam ders saatinde ise herhangi bir değişiklik yaşanmamıştır.

Tablo 6. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

2005				2017			
ÖĞRENME ALANI	KAZANIM	SÜRE ORANI	DERS SAATİ	ÖĞRENME ALANI	KAZANIM	SÜRE ORANI	DERS SAATİ
BİREY VE TOPLUM	6	11	12	BİREY VE TOPLUM	4	11.1	12
KÜLTÜR VE MİRAS	8	25	27	KÜLTÜR VE MİRAS	5	27.8	30
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	5	11	12	İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	4	13.9	15
BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	5	11	12	BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	4	11.1	12
ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	6	17	18	ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	6	13,9	15
GÜÇ YÖNETİM VE TOPLUM	5	11	12	ETKİN VATANDAŞ	4	11,1	12
KÜRESEL BAĞLANTILAR	4	14	15	KÜRESEL BAĞLANTILAR	4	11,1	12
TOPLAM	39	100	108	TOPLAM	31	100	108

Tablo 6’da 2005 yılı 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında Birey ve Toplum öğrenme alanı 6 kazanımın bir araya gelmesinden oluşmaktadır. 2017 öğretim programında ise 4 kazanıma düşürüldüğü, ders saatinde ise her hangi bir değişiklik gerçekleşmemiştir. 8 kazanımdan oluşan Kültür ve Miras öğrenme alanında ise kazanım

sayısı 5 kazanıma indirildiği, ders saatinin ise 27 saatten 30 saate artırıldığı görülmektedir.

İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında 5 kazanım yer alırken, 2017 öğretim programında kazanım sayısının 4 olduğu fakat ders saatinin 12 saatten 15 saate yükseltildiği görülmektedir.

Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanında ders saatinde her hangi bir değişiklik olmazken kazanım sayısı bir kazanım azaltılarak 4 kazanımın bir araya gelmesinden oluşturulmuştur. Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında kazanım sayısında herhangi bir değişiklik yaşanmazken, ders saati 18 saatken yeni öğretim programında 15 saate indirildiği görülmektedir.

2005 yılı 7. Sınıf Öğretim Programında 5 kazanım ve 12 ders saatinden oluşan Güç Yönetim ve Toplum öğrenme alanı 2017 öğretim programında bulunmazken 4 kazanım, 12 ders saatinden oluşan Etkin Vatandaş adıyla öğrenme alanının yer aldığı görülmektedir. Küresel Bağlantılar öğrenme alanında kazanım sayıları her iki programda da aynı iken, ders saatinin 15 saatten 12 saate indirildiği görülmüştür.

2005 yılı 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında 39 kazanım yer alırken, 2017 öğretim programında kazanım sayısı %20.5 oranında azaltılarak 31 kazanıma düşürüldüğü görülmektedir. Toplam ders saatinde ise herhangi bir değişiklik yaşanmamıştır.

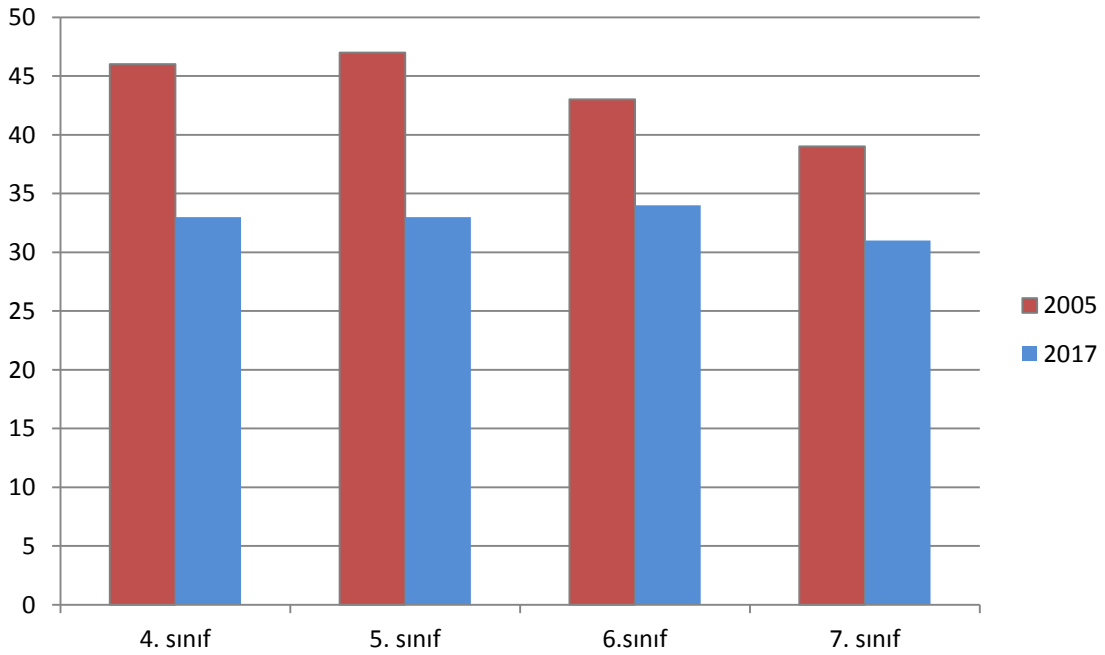
Tablo 7. 2005 ve 2017 Yıllarında Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kazanım Sayıları

Sınıf	2005	2017
4. sınıf	46	33
5. sınıf	47	33
6. sınıf	43	34
7. sınıf	39	31
Toplam	175	131

Kaynak: MEB 2005 ve 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı

2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programında 4. Sınıflarda 46, 5. Sınıflarda 47, 6. Sınıflarda 43 ve 7. sınıflarda 39 kazanım olmak üzere toplamda 175 kazanım; 2017 sosyal bilgiler dersi öğretim programında 4. Sınıflarda 33, 5. Sınıflarda 33, 6. Sınıflarda 34 ve 7. sınıflarda 31 olmak üzere toplamda 131 kazanımın yer aldığı tespit edilmiştir.

2017 sosyal bilgiler öğretim programında kazanımların %25.1 oranında azaltıldığı görülmektedir.

Grafik 1. 2005 ve 2017 yıllarında programda yer alan kazanımların dağılım grafiği

Grafik incelendiğinde 4. Sınıf sosyal bilgiler dersine ait kazanım sayısı 13 kazanım azaltılmış, 5 sınıf sosyal bilgiler dersi kazanımları ise aynı şekilde 14 kazanım programdan çıkarılmıştır. 6. Sınıf sosyal bilgiler dersine ait kazanım sayısı 9 kazanım azaltılmış, 7. Sınıf sosyal bilgiler kazanım sayısında ki değişime bakıldığında ise 8 kazanımın çıkarıldığı görülmektedir.

Tablo 8. 2005 ve 2017 Yıllarına Göre Öğrenme Alanlarındaki Değişim

2005	2017
Birey ve Toplum	Birey ve Toplum
İnsanlar Yerler ve Çevreler	İnsanlar Yerler ve
Çevreler Kültür ve Miras	Kültür ve Miras
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Üretim, Dağıtım ve
Tüketim Küresel Bağlantılar	Küresel Bağlantılar
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilim, Teknoloji ve
Toplum Güç, Yönetim ve Toplum	Etkin Vatandaşlık
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler (4 ve 5. Sınıf)	--
Zaman, Süreklilik ve Değişim (tüm öğrenme alanları)	

Kaynak: MEB 2005 ve 2017 öğretim programı

Tablo 8'e göre 2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programında toplamda 9 öğrenme alanının bir araya gelmesi ile oluşturulduğu, 4. Ve 5. Sınıflarda 8 öğrenme alanı, 6. Ve 7. Sınıflarda 7 öğrenme alanının yer aldığı görülmektedir. 2017 sosyal bilgiler dersi öğretim programında ise tüm kademelerde 7 öğrenme alanı çerçevesinde oluşturulduğu, bu öğrenme alanlarından 6 tanesinin isminin değişmediği, isimlerinin 2005 öğretim programında yer aldığı şekliyle korunduğu, "etkin vatandaşlık" adıyla yeni bir öğrenme alanının öğretim programında oluşturulduğu görülmektedir.

2005 ve 2017 Yıllarındaki Programlarda Üniteler

2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programında 4. ve 5. Sınıflarda 8 ünite, 6. ve 7. Sınıflarda 7 ünite yer almakta iken; 2017 sosyal bilgiler dersi öğretim programının tamamının 7 öğrenme alanının ünite yerinde kullanılarak oluşturulduğu gözlenmektedir. Bu durum öğretim programının uygulanmasında dikkat edilecek hususlar bölümünde "Öğrenme alanlarının ünite olmadığı, her öğrenme alanının farklı sınıf seviyelerinde farklı isimlerle üniteye dönüştürülebileceği dikkate alınmalıdır." (MEB, 2017c: 11) şeklinde açıklanmıştır. İfadeden de anlaşılacağı üzere yeni programda öğrenme alanları içerisinde üniteler yer almamaktadır.

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMLARINDAKİ KAZANIMLARDA SÖZLÜ TARİH

Sözlü tarih çalışmasını gerçekleştiren öğrenciler küçük birer tarihçi olurlar ve eleştirel düşünme becerilerinin gelişmesinin yanında bilgiyi yorumlama kabiliyetleri daha iyi hale gelmektedir. Sözlü tarih projeleri öğrenciler ile ailelerin, sıradan bireylerin ve yaşlıların etkinliklerde bir araya gelmelerini sağlamaktadır. Böylece öğrencilerin dünyayı farklı bireylerin gözüyle görebilmesini sağlayarak eleştirel düşünme becerilerini ve empati kazanmalarını sağlamaktadır (MEB, 2005a). Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan etkinliklerden biri de sözlü tarih çalışmaları olmuştur.

2005 yılı öğretim programında

4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Kültür ve Miras öğrenme alanında yer alan 1. Kazanım; “Sözlü tarih yöntemi kullanarak ve nesnelere dayanarak aile tarihi oluşturur.” Ayrıca 1, 3, 4. Kazanımlar da etkinlik örneklendirmesi yapılırken büyüklerin çocukluk dönemine ait oyunları ve oyuncakları ile ilgili sözlü tarih çalışması yapılabileceği belirtilmiştir.

Geçmişimi öğreniyorum ünitesinde, Atatürk’ün milli kültüre verdiği önem isimli kazanımda; Sözlü tarih yöntemi kullanarak ve nesnelere dayanarak aile tarihi oluşturur.

5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında İnsanlar Yerler ve Çevreler öğrenme alanında 6. Kazanım; “Kültürümüzün sözlü ve yazılı öğelerinden yola çıkarak, doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklendirir.” Bu kazanım yapılacak etkinliklerde bölgesinde sıkça görülen bir afet ile ilgili örnek bir sözlü tarih çalışması yapılabilir şeklinde belirtilmiştir.

7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Kültür ve miras öğrenme alanında 5. Kazanım; “Şehir incelemesi yoluyla, Türk kültür, sanat ve estetik anlayışındaki değişim ve sürekliliğe ilişkin kanıtlar gösterir.” Bu kazanımda şehirlerin mimari yapıları ve şehrin gelişim süreçlerini sözlü tarih çalışması ile elde edebilir.

2017 Yılı Öğretim Programında Sözlü Tarih

4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Kültür ve miras öğrenme alanında 2. Kazanım; Ailesi ve çevresindeki milli kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir. Bu kazanım için etkinlik olarak yakın çevresinde yer alan bir müze, cami, türbe, köprü, medrese, kervansaray, gibi tarihi bir mekân gezisi ya da sözlü tarih veya yerel tarih çalışmaları yapılır şeklinde açıklanmıştır.

2005 sosyal bilgiler öğretim programında 4, 5 ve 7. Sınıflara ait dört kazanımda sözlü tarih çalışması yer alırken, 2017 öğretim programında 4. Sınıf düzeyinde sadece 1 kazanımda yer verilmiştir. Sözlü tarih öğrenciler de kanıta dayalı akıl yürütme becerilerini geliştirmeyi amaçlayan kanıt kullanma becerisidir. Kanıt kullanma becerisinin bireyde gelişmesini sağlayan önemli etkinliklerden biri de sözlü tarih kayıtlarıdır. Sözlü tarih kayıtları, öğrencilerin kanıt niteliği taşıyan birinci elden kaynaklara ulaşmasını sağlamaktadır. Ayrıca sözlü tarih çalışması yapan bir öğrenci, kanıt kullanma becerisinin yanı sıra not alma geliştirme fırsatı elde edebilir (MEB, 2006b). Programda sözlü tarih çalışması gerçekleştirmenin yollarına bu şekilde yer verilmesine rağmen sözlü tarih uygulamasının nasıl gerçekleştirileceğine, uygulama örneklerine yer verilmemiştir.

Sosyal bilgiler dersinde kazanımlar da ve etkinlik örneklerinde yer alan sözlü tarih çalışmaları ile öğrencilerin yakın çevresinden hareketle tarihini bilmesi yakından uzağa yaklaşımı ile tarihsel bilgi düzeyinin artırılmasına katkı sağlayacaktır. Öğrencilerin yaşadığı mahallenin çevresinin tarihini bilmesi tarihe vefa anlamında büyük önem taşımaktadır. Öğrencilerin sözlü tarih uygulamaları ile öğrenciler yaşadıkları çevreden hareketle soy ağacı oluşturabilmesi, kuşaklar arası değişimi fark edebilmesi sağlanabilir.

SÖZLÜ TARİH NEDİR?

Tarihin daha iyi anlaşılabilmesi, farklı disiplinlerin bir arada kullanılarak tarihle ilgili kaynak elde etme amacı taşıyan sözlü tarih, şöyle tanımlanmaktadır: tarihin, değişen toplumlardan ve kültürlerden insanları dinleyerek ve onların hatıralarını, deneyimlerini, hayat tecrübelerinin kayıt altına alınarak yorumlanması olarak ifade edilmiştir (Thompson, 1999a). Sözlü tarihi açıklarken onun hiçbir zaman tarihin bir bölümü olmadığı, muhtemelen tarih disiplininin herhangi bir dalında kullanılacak bir teknik olarak belirtilmiştir. Sözlü tarihle ilgili tanımlamalar içerisinde Jules Michelet;

“Sözlü gelenek olarak ifade ettiğim şey orada burada insanların ağızlarından, dolaşan, herkesin, köylülerin, kasaba halkının, yaşlı adamların kadınların, hatta çocukların tekrar tekrar anlattığı, bir akşam köy kahvesine girdiğinizde duyabileceğiniz, yoldan geçen biriyle yağmur, mevsim sonra, yiyeceklerin pahalılığı, sonra imparatorun zamanları ve sonra devrim günleri üzerine sohbet ederken öğrenebileceğiniz ulusal gelenektir.” (Thompson 1999a:19).

Sessiz kalabalıkların tarihi olarak ta adlandırılan sözlü tarih, sosyal istatistiksel veri olarak görülen insan topluluklarının seslerini, düşüncelerini, bilgilerini aktarmalarına olanak veren bir araştırma metodudur. Yazılı ve resmi kaynakların bizlere anlatamadığı ya da anlatmada yetersiz kaldığı insani bakışı yakalamamızı sağlamaktadır. Tarihe yeni bir alternatif bakış açısı getirmektedir. Mevcut otoritenin bakış açısı dışında, toplumda yaşayan sıradan bireylerin ve kitlelerin yaşadığı gerçek durumları, olayları sergilemektedir. Resmi kayıtlarda sözü geçmeyen azınlıkların, yoksulların, işçilerin, göçmenlerin ve kadınların, tarih sahnesinde söz söyleyebilme hakkını tanımaktadır. Bu özelliklere sahip olması münasebetiyle sözlü tarih, çağdaş tarih anlayışındaki değişimlerle birlikte, tarih araştırmalarının objesi haline gelmiştir. Sessiz çoğunluğun tarihinin incelenmesi ve araştırılmasında en önemli araçlardan biri olarak görülmektedir (Erdilek, 2006).

Tarihin sessiz addettiği veya sessizleştirdiği pek çok tanığa ses verebilme potansiyelini yaptığı çalışmalar neticesinde bir kez daha keşfettiğini, bunun yanı sıra yaşam anlatıları tekniği olarak insanlar arası etkileşime açık ve etkileşimi “anlatıcı” lehine çevirebilen anlatıcıyı anlatırken olabildiğince özgür kılma yolunu açan bir teknik olarak tanımlanmıştır (Demirci, 2006).

Sözlü tarihin en önemli özelliklerinden bir tanesi toplum içerisinde sıradan insanların, olayların, mekanların, hayat öykülerinin ve nesnelere sözlü tarihe konu olabileceği buna bağlı olarak ta tarihin araştırma alanı daha da genişletmektedir. En basit haliyle sıradan bir merak duygusu konuyu belirleyebilmektedir (Counce, 2001a).

Thompson 'a göre sözlü tarih tarihin kabul edilmiş mitlerini ve olaylarını yeniden değerlendirme, toplumda oluşan tarih algısını tamamıyla dönüştürme aracıdır. İnsanlara yaşadıkları tarihi tekrar vermesinin yanında hayatı tarihin içerisine dâhil etmektedir. Sözlü tarih insanlara geçmiş anlatırken geleceği kurgulamalarına da imkân sağlamaktadır. Kahramanlarını seçilmiş insanlar, liderler ya da zenginler olmak yerine sıradan halk içerisinde yer alan ve kimse tarafından bilinmeyen kişiler arasından seçmektedir. Bu durumda toplumsal yaşamda nesillerin, toplumsal sınıfların birbiriyle kaynaşması ve aralarındaki bağların güçlenmesi sağlanır. Toplumda yaşayan sıradan insanların tarihe ve mekana karşı aitlik duygusunun pekişmesini sağlamaktadır (Thompson, 1999a). Sözlü tarihi bir kaynak ve geçmişe ait bilgiler toplama yöntemi

olarak görmektedir. Yaşadığımız dönemi daha iyi anlayabilmek ve geleceğimizi yorumlayabilmek için geçmişe anlam verebilme çabasıdır (Counce, 2001a).

Sözlü tarih toplumda yaşayan insanların söylem ve ifadelerine dolayısıyla hafızalarına dayanmaktadır. Yazının kullanılmadığı dönemlerde insanların bilgi aktarımı sözlü gelenekle gerçekleştirilmekteydi. Günümüzde ise sözlü tarih kullanımı batı ve orta Afrika'da kullanılmaya devam etmektedir. Bu yaşayan halkların tarihi 1960'lardan itibaren sözlü tarih metodu ile öğrenilmeye çalışılmıştır. Afrika'da yaşayan bu insanların kendi yaşamlarına ait anlatabilecekleri bir öyküsü vardır. Bu yaşam öyküleri yaşadığımız yüzyıl tarihi için büyük öneme sahiptir. Bunlar o bölgede yaşayan insanların büyük değişim ve farklılıklarını içerisinde barındıran sözlü tarihle kayıt altına alınmadığında ise sonsuza kadar yok olup gidecek bilgileri barındırmaktadır. Sözlü tarihçiler onları geleceği yorumlayabilmek adına kaydederler (Thompson ve Perks 2007).

Welton ve Mallan (1999: 350) kısa bir tanım olarak sözlü tarihi temelini sözlü kaynakların oluşturduğu yazılı tarihlerdir şeklinde tanımlamaktadırlar.

Baum sözlü tarihi anlatıcının birinci el bilgilerden söylediği kanıtların kaydedilmesi şeklinde tanımlamaktadır. Sözlü tarihte konuya uygun olarak hazırlanmış önceden planlanmış ve söyleşiler yoluyla elde edilen bilgilerin soru cevap yoluyla derine inilerek kaydedilmesidir. Söyleşi yapan kişi anlatıcıyı konuyu anlatmaya hazır hale getirecek şekilde bir beceriye sahip olmasının yanında anlatıcıdan istenilen bilgiyi nasıl alacağı bilgisine ustalığına sahip olması gerekmektedir. Yapılan görüşmeler salt gündelik konuşmalar ya da herhangi bir toplumsal olayın kaydedilmesi değildir. Yapılan çalışmanın kavramsal çerçevesi dâhilinde hazırlanmış söyleşi soruları ve cevaplar temelini oluşturmaktadır. Söyleşi sonunda elde edilen bilgiler toplumun tarihsel bilgi birikiminin bir parçası olmalıdır şeklinde ifadelerini genişletmiştir (Baum, 1987). Sözlü haberlerin günümüzde yazılı haberlere göre daha az değerli kabul edildiğini belirten Baykara olayı gören, konuyu bilen ya da olayı yaşayan kişinin araştırmacıya verdiği bilgiler temelinde dolaysız ve vasıtasız bilgilerdir. Bu noktadan hareketle sözlü kaynakların yazılı bilgilere kaynaklık etmesi gerekmektedir. XX. Yüzyıl Türk Tarihi'nin sözlü tarih gerçekleştirilmeden incelenemeyeceği yönünde düşünmektedir. Sözlü haberlerin kuşaktan kuşağa sözlü olarak aktarılacak zaman içerisinde kaybolmadığını ve yazıya geçirildiğini belirtmekte ve bunları sözlü kabul

etmektedir. Bu kaynakları kendisi 8 gruba ayırmaktadır; Canlı Şahitler, Yaşayan Tarihler, Manzume ve Şiirler, Destanlar, Efsaneler, Kıssa, Fıkra-Latife veya Anekdotalar, Atasözü ve Menkıbeler şeklinde açıklamıştır (Baykara, 1996: 51-57).

Yaşayan kişilerin kendi hayat tecrübelerine ait anılarını sözlü mülakat yoluyla kayıt altına alarak gelecek kuşaklara aktarabilmeyi sağlayan sözlü tarihin en önemli avantajı şüphesiz yazılı kaynaklardan ulaşılamayan bilgilere ulaşılmasını sağlamasıdır (Öner, 2015).

Toplumda yaşayan sıradan kişilerin kendi tecrübelerini ve sahip oldukları bilgileri sözlü görüşme yoluyla kayıt altına alınarak gelecek kuşaklara aktarılabilmesini sağlamanın yanında yazılı kaynaklardan ulaşılamayan bilgilere ulaşılmasını sağlamaktadır. Yazılı belgelere ulaşmanın çok zor olduğu konularda, sözlü tarih çalışması mikro konulara ilişkin vasıtasız doküman kaynağı olabilir. Bilgi veren kişi ile gerçekleştirilen görüşmeler aracılığıyla merak edilen her türlü konuyla ilgili evlilik, ev hayatı, etkinlikler, sosyal ilişkiler, din, siyaset, politika, eğitim, toplum ve sosyal sınıflar, çalışma, genel toplumsal ilişkiler, ev içi ritüeller, ilgi alanları vb. yaşam öykülerinden “toplumsal yapıya referans veren mikro bilgi” ulaşılabilmesini mümkün kılmaktadır (Karpaz, 2009).

Sonuç olarak sözlü tarih çalışmalarının eğitim alanında uygulanması vasıtasıyla tarihin ders kitaplarından çıkarılmasına tarihe ve tarihsel olaylara tamamen farklı bir bakış açısı ile bakabilmeyi sağlamaktadır. Toplumda henüz bilinmeyen olay ve olguların farkına varılması, henüz keşfedilmemiş bilgi hazinelerine ulaşımı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Uygarlık Tarihi İçerisinde Tokat'ın Yeri İlin tarihi;

Yerleşim tarihi Hitit, Roma, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerini kapsayan Tokat kenti, 5 bin yıllık medeniyet tarihine sahip olmakla birlikte birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış bulunmaktadır. Tokat'ın en eski yerleşim yeri olarak bilinen Komana kenti ile kuruluşunun başladığı bilinmekte olup, daha sonra Yeşilirmak ve Behzat Deresi'nin birleştiği yerden Tozanlı ırmağı üzerinde verimli tarım alanlarının ortasında yerleşim yerlerini artırarak büyümeye devam etmiştir. Karadeniz, İç ve Batı Anadolu'yu birbirine bağlayan Pers Kral yolu ile diğer ticaret kervan yolları üzerinde bulunması,

Tokat'ı bölgenin önemli transit merkezi olmasını sağlamıştır. Selçuklular döneminde 6 büyük ve önemli, Osmanlılar döneminde ise 5 büyük ve önemli şehir merkezlerinden biri olma özelliğini elde etmiştir. İpek yolu üzerinde yer alması bu önemin haklılığını ortaya koymaktadır (Türker, 1996: 1). Komana şehrinin ise Tokattan evvel inşa edildiğinin muhakkak olması ve Anadolu da büyük bir medeniyet kurmuş olan Etiler'in kullandıkları ticaret, kervan yollarının Komana'dan geçtiği yapılan araştırmalardan anlaşılmaktadır(Cemal, 1932).

M.Ö 4000 yıllarından itibaren, 14 devlet ve birçok beyliğin yaşadığı ve egemen olduğu Tokat antik dönemde; Komana, Bizans imparatorluğunda Evdoksia, Arap devletleri döneminde Dokat, İran (Pers) uygarlığı döneminde Kah Cun, Selçuklular döneminde Dar ün Nusret, Moğol imparatorluğunda Sobaru, yıldırım Beyazıt döneminde Dar ün Nasr, Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde Tokat adıyla anılmıştır. (Tokat İl Yıllığı, 1998a).

Tokat kent adının kökeni konusunda farklı birçok rivayet ileri sürüldüğü görülse de Tokat'ın Togayıt Türkleri tarafından kurulduğu daha sonra Tokat adını aldığı, surlu şehir veya tok-at besili at anlamına geldiği ileri sürülmektedir (Beşirli, 2005).

Evliya çelebi'ye göre Tokat;

“Bu havası hoş şehrin dört tarafından bahçe ve bostanlar içinde sular akar, bahçelerde bülbüllerin sesi insan ruhuna rahatlık verir. Meyveleri lezzetli ve latif olup, her tarafa hediye olarak gönderilir. Her bağında birer köşk, havuz, fiskiyeler ve çeşitli meyveler bulunur. Halkı zevk ehlidir. Gariplerle dosturlar, kin tutmaz, hile bilmez, deryadil, haluk, selim ve halim insanlardırlar. Herkese iyi zanda bulunurlar. İyi geçinirler, hayırlı yapılar yapmaya hevesleri çoktur. Camii, saray, köşk ve imaretleri o kadar metin ve güzel olur ki, bunlara girenler hayrandır. Şehir genişlikli ve ucuzluklu bir yer olup dünya yüzünde eşi yok gibidir. Yılın her zamanında halkın nimetleri boldur. Hacı Bektaş Veli'nin hayırlı ve bereketli dualarıyla bu eski tarihi şehir: “ALİMLER KONAĞI, FAZILLAR YURDU VE ŞAİRLER YATAĞIDIR” (Çelebi, 1314: 69).

Tarihsel süreçte Malazgirt Savaşından sonra Danişmendli Beyliğine ev sahipliği yapan bu bölge 1175 yılında Selçuklulara bağlanmıştır. 1243 Köseadağ Savaşının ardından İlhanlı, 1335 Eretna, 1388'de Kadı Burhaneddin yönetimine dahil olan bu kent 1392'de Osmanlı sınırlarına dahil olmuştur. 1863'te Sivas Eyaletine bağlı nahiye,

1878'de Mutasarrıflık. 1920'de müstakil Liva, 1923 yılında ise il konumuna getirilmiştir (Tokat 900 adımda 900 yıl, 2017c).

İlin coğrafi yapısı;

Tokat ili, Orta Karadeniz bölgesinin iç kısmında, 35 27' ve 37 39' doğu boylamları ile 39 52' ve 40 55' kuzey enlemleri arasında yer almaktadır. Batı ve kuzey batıdan Amasya, kuzeyden Samsun, kuzey ve kuzeydoğudan Ordu, doğu ve güneydoğudan Sivas ve güney, güneybatıdan Yozgat illeriyle çevrilmiştir (Mercan ve Ulu 2003). Tokat 1923 yılında il olma statüsünü elde etmiş; Erbaa, Niksar, Reşadiye ve Zile ilçeleri bağlanmıştır. 1944 yılında Artova ve Turhal, 1954 yılında Almus, 1987'de Pazar ve Yeşilyurt, 1990 yılında Sulusaray ve Başçiftlik ilçeleri kurulmuştur (Tokat İl Yıllığı, 2007b). Merkez dahil 12 ilçe, 37 belediye ve 612 köy mevcuttur.

Tablo 9. 2016 Yılı Tokat İlçe Ve Köy Nüfusları; Yüz Ölçümü Ve Nüfus Yoğunluğu

İlçeler	Toplam	Merkez Nüfusu	Bucak/Köy Nüfusları	Yüz Ölçümü	Nüfus Yoğunluğu
Merkez	192.065	148.149	43.916	2003	96
Almus	27.683	5.063	22.620	1033	27
Artova	9.275	4.474	4.801	444	21
Başçiftlik	9.961	5.562	4.399	246	40
Erbaa	92.906	64.941	27.965	1173	79
Niksar	64.553	39.338	25.215	889	73
Pazar	13.824	4.684	9.140	188	73
Reşadiye	37959	9.273	28.686	1102	34
Sulusaray	8.610	4.554	4.056	266	32
Turhal	80.239	62.425	17.814	940	85
Yeşilyurt	9.402	4.642	4.760	280	33
Zile	56.185	34.100	22.085	1480	38
Toplam	602.662	387.205	215.457	10042	60

2016 adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçlarına göre hazırlanan tabloda merkez ilçede toplamda 192.065 kişinin yaşadığı ve nüfus yoğunluğunun km²'ye ortalama 96 kişinin düştüğü görülmektedir. 2016 ADNK sistemine göre Tokat ilinde

merkez ilçe dahil 12 ilçenin toplam nüfusunun 602.662 kişi, nüfus yoğunluğunun ise km²'ye ortalama 60 kişinin yer aldığı görülmektedir. Merkez ilçeyi nüfus miktarı açısından 92,906 ile Erbaa ilçesi, nüfus yoğunluğu açısından ise 85 kişi ile Turhal ilçesi takip etmektedir.

İlgili Araştırmalar

Konuyla ilgili yapılan araştırmalar alanla ilgili literatür taranarak ele alınmıştır. Sözlü tarih alanında yapılmış bazı çalışmalar şunlardır;

Sarı (2006), Sözlü tarih yönteminin tanımını, sözlü tarih ile akademik tarih arasında ki ilişkinin gelişimini, sözlü dair uygulamasının nasıl gerçekleştireceğini ve ders içi etkinliklerle öğrenciye kazandırması beklenen gelişmelerin neler olduğunu ifade etmiştir.

Thompson (1999a), "*Geçmişin Sesi*" adlı eserinde bir yaklaşım olarak sözlü tarihi ele almış ve sözlü tarihin geçmişine ait incelemeler yapmıştır. Eserde öncelikle sözlü kaynakların kullanımında karşılaşılan problemlere değinilmiş sonrasında ise sözlü tarih çalışmalarıyla ilgili pratik bilgilere yer verilmiştir. Eser; tarih ve topluluk, tarihçiler ve sözlü tarih, sözlü tarihin başardıkları, kanıtlar, bellek ve benlik, projeler, görüşme, saklama ve sınıflandırma, yorum olmak üzere dokuz bölümden oluşmaktadır.

Caunce (2001a), "*Sözlü Tarih ve Yerel Tarihçi*" adlı eserinde sözlü tarihin geleneksel yöntemlerle karşılaştırılmasını gerçekleştirmiş, sözlü tarihle ilgili kaynak niteliğinde bir çalışma yapmıştır. Eserde ayrıca kısa sözlü tarih görüşmeleri de bulunmaktadır.

Tonbul (2010), 1995-2005 yılları arasında üçüncü hizmet bölgelerinde görev yapan öğretmenlerin problemlerini kendi yaşantılarından hareketle ortaya çıkarmak amacıyla "*Üçüncü hizmet bölgesinde görev yapan öğretmenlerin problemlerine ilişkin bir sözlü tarih araştırması 1995-2005*" adlı yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. Üçüncü hizmet bölgesinde yer alan 11 farklı ilden 15 sınıf öğretmeniyle görüşmeler gerçekleştirilmiş ve kayıt altına alınmıştır. Öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar sözlü tarih yöntemi ile belirlenmeye çalışılmıştır.

Neyzi (1999a), "*İstanbul'da Hatırlamak Ve Unutmak*" isimli sözlü tarih çalışmasında, klasik anlamda unutulmuş olay ve kimlikleri değerlendirerek, gündelik yaşamda sıradan kişilerin tarihiyle resmi tarih arasındaki ilişkiyi incelemiştir.

İncegöl (2010), “*Sosyal Bilgiler Dersinde Örnek Bir Sözlü Tarih Uygulaması*” adlı tez çalışmasında 5. Sınıf kültür ve miras öğrenme alanında yer alan “geçmişimi öğreniyorum” ünitesi çerçevesinde oyun ve oyuncağın tarihi sözlü tarih yöntemi kullanılarak araştırılmıştır. Sözlü tarih öğretimi uygulaması sonrasında öğrencilerin tarih, sosyal bilgiler, tarihçi ve tarihsel kanıta ilişkin algılamalarda yapılandırmacı yaklaşıma uygun anlayış geliştirdikleri ortaya koymuştur.

Öztürkmen (2002b), Boğaziçi Üniversitesi’nde verdiği dersler ve yaptığı projelerle Türkiye’de sözlü tarihin gelişimi için önemli çalışmalar gerçekleştirmiştir. “*Sözlü tarih: yeni bir disiplin cazibesi*” adlı çalışmasında ise sözlü tarih yönteminin uygulanışı üzerinde durmuştur.

Güçlü (2013), sözlü tarih uygulamaları gerçekleştirirken karşılaşılabilecek sorunları belirlemiş ve sözlü tarih yönteminin özellikleri ve uygulaması hakkında çeşitli bilgilere yer vermiştir. Sözlü tarih yönteminin başarılı sonuçlar verebilmesi için uygulama öncesi, uygulama aşaması ve uygulama sonrası nelerin yapılması gerektiğini ifade etmiştir.

Kumru (2009), Alevi geleneğinin önemli bir temsilcisi olan Karaca Ahmet Dergahı’nın tarihi, kültürel ve eğitim boyutu “*Tarih Öğretimi Açısından Sözlü Tarih Yazımı; Karaca Ahmet Dergahı Örneği*” adlı çalışma incelenmiştir. Sözlü tarih yöntemi ile alevi kültürüne ait yapının geçmişi incelenmeye çalışılmıştır.

Akçalı ve Aslan (2012), tarihsel gelişim içerisinde sözlü tarihin yerini ve günümüzdeki algılanış biçimini değerlendirerek, sözlü tarihin topluma ve tarih eğitimine katkılarından bahsetmiştir. Sözlü tarih çalışmaları gerçekleştirilirken dikkat edilmesi gereken hususlar konusunda bazı önerilerde bulunmuştur.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Kendi içeriğinde bir konu olarak değil, bir yöntem ve veri toplama metodolojisi olarak görülmesi gereken sözlü tarih tarihsel bilgiyi üreten bir metot ve bir tarihsel veri toplama yöntemidir. Bireyin hafızasını bir kaynak olarak kabul etmesinin yanı sıra insanların geçmişe ait hatırlamış olduklarından hareketle tarihsel bilgi üretir (Küpüç, 2014).

Tokat merkez mahalle isimlerinin sözlü tarih çalışması ile belirlenmesini amaçlayan bu araştırma: nitel araştırma yöntemine uygun olarak farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmayı amaçlayan (Yıldırım ve Şimşek, 2013c) nitel araştırma desenlerinden olgu bilim çerçevesinde kurgulanmıştır. Bu bağlamda bu çalışma sürecinde mahallede yaşayan katılımcıların mahalle ismine ait bilgileri gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilmiştir.

Araştırmanın modeli araştırmada kullanılacak inceleme yöntemi betimsel tarama modelidir. Betimsel tarama modeli geçmişte ya da o an içerisindeki durumu olduğu şekliyle betimleme, tanımlamayı hedefleyen araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olabilecek durumları değiştirme, etkileme çabası bu model içerisinde bulunmaz. Bilinmek istenen durum ortadadır. Amaç var olan durumu doğru bir şekilde gözlemleyip belirleyebilmektir (Karasar, 1984a).

Tarama modelinde bilimin gözleme kaydetme, olaylar arasındaki ilişkileri belirleme ve kontrol edilen değişmez ilişkiler hakkında genellemelere varma şeklindedir. Bilimin tasvir edilmesi ön plandadır (Yıldırım, 1966). Kayıt ve belgeleri inceleme yoluyla gerçekleştirilen betimsel tarama, konuya ilişkin her türlü kayıt, belge, malzeme ve yapıtları arayıp bulma, okuma ve inceleyip değerlendirme çalışmalarını içerisine alır (Eraslan, 2004). Stewart ve Cash'e (1985) göre görüşme, "önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim süreci" dir. Bu tanımda, süreç "iletişimdeki sürekliliği ve dinamikliği;" karşılıklı, "iki veya daha fazla birey arasında gerçekleşen

karşılıklı etkileşimi;” etkileşimli, “ görüşmeye dahil olan bireyler arasında oluşan bireyler arası bağı;” önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç, “ görüşmeye dahil bireylerden en az birinin belirli bir amacı olduğunu ve bu amaca yönelik bilgi toplama çabası olduğunu” ifade eder (Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2004a). Görüşme soruları hazırlanırken mahallede yaşayan görüşmecilerin mahalle isimlerinin nereden geldiğini bildiklerini öğrenmek amacıyla açık uçlu soruların yer aldığı yarı yapılandırılmış mülakat/görüşme formu uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme daha çok, önceden gerçekleştirilen ve ne tür soruların nasıl sorulacağı, hangi verilerin toplanacağını en ayrıntılı biçimde saptayan, görüşme planı çerçevesinde uygulanan görüşmelerdir (Karasar, 2005b).

Çalışma Grubu

Araştırma Tokat merkeze bağlı 42 mahalle ile sınırlıdır. Katılımcılar uzun süredir Tokat merkez mahallelerde ikamet eden 160 kişiden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında 160 kişi ile görüşme yapılmış bu görüşmelerden 72 katılımcının bilgileri bulgular kısmında kullanılmıştır. Katılımcıların cinsiyet durumuna bakıldığında 69 kişi erkek ve 3 kişi bayan katılımcı şeklindedir. Katılımcıların mesleki dağılımına bakıldığında 26 katılımcı emekli, 25 katılımcı esnaf, 10 katılımcı çiftçi, 7 katılımcı muhtar, 2 katılımcı memur, 1 katılımcı bekçi, 1 katılımcı ise ev hanımı şeklinde mesleklerini ifade etmişlerdir. Araştırma kapsamında görüşme yapılan kişilerin yaş aralığı 30 ile 107 arasındadır

. Görüşme yapılan kişilerin mahalle de ikamet düzeylerine bakıldığında ise maksimum süre 85 yılken en az ikamet yılı 7 yıl olarak ifade edilebilir. 7. Sınıf öğrencilerinin sözlü tarih ve yaşadıkları mahalle isimlerine ait verileri elde etmek amacıyla 35 öğrenciye görüşme formu uygulanmıştır.

Görüşmeye Hazırlık

Bu bölümde görüşme sorularının hazırlanması, görüşmecilere nasıl ulaşıldığı ve verilerin analizi alt başlıklarından oluşmaktadır.

Görüşme Sorularının Hazırlanması

Sözlü tarih uygulamasında ön hazırlık çalışmaları büyük önem taşımaktadır. Araştırma sürecinde yapılan ön hazırlıklar kısaca şu şekilde açıklanabilir: Öncelikle mahalle isimlerine ilişkin bir literatür çalışması yapılmıştır. Bu literatür bilgilerinden

yararlanılarak, görüşme için sorular hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, yapılandırılmış görüşme tekniğinden daha esnekler. Araştırmacı görüşme öncesinde sormak istediği soruları planlar ve planladığı soruları içeren protokolünü hazırlar. Araştırmacı görüşme sırasında görüşmenin akışına bağlı olarak benzer ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir kişinin verilen yanıtları daha detaylı anlatmasını ve açmasını sağlayabilir (Türnüklü, 2000).

Görüşme için hazırlanan soruların açık, anlaşılır ve açık uçlu olmasına dikkat edilmiştir. Sorular görüşmecilerin kısa evet-hayır gibi cevaplar vermesine engel olacak nitelikte olmasına dikkat edilmiştir. Yol gösterici sorular yöneltmekten çekinilmiştir.

Görüşme yapılan kişilere yöneltilen sorular görüşme yapan kişinin kendi bakış açısından çok sizin bakış açınızla düşünmeye itecek sorular sormaktan kaçınılmalıdır (Thomposon, 1999a). Görüşme soruları hazırlanırken mahallede yaşayan görüşmecilerin mahalle isimlerinin nereden geldiğini bildiklerini öğrenmek amacıyla açık uçlu soruların yer aldığı yarı yapılandırılmış mülakat/görüşme formu uygulanmıştır.

Katılımcılara Ulaşılması

Bu araştırma kapsamında Tokat ili merkeze bağlı 42 mahalle de yaşayan kişilerle görüşmeler yapılmasına karar verilmiştir. Görüşülecek kişiler mahalle de yaşayan kişiler olmasına dikkat edilerek bu bireylere ulaşılacak hedeflenmiştir. Görüşmecilerle asıl görüşme yapılmadan önce ön görüşme düzenlenmiş ve araştırmanın amacı ve görüşmecilerin yöneltilen sorulara verdikleri cevabın ne kadar önem arz ettiği anlatılmıştır. Yapılan görüşmelerde bazı görüşmeciler tereddüt yaşamışlardır ve isimlerinin kullanılmamasını istemişlerdir. Bu tereddütlerin önüne geçmek için araştırma da katılımcıların isimleri yer almamaktadır. Veriler oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla katılımcılarla gerçekleştirilen yüz yüze görüşmelerle toplanmıştır. Kolay ulaşılabilirlik noktasında ise çalışma grubunun çoğunluğunu erkek katılımcılar oluşturmaktadır. Erkek katılımcılara Kahve önü, cami, işyeri, çay ocağı gibi yerlerde daha kolay ulaşım sağlanmıştır.

Görüşme Sırasında

Görüşme gerçekleşmeden önce görüşme yapan kişi, kendisini görüşmeciye tanıtmalıdır. Görüşme yapılacak konu ile ilgili bilgiler görüşmeciye açıklanmalıdır.

Böylece karşılıklı güven ortamı sağlanmalıdır. Görüşmeci tüm soruları görmeyi istemesi halinde ise sorular görüşmeciye gösterilmemiştir. Görüşme sorularının görüşmeciye gösterilmesi sözlü tarih yöntemine aykırı bir durumdur. Görüşme esnasında görüşmecinin anlattıklarına yöneltilen soru ile ilgili olsun ya da olmasın dönütler verilerek etkin dinleyici rolünde geçmesi sağlanmış, görüşmenin sohbet havasında bir süreç olması hedeflenmiştir. Süreç sohbet havasında olduğu için görüşmeci kendini rahat hissetmiştir.

Görüşme esnasında sadece görüşme yapılan kişinin bulunmasına önem verilmiştir. Görüşme sürecinde başka kişilerin yer alması farklı etkiler oluşturabilmektedir. Abartmalar azalabilir, üslubun değiştirilerek toplum kurallarına uygun sözler seçilmesi büyük oranda artar (Thompson, 1999a). Görüşmenin yapıldığı ortamlara baktığımızda ise öncelikli olarak mahallede yaşayan yaşlı görüşmecilere ulaşılacak hedeflenmiştir. Bunun için de sıklıkla cami önünde veya evlerde bulunan kişilerle gerçekleştirilmiştir. Görüşme öncesi görüşme formuna görüşülen kişinin yaşı, mesleği, ikamet süresi kayıt edilmiştir. Görüşme sürecinde görüşmeci anlaşılır net ifadeler kullanıyorsa forma direkt kaydedilip sonrasında gerekli düzenlemeler yapılarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Görüşme sırasında hızlı konuşan, tam olarak ifade edemeyen katılımcılar içinse görüşme formuna kayıt yapılmış ve aynı zamanda ses kaydı gerçekleştirilmiş böylece anlatılanların tamamını tekrardan dinleyip tam olarak aktarabilmek amaçlanmıştır. Böylece görüşme süreci daha rahat bir şekilde yapılmış, sonrasında ise ses kayıtlarını tekrardan dinleyebilmek daha rahat olmuştur. Görüşme sonunda ise görüşülen her kişiye “*Bu görüşmenin akademik çalışmalarda kullanılmasına veya yayınlanmasına onay verir misiniz?*” şeklinde bir soru yöneltilerek görüşme sürecinde elde edilen bilgilerin araştırmamızda kullanılması için izin alınmıştır.

Görüşme Sonrasında

Araştırma sürecinde görüşmeler genellikle görüşmecilerin yaşadıkları mahallede yapılmıştır. Mahalleler de birden çok görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme sona erdikten sonra görüşmeci ile mahalleye ait çeşitli anılar ve hatıralar paylaşmışlar çok önceleri mahallenin dokusundan, mimarisinden bahsetmişlerdir. Bu yorumlar ve anlatılar unutulmaması için görüşmeler bittikten sonra not alınmıştır. Elde edilen görüşme formlarından araştırma kapsamında bulgular ve yorumlamaya çok fazla yararlı

olmayan formlar elenmiştir. Görüşme formunda yer alan bilgiler daha sonra gerekli düzeltmeler yapılarak bilgisayar ortamında metne aktarılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. İçerik analizi yoluyla verilen tanımlanması, içerisinde saklı olabilecek bilgilerin gerçeğe çıkarılması amaçlanmaktadır. Birbirine benzer verileri belirli kavram ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve okuyucunun anlayabileceği şekilde düzenlemek amaçlanır (Yıldırım ve Şimşek 2011). Bu amaçla her yapılan görüşme kendi içerisinde değerlendirilmiştir. Her görüşme metni detaylı bir şekilde okunmuştur. Görüşmelerin bazılarında görüşmecilerin verdiği cevapların farklı kişiler tarafından da benzer şekilde anlatılıp anlatılmadığında bakılmıştır. Görüşmelerde elde edilen bilgilerin aynı mahalle için birden fazla kişi benzer şekilde anlatılmış ise en açık ve anlaşılır olanı araştırmada yazıya aktarılmıştır. Yapılan bazı görüşmeler de ise mahalle tarihinden isminden çok Tokat ilinin tarihinden öneminden ya da farklı konulara temas edildiğinden çalışmaya dâhil edilmemiştir. Bazı görüşmeler de ise verilen cevapların tezatlıklar içerdiği görülmüştür. Görüşme formunda yer alan bilgiler konuşmaya bağlı sürekli kullanılan (efendime söylüyüm, anladın mı?, eeeee, hı hı, evet) söylemlerden arındırılarak daha anlaşılır hale getirilmeye çalışılmıştır. Farklı konulara ilişkin anlatılar araştırmaya eklenmemiştir. Benzer şekilde verilen cevapların tümü alıntı şeklinde araştırmaya dahil edilmeyip en anlaşılır olanı seçilmiştir. Görüşmeler gerçekleştirilirken daha fazla görüşme düzenlemiş fakat hayali olması, gerçekten oldukça uzak olması, sadece kendilerine ait olması aynı anlatıya diğer görüşmecilerde denk gelinmemesi gibi durumlar yaşanmış araştırmamızın bulguları ve yorumlanmasında çok fazla işe yaramamasından dolayı bu görüşmeler araştırmada kullanılmamıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amacına uygun olarak veriler toplanmış ve belirtilen araştırma problemlerine yönelik elde edilen bulgular sunulmuştur.

Araştırma Problemlerine Ait Bulgular

Araştırma kapsamında “Geçmişten günümüze Tokat mahalle isimleri hangileridir?” alt problemine ait bulgular şu şekildedir:

Bir şehrin bir kasabanın, büyükçe bir köyün bölündüğü parçalardan her biri TDK sözlüğünde mahalle olarak tanımlanmıştır. Mahalle sınıf ve statü farkının biçimlendirmedeği, insanların bir arada yaşadığı bir fiziki mekândır (Ortaylı, 1979). Mahalle ismi kent sosyolojisi ve politikalarına göre ise bir topluluk olarak değerlendirilmesinin yanında yönetim birimi olarak ta değerlendirilmektedir. Mahalle fiziksel açıdan küçük ölçekli bir yaşam alanı olmasının yanında, yönetsel açıdan incelendiğinde ise en küçük kent yönetim birimidir. Sosyal açıdan bakıldığında ise topluluk olarak adlandırılmaktadır (Yıldırım, 1994).

Osmanlı da mahallede ki imamlar muhtarlık teşkilatı oluşturulana kadar toplumda ki sosyal hayatın en önemli unsurlarından birisi oldukları ve geniş yetkilere sahip yönetici sıfatıyla mahalle yönetimini gerçekleştirdikleri bilinirdi (Kazıcı, 2010). II. Mahmut devrine gelindiğinde imamların yerini alacak olan muhtarların yönetimi gerçekleştirecekleri muhtarlıklar oluşturulmaya başlanmıştır. Muhtarlık örgütünün kurulmasıyla mahallenin yöneticisi olan imamın tüm yetkileri muhtarlara devredilmiştir (Kavruk, 2004).

Tablo 10. Tokat Merkez Mahalle İsimleri

1. Akdeğirmen Mah.	15. Esentepe Mah.	29. Mehmet Paşa Mah.
2. Alipaşa Mah.	16. Geyras Mah.	30. Oğulbey Mah.
3. Altıyüzevler Mah.	17. Gezirlik Mah.	31. Örtmeliönü Mah.
4. Bahçelievler Mah.	18. Gülbahar Hatun Mah.	32. Perakende Mah.
5. Bedestenlioğlu Mah.	19. Güneşli Mah.	33. Semerkant Mah.
6. Büyük Beybağı Mah.	20. Hoca Ahmet Mah.	34. Seyit Necmettin Mah.
7. Cami-i Kebir Mah.	21. Kabe-i Mescit Mah.	35. Soğuk Pınar Mah.
8. Çay Mah.	22. Kaleardı Mah.	36. Topçam Mah.
9. Cemalettin Mah.	23. Karşıyaka Mah.	37. Topçubağı Mah.
10. Derbent Mah.	24. Kaşıkçıbağları Mah.	38. Yarahmet Mah.
11. Devegörmez Mah.	25. Kemer Mah.	39. Yenimahalle Mah.
12. Doğancıbağları Mah.	26. Küçük Beybağı Mah.	40. Yenyut Mah.
13. Doğukent Mah.	27. Kümbet Mah.	41. Yeşilirmak Mah.
14. Erenler Mah.	28. Mahmut Paşa Mah.	42. Yeşilova Mah.

Tokat belediye başkanlığından alınan verilere göre Tokat merkez ilçe sınırları içerisinde toplam 42 mahallenin yer aldığı bilinmektedir.

Osmanlı kaynaklarında Tokat mahalleleri ile ilgili yapılan araştırmalara baktığımızda 1572 tarihli Sivas Musaffal Tahrir Defterleri'ne göre Sivas sancağına bağlı bir kaza olan Tokat şehir merkezi 60 kadar mahalleye sahipti (Kurt, 2014: 541).

1814 tarihinde Tokat mahalleleri ve Avarız vergisinin dağılışı incelendiğinde ise mahalle sayısının 73 olduğu bilgisi elde edilmektedir (İpşirli, 1986: 63).

1600 tarihli bir avarız defterine göre tokat şehrinde mahalle sayısı 73, 1642 tarihli bir avarız defterine göre 71, 1772 tarihli şeriye sicili defterine göre 75, 1834 yılında 49, 1844 tarihli temettuat defterine göre ise 72'dir (Atam, 2013: 73-90).

Tablo 11. Avarız Ve Bedel-i Nüzül Vergi Dağılımına Göre Tokat Mahalleleri

1772	1797-1818	1836-1838
1 Yazıcık	1 Yazıcık	1 Yazıcık
2 Baba Useyb	2 Melik Danişmend	2 Melik Danişmend
3 Paskal	3 Baba Useyb	3 Baba Useyb
4 Simavon	4 Paskal	4 Paskal
5 Şucaeddin	5 Simavon	5 Simavon
6 Çaşnigir	6 Şucaeddin	6 Şucaeddin
7 Ovannes	7 Çaşnigir	7 Çaşnigir
8 Semerkandî	8 Ovannes	8 Ovannes
9 Meydan	9 Semerkandî	9 Semerkandî
10 Zincirlikuyu	10 Meydan-ı Müslim	10Meydan-ı Müslim
11 Cehkanlu-Çekenli	11 Meydan-ı Zimmî	11 Zincirlikuyu
12 Mihmad Hacib	12 Zincirlikuyu	12Cehkanlu-Çekenli
13 Mihmad Hacib-i Zimmî Bölüğü	13 Cehkanlu-Çekenli	13 Mihmad hacib-i
14 Mihmad Hacib-i Zimmîden	14 Mihmad-i Hacib-i Müslim	14Mihmad-i Hacib-i
Müslim Bölüğü		Zimmî
15 Mihmad Hacib-i Zimmîden	15 Mihmad Hacib-i Zimmî	15 Müslim Bölüğü
Hacı Hasan Bölüğü		
16 Samyeli	16 Mihmad Hacib-i	16 Samyeli
	Zimmiden Müslim Bölüğü	
17 Soğukpınar-I Müslim	17 Samyeli	17 Soğukpınar-ı
		Müslim
18 Musluhiddin	18 Soğukpınar-ı Müslim	18 Soğukpınar-ı
		Zimmî
19 Mehmed Paşa	19 Soğukpınar-ı Zimmî	19 Musluhiddin
20 Çay-ı Müslim	20 Musluhiddin	20 Mehmed Paşa
21 Çay-ı Zimmî	21 Mehmed Paşa	21 Çay-ı Müslim
22 Horuş	22 Çay-ı Müslim	22 Çay-ı Zimmî
23 Mahmud Paşa	23 Çay-ı Zimmî	23 Horuş

24 Geyras	24 Horuş	24 Mahmud Paşa
25 Beybağı	25 Mahmud Paşa	25 Geyras
26 Akdeğirmen-i Mslim	26 Geyras	26 Beybağı
27 Akdeğirmen-i Zımm	27 Beybağı	27 Akdeğirmen-i Mslim
28 Aleksan	28 Akdeğirmen-i Mslim	28 Akdeğirmen-i Zımm
29 Seyfeddin	29 Akdeğirmen-i Zımm	29 Aleksan
30 Terbiye-i Kebir	30 Aleksan	30 Seyfeddin
31 Terbiye-i Sagir	31 Seyfeddin	31 Terbiye-i Kebir
32 Sabunhane	32 Terbiye-i Kebir	32 Terbiye-i Sagir
33 Gzelaşçı	33 Terbiye-i Sagir	33 Sabunhane
34 Cemaleddin	34 Sabunhane	34 Gzelaşçı
35 Tatar Hacı	35 Gzelaşçı	35 Cemaleddin
36 Hacı İbrahim	36 Cemaleddin	36 Tatar Hacı
37 Hoca Ahmed	37 Tatar Hacı	37 Hacı İbrahim
38 Suiğmez	38 Hacı İbrahim	38 Hoca Ahmed
39 İğmesu	39 Hoca Ahmed	39 Suiğmez
40 Dere	40 Suiğmez	40 İğmesu
41 Seyyid Necmeddin	41 İğmesu	41 Dere
42 Ankara	42 Dere	42 Seyyid Necmeddin
43 Gaybi	43 Seyyid Necmeddin	43 Ankara
44 Veled Ayni	44 Ankara	44 Gaybi
45 Keğeciler	45 Gaybi	45 Veled Ayni
46 Hacı İvaz Paşa	46 Veled Ayni	46 Keğeciler
47 Acebşir	47 Keğeciler	47 İvaz Paşa
48 Sofiyun	48 Hacı İvaz Paşa	48 Acebşir
49 Taşçı Mahmud	49 Acebşir	49 Sofiyun
50 Sarı Gllk	50 Sofiyun	50 Taşçı Mahmud
51 İsa Fakih	51 Taşçı Mahmud	51 Sarı Gllk
52 Rstem Çelebi	52 Sarı Gllk	52 İsa Fakih

53 Alaca Mescid	53 İsa Fakih	53 Rüstem Çelebi
54 Kaya	54 Rüstem Çelebi	54 Alaca Mescid
55 İplik Pazarı	55 Alaca Mescid	55 Kaya
56 Cilfek	56 Kaya	56 İplik Pazarı
57 Monla Bektaş	57 İplik Pazarı	57 Cilfek
58 Cami-i Kebir	58 Cilfek	58 Monla Bektaş
59 Zaim	59 Monla Bektaş	59 Cami-i Kebir
60 Hoca İbrahim	60 Cami-i Kebir	60 Zaim
61 Taşnerdiban	61 Zaim	61 Hoca İbrahim
62 Halid	62 Hoca İbrahim	62 Taşnerdiban
63 Yahudiyân	63 Taşnerdiban	63 Halid
64 Kabe Mescidi	64 Halid	64 Yahudiyân
65 Yaş Meydan	65 Yahudiyân	65 Kabe Mescidi
66 Çilehane	66 Kabe Mescidi	66 Yaş Meydan
67 Veled Ayas	67 Yaş Meydan	67 Çilehane
68 Zilli Hacı	68 Çilehane	68 Veled Ayas
69 Debbâğhane-i Cedid	69 Veled Ayas	69 Zilli Hacı
70 Yar Ahmed	70 Zilli Hacı	70 Debbâğhane-i Cedid
71 Cedid	71 Debbâğhane-i Cedid	71 Yar Ahmed
72 Menice	72 Yar Ahmed	72 Cedid
73 Siyahpuş	73 Cedid	73 Menice
74 Dıraz-ı Müslim	74 Menice	74 Siyahpuş
75 Dıraz-ı Gebran	75 Siyahpuş	75 Dıraz-ı Müslim
76 Debbâğhane-i Atik	76 Dıraz-ı Müslim	76 Dıraz-ı Gebran
77 Kirkor	77 Dıraz-ı Gebran	77 Debbâğhane-i Atik
78 Vartan	78 Soğukpınar-ı Zimmîden Müslim Bölüğü	78 Perakende
79 -	79 Soğukpınar-ı Zimmî Bölüğü	79 Kirkor

Kaynak : Beşirli, Mehmet: Orta Karadeniz Kentleri Tarihi I Tokat 2005

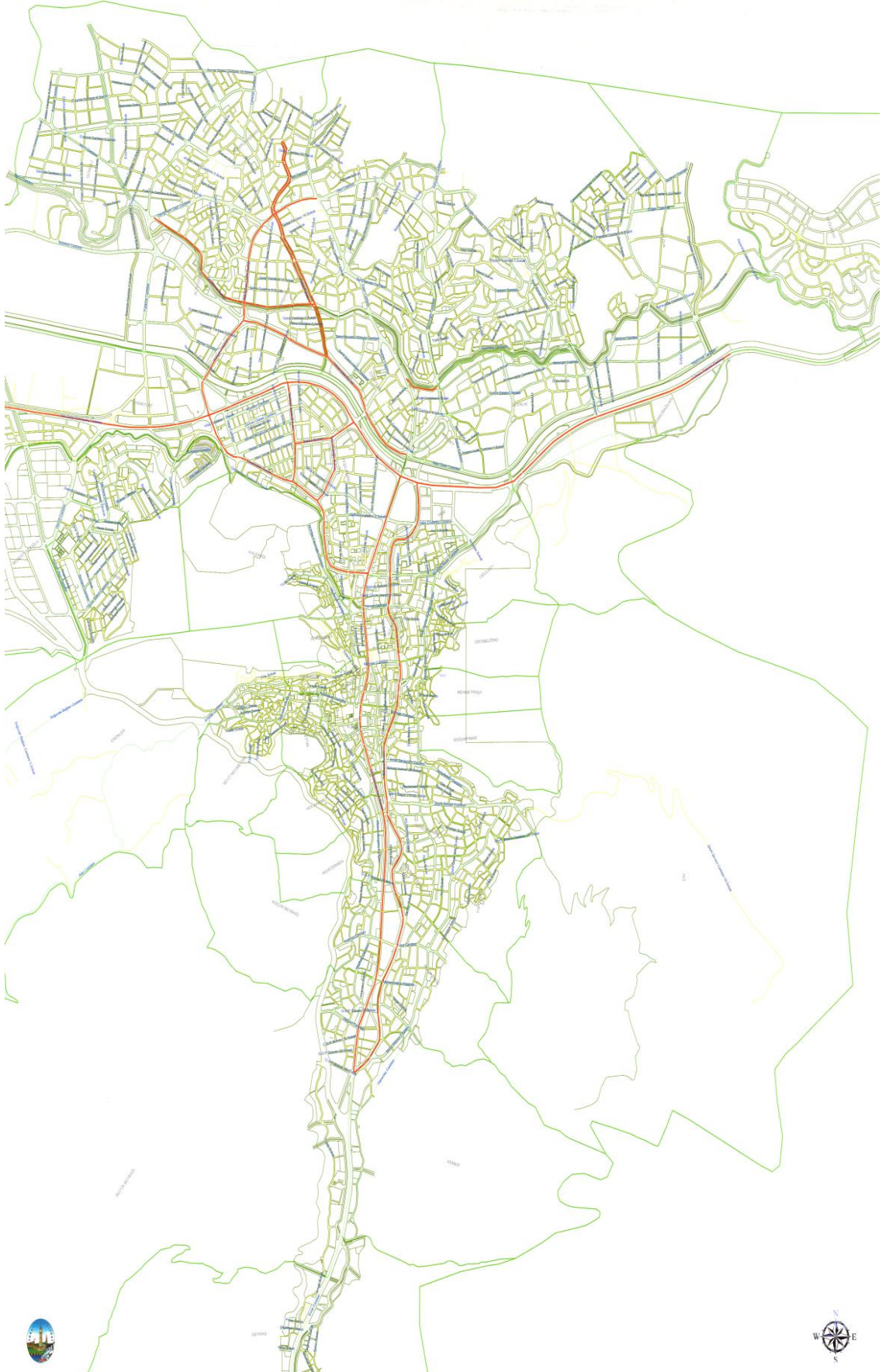
Osmanlı vergi kayıtlarından hareketle farklı yıllara ait Tokat mahalle isimleri tablo şeklinde verilmiştir. Tablo incelendiğinde 1772 yılında 78 mahalle, 1779 ve 1818 yılları arasında 79 mahalle, 1836 ve 1838 yılları arasında 79 mahalle isminin avarız vergi kayıtlarında yer aldığı görülmektedir. Tabloda 11’de ki kayıtlar avarız vergilerinin dağıtımından hareketle gerçekleştirildiği için yıllara göre farklılıklar gösterebilmektedir. Vergilerini ödeyemeyen ekonomik sıkıntılar içerisindeki mahalleler avarız vergisi dağıtımında dikkate alınmadığından kayıtlara geçmemiş olabilir (Beşirli, 2005).

Tablo 12. Günümüze Kadar Aynı İsimle Varlığını Sürdüren Mahalleler

1772	1797 ve 1818	1836 ve 1838
Semerkandi	Semerkandi	Semerkandi
Soğukpınar-ı Müslim	Soğukpınar-ı Müslim	Soğukpınar-ı Müslim
Mehmed Paşa	Mehmed Paşa	Mehmed Paşa
Çay-ı Müslim	Çay-ı Müslim	Çay-ı Müslim
Mahmud Paşa	Mahmud Paşa	Mahmud Paşa
Geyras	Geyras	Geyras
Beybağı	Beybağı	Beybağı
Cemaleddin	Cemaleddin	Cemaleddin
Hoca Ahmed	Hoca Ahmed	Hoca Ahmed
Akdeğirmen-i Müslim	Akdeğirmen-i Müslim	Akdeğirmen-i Müslim
Seyyid Necmettin	Seyyid Necmettin	Seyyid Necmettin
Cami-i Kebir	Cami-i Kebir	Cami-i Kebir
Kabe Mescidi	Kabe Mescidi	Kabe Mescidi
Yar Ahmed	Yar Ahmed	Yar Ahmed
		Perakende
Toplam	14	15

1772, 1779 ve 1818 tarihli avarız kayıtlarında yer alan 14 mahalle isminin günümüzde de aynı ismi taşıdığı görülmektedir. 1836 ve 1838 tarihli kayıtlarda ise perakende mahalle isminin de yer alması ile 15 mahalle isminin aynı şekilde günümüzde de kullanılmaya devam edildiği söylenebilmektedir.

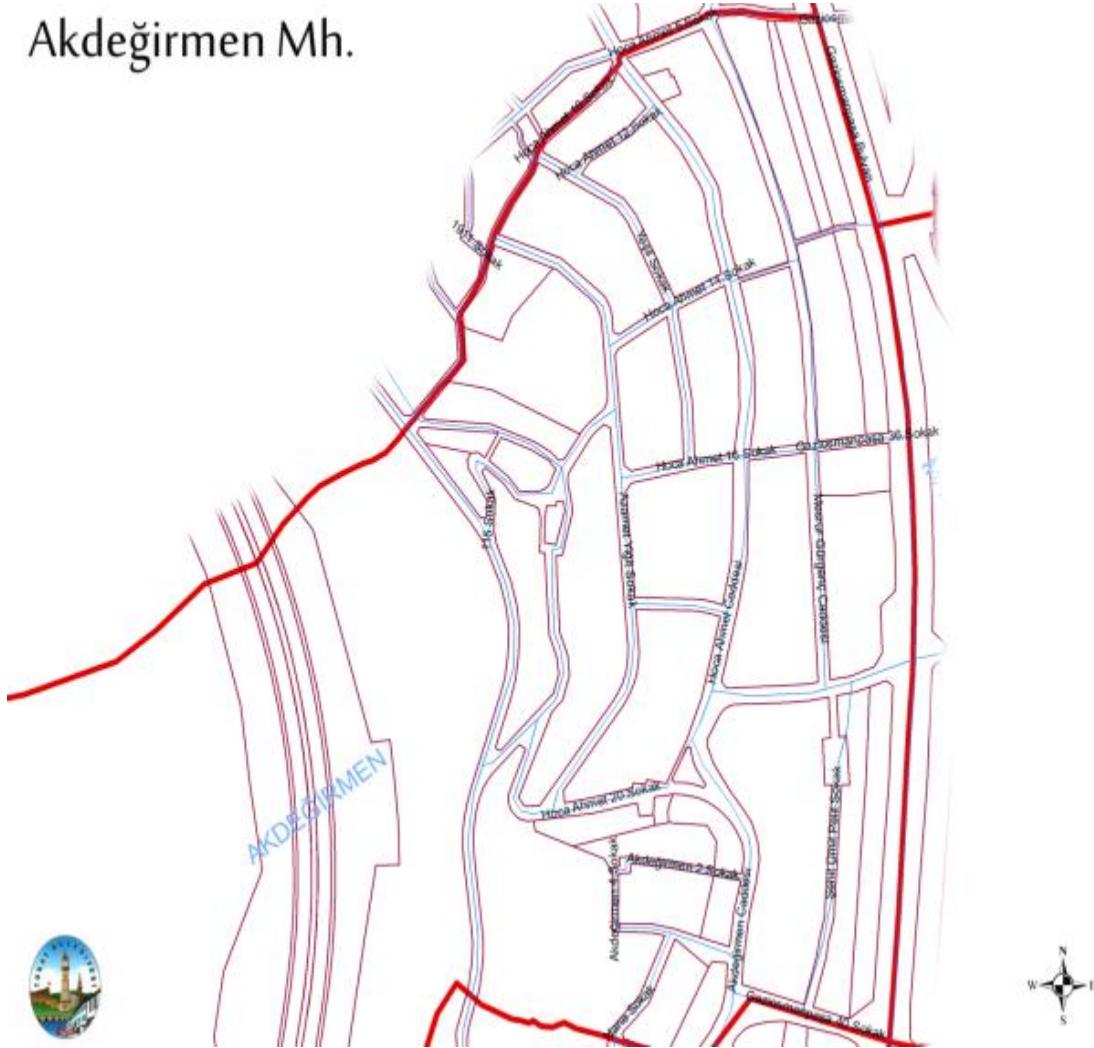
TOKAT İL MERKEZİ KROKİSİ

Araştırma kapsamında “**Tokat mahalle isimlerinin belirlenmesinde belirleyici etkenler nelerdir?**” alt problemine ait bulgular şu şekildedir:

M 1- Akdeğirmen Mahallesi İle İlgili Bulgular

Akdeğirmen Mh.

Tokat Belediyesinden alınmıştır.

2017 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre mahalle nüfusu 2156 kişidir. K1 kodlu erkek katılımcı, 78 yaşında, emekli ve 78 yıldır bu mahallede ikamet etmektedir. Mahallenin ismi ile ilgili “*Mahallenin ismi Aksu ırmağında kurulan değirmenlerden gelmektedir. Mahallenin eski ismi “Değirmenönü” iken şimdiki ismi Akdeğirmeni olmuştur.*” Şeklinde bilgi vermiştir.

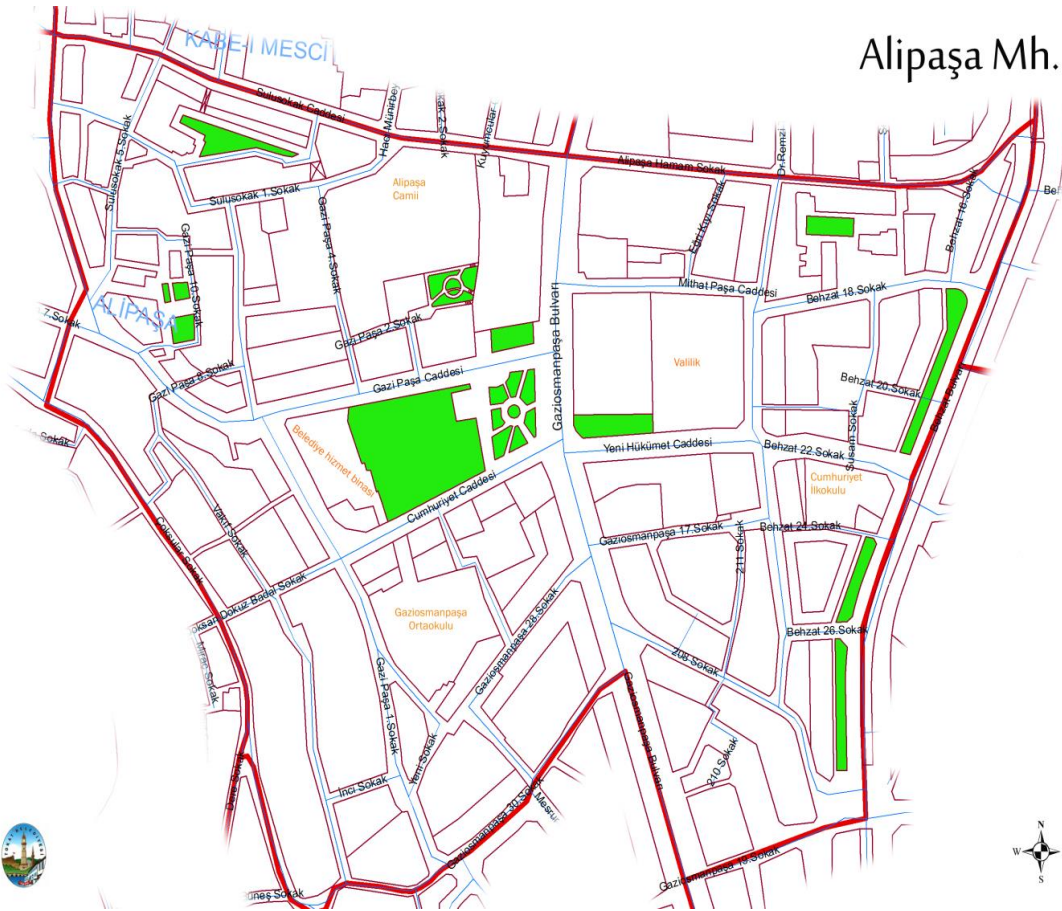
K2 kodlu bayan katılımcı ise, 68 yaşında, ev hanımı ve 51 yıldır bu mahallede yaşamaktadır. Mahallenin ismi ile ilgili *“Mahallenin yanından geçen Aksu ırmağının üstünde kurulu olan değirmenlerden dolayı Akdeğirmeni ismi verilmiştir. Eskiler böyle derdi.”* şeklinde bilgi vermiştir.

K3 kodlu erkek katılımcı, 56 yaşında, mesleği muhtar ve doğduğundan beri mahalleden ayrılmamış. Mahalle ismi ile ilgili ise *“Mahalle ismini aksu ırmağı üzerindeki değirmenlerden almaktadır. Eski ismi Değirmönü olan mahallenin şimdiki ismi Akdeğirmenidir.”* şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 1: Akdeğirmen mahallesinden görünüm.

M 2- Alipaşa Mahallesi ile ilgili Bulgular

2017 Adrese Dayalı Nüfus Sistemi sonuçlarına göre mahallede 3207 kişi ikamet etmektedir. Tokat'ın çarşı merkezine yakın mahallelerinden birisidir. K1 kodlu erkek katılımcı, 58 yaşında, emekli ve 35 yıldır bu mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahallenin ismi ile ilgili ise *“Tokat'ın en eski eserlerinden olan Ali Paşa Camii ve külliyesi mahallemiz sınırları içinde bulunduğu için bu mahalleye de Ali Paşa ismi verilmiştir.”* şeklinde bilgi vermiştir.

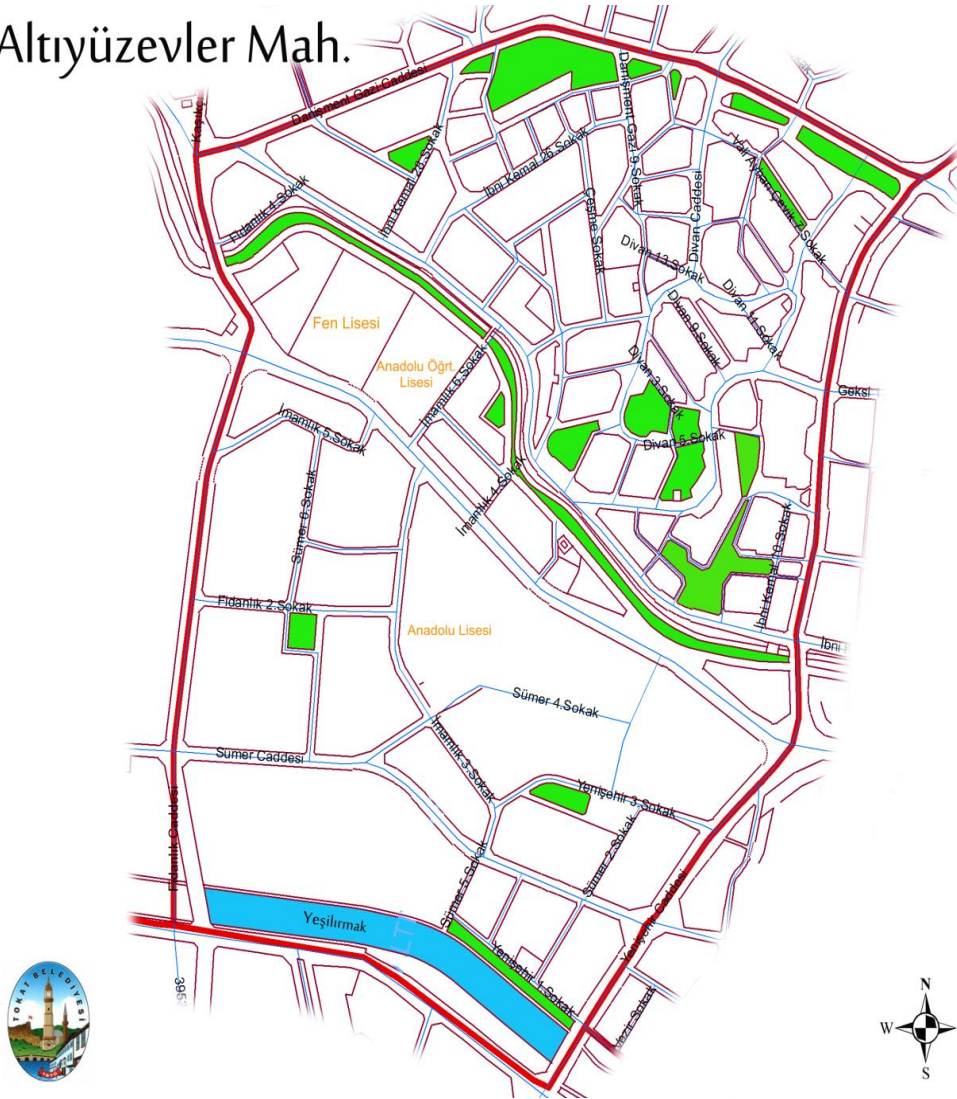
K2 kodlu erkek katılımcı ise, 86 yaşında, bakırcı ve 60 yıldır bu mahallede yaşadığını ifade etmiştir. Mahallenin ismi ilgili *“Ali Paşa Camii bu mahalle içinde yer aldığı için çok eskiden beri mahalle Ali Paşa Mahallesi olarak bilinmektedir.”* şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 2: Alipaşa mahallesinden görünüm.

M 3- Altıyüzevler Mahallesi İle İlgili Bulgular

Altıyüzevler Mah.

2017 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre mahalle nüfusu 4444 kişidir. K1 kodlu erkek katılımcı 39 yaşında, esnaf, 7 yıldır mahallede yaşadığını beyan etmiştir. Mahalle ismi ile ilgili “ bölgeye 600 adet konut yapılması için kooperatif kurulmuş böylece 600 evler ismi bölgenin ismi haline gelmiştir.” şeklinde bilgi vermiştir.

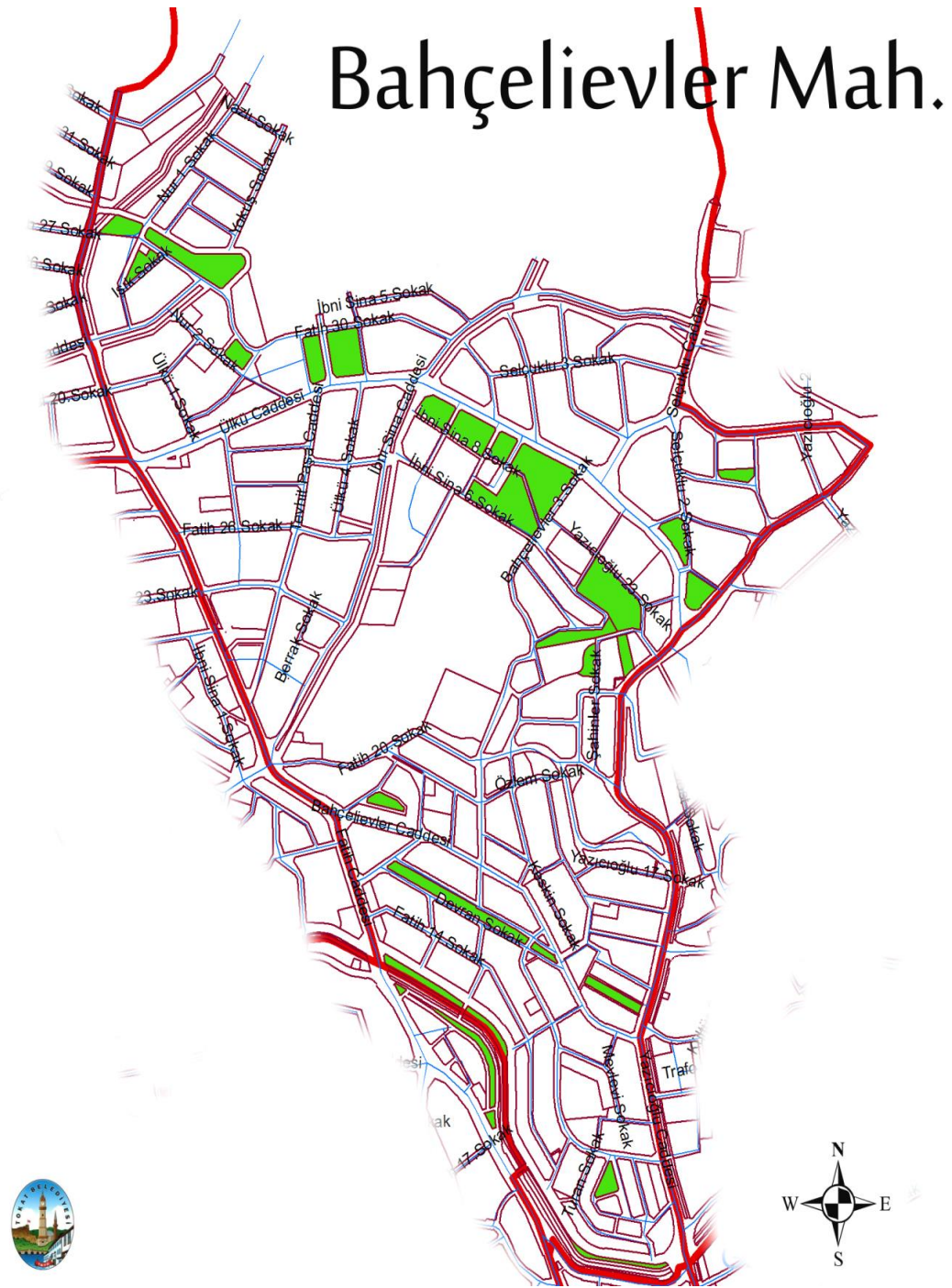
K2 kodlu erkek katılımcı 60 yaşında, eczacı, 60 yıldır mahallede yaşadığını beyan etmiştir. “ önceden bu bölge Abdaloğlu çayırı adıyla anılırdı çok fazla konut yerleşme olmamakla birlikte geniş büyük üzüm bağları, bahçeler bulunmaktaydı ve mevsimlik yerleşim yapılırdı. 1970’lerde bölgenin imara açılmasıyla esnaf memur evleri ile 600 adet konut yapıldı ve sürekli yerleşim görüldü. Bölge bir süre sonra 600

konuta istinaden 600 evler adıyla anılır oldu ve otobüslerde tarif amaçlı olarak 600 evler ismi kullanıldı.” şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 3: Altıyüzler mahallesinden görünüm.

M 4-Bahçelievler mahallesi ile ilgili bulgular

2017 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre mahalle nüfusu 6457 kişidir. K1 kodlu erkek katılımcı, emekli 65 yaşında, 35 yıldır bu mahallede ikamet ettiğini bildirmiştir. Mahallenin ismi ile ilgili “Mahallenin isminin çok eski olmadığı;

Şoför Evleri, YS Evleri, DS Evleri, Afat Evleri, Ağbayır, Nur evlerinin yer aldığı bu bölgenin tek isim adı altında Bahçelievler olarak adlandırıldı. Ayrıca Tokat imar planında bölgenin tek katlı bahçeli lüks evler olarak geçtiğini her bir evin yaklaşık 300m2 kendisine ait bahçesi olduğu için bahçeli evler mahallesi denilmiştir.” şeklinde bilgi vermiştir.

K2 kodlu erkek katılımcı, 45 yaşında, mesleği esnaf, 30 yıldır bu mahallede yaşadığını ifade etmiştir. *“Mahallenin ismi yeni olmakla birlikte evlerin büyük kısmının bahçeli olması isminin kaynağıdır. Ayrıca yaşanan bir afet sonrası belediye tarafından yapılan afet evleri de mahalle sınırları içerisinde tek katlı ve bahçeli olarak bulunmaktadır.”* şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 4: Bahçelievler mahallesinden görünüm.

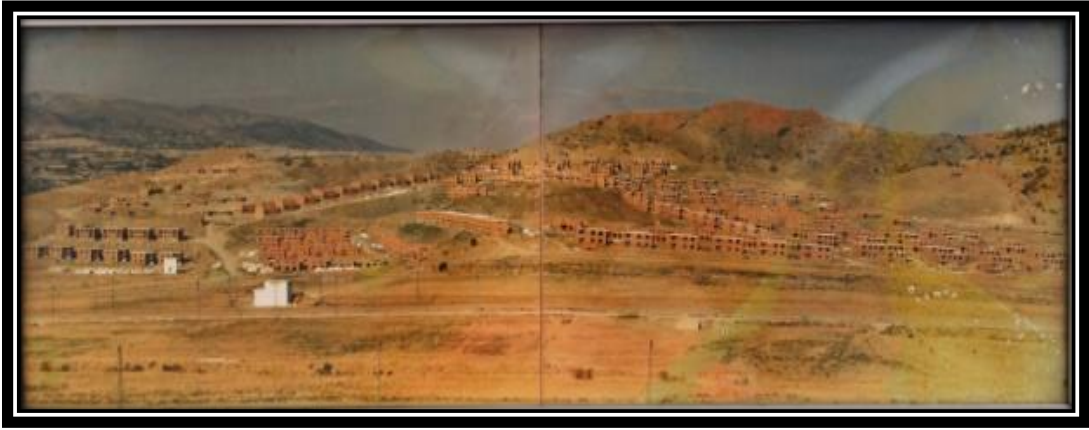
M 5- Bedestenlioğlu Mahallesi İle İlgili Bulgular

Bedestenlioğlu Mah.

2017 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre mahalle nüfusu 3785 kişidir. K1 kodlu erkek katılımcı 60 yaşında, emekli, 25 yıldır bu mahallede ikamet etmiştir. Mahallenin ismi ile ilgili “*Bölgenin imara açıldığı yıllarda DSİ Müdürü Süreyya BEDESTENLİOĞLU’nun da kurucu üyesi olduğu Bedestenlioğlu kooperatifi oluşturulmuştur. Hatta o yıllarda Gümenek’ten gelen sol sahil sulama kanalının yapılmasını sağlayan Süreyya BEDESTENLİOĞLU’nun soy ismi zamanla bu muhitin ismi olarak ta kullanıldı. Daha sonraki süreçte bölge ayrı bir mahalle olarak kurulduğunda Bedestenlioğlu adını almıştır.*” şeklinde bilgi vermiştir.

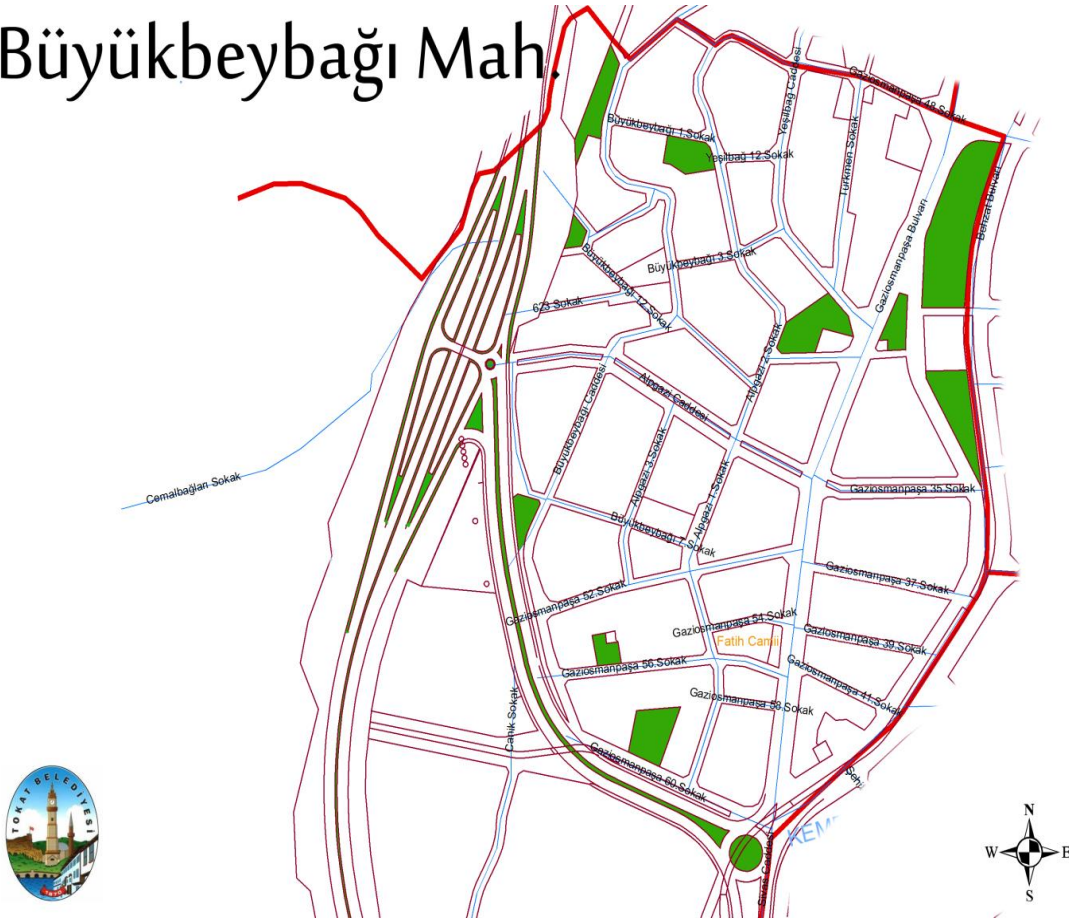
K2 kodlu erkek katılımcı 58 yaşında, emekli, 58 yıldır mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. “*Bedestenlioğlu kooperatif evlerinin kurucusu Süreyya BEDESTENLİOĞLU’nun soy isminden almaktadır. Önceleri Bedestenlioğlu evleri şeklinde anılan bu bölge daha sonra mahalle ismi olarak kabul edilmiştir.*” şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 5: Bedestenlioğlu mahallesinden görünüm.

M 6- Büyükbeybağı Mahallesi İle İlgili Bulgular

Büyükbeybağı Mah.

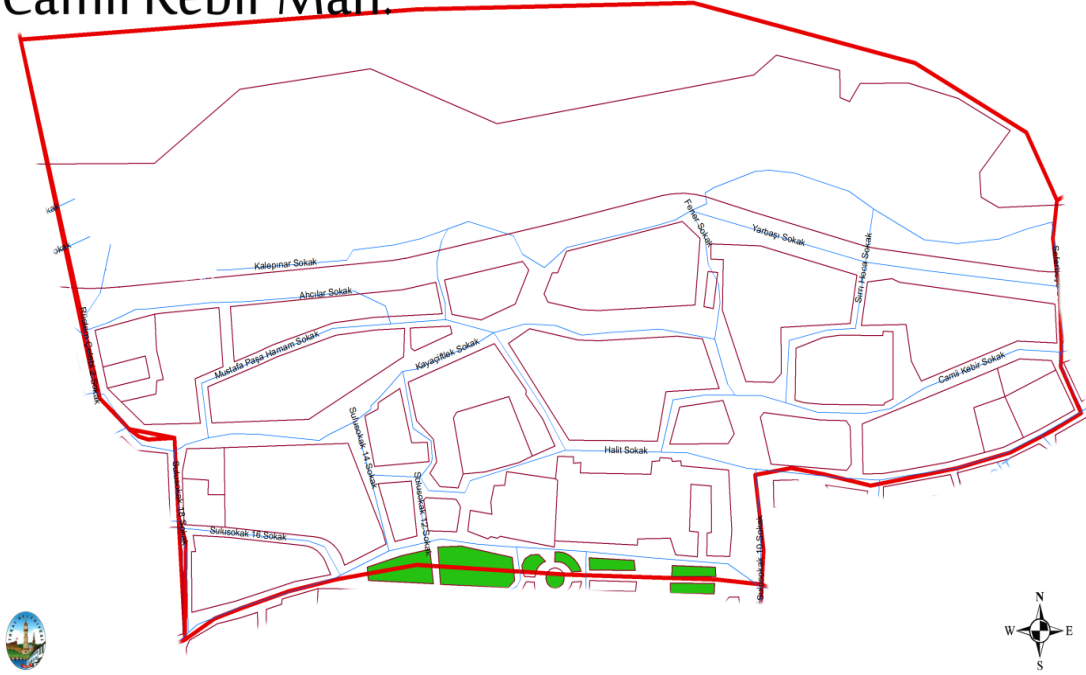
2017 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre mahalle nüfusu 3383 kişidir. K1 kodlu erkek katılımcı 70 yaşında, çiftçi, 60 yıldır bu mahallede ikamet ettiğini belirtmiştir. Mahalle ile ilgili olarak “Çok önceleri bağlar oldukça fazlaydı. Zamanında buralar beylerin, ağaların, zenginlerin, paşaların yazlık olarak kullandıkları sayfiye yerleriydi. O dönem için lüks olan konaklar bu bölgedeydi. Tabii aynı zamanda konakların dışında alaçuh dediğimiz küçük ahşap evlerde vardı. Halen bahçeli iki katlı evler yer almakla birlikte eski evlerin birçoğu yıkılıp yerine apartmanlar yapıldı. Daha fazla ev olduğu içinde buraya Büyükbeybağı diğer bölgeye de Küçükbeybağı denilmiş.” şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 6: Büyükbeybağı mahallesinden görünüm.

M 7-Cami-i Kebir Mahallesi İle İlgili Bulgular

Camii Kebir Mah.

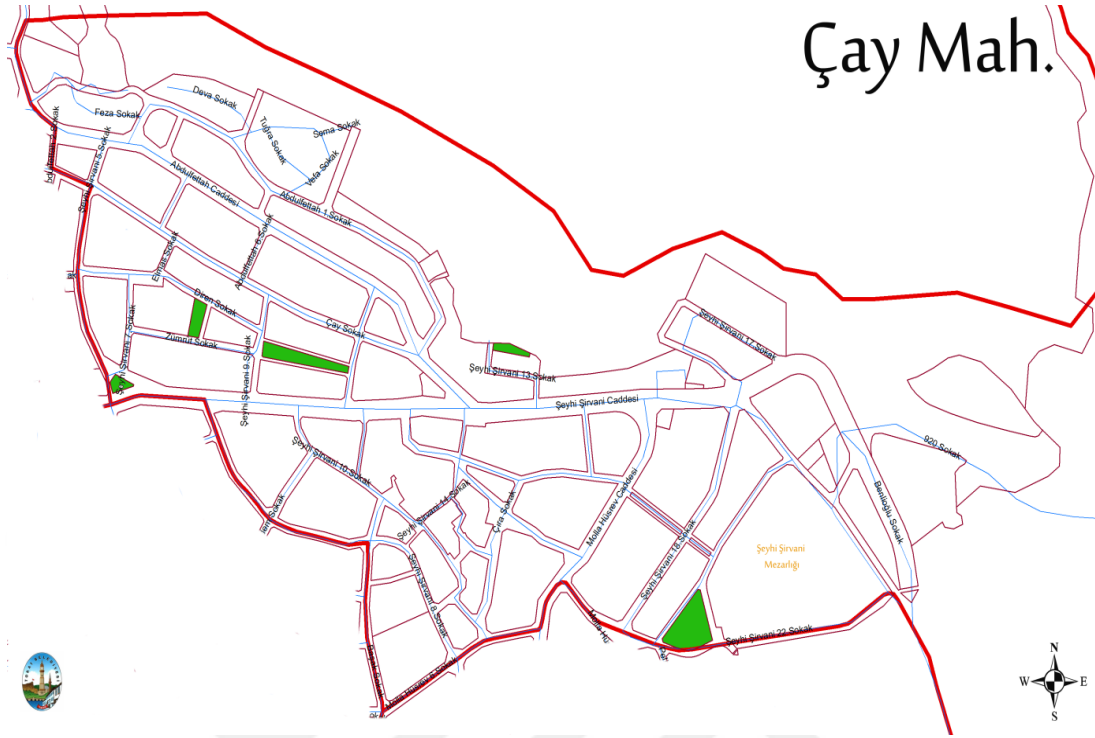
2017 adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçlarına göre mahalle nüfusu 773 kişidir. Mahalle ismi ile ilgili K1 kodlu erkek katılımcı 53 yaşında, muhtar, 53 yıldır mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahalle ismi ile ilgili “*Arapça da kebir kelimesi büyük, ulu anlamına gelmektedir. Tokatta yer alan en büyük camilerden olan iki caminin /Ulu cami ve Takyeciler cami/ mahalle sınırlarında kaldığı için bu ismi almıştır.*” şeklinde bilgi vermiştir.

K2 kodlu erkek katılımcı 30 yaşında, öğretmen, 30 yıldır bu mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahalle ismi ile ilgili “*Kebir kelimesi kübera’dan gelmektedir büyük, ulu anlamına gelir. O dönemde cami kebir ismi ulu cami mahiyetinde söylenir caminin büyüklüğünden almıştır.*” şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 7: Cam-i kebir mahallesinden görünüm.

M 8-Çay Mahallesi İle İlgili Bulgular

2017 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre mahalle nüfusu 3230 kişidir. Mahallenin ismi ile ilgili K1 kodlu erkek katılımcı 107 yaşında, mesleği çoban ve 42 yıldır mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahallenin ismi ile ilgili “*Eskiden yağmurun çok yağdığı dönemlerde yağmur suları birleşip dağdan yamaç boyunca çay gibi aşağı akarmış. Bu yüzden mahalleye çay ismi verilmiş.*” şeklinde bilgi vermiştir.

K2 kodlu erkek katılımcı 69 yaşında, mesleği bekçi ve 69 yıldır bu mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. “*Eskiden mahallenin olduğu yerde çay akıyormuş. O yüzden mahalleye çay ismi verilmiştir. Eskiden beri anlatılan bu şekildedir.*” şeklinde bilgi vermiştir.

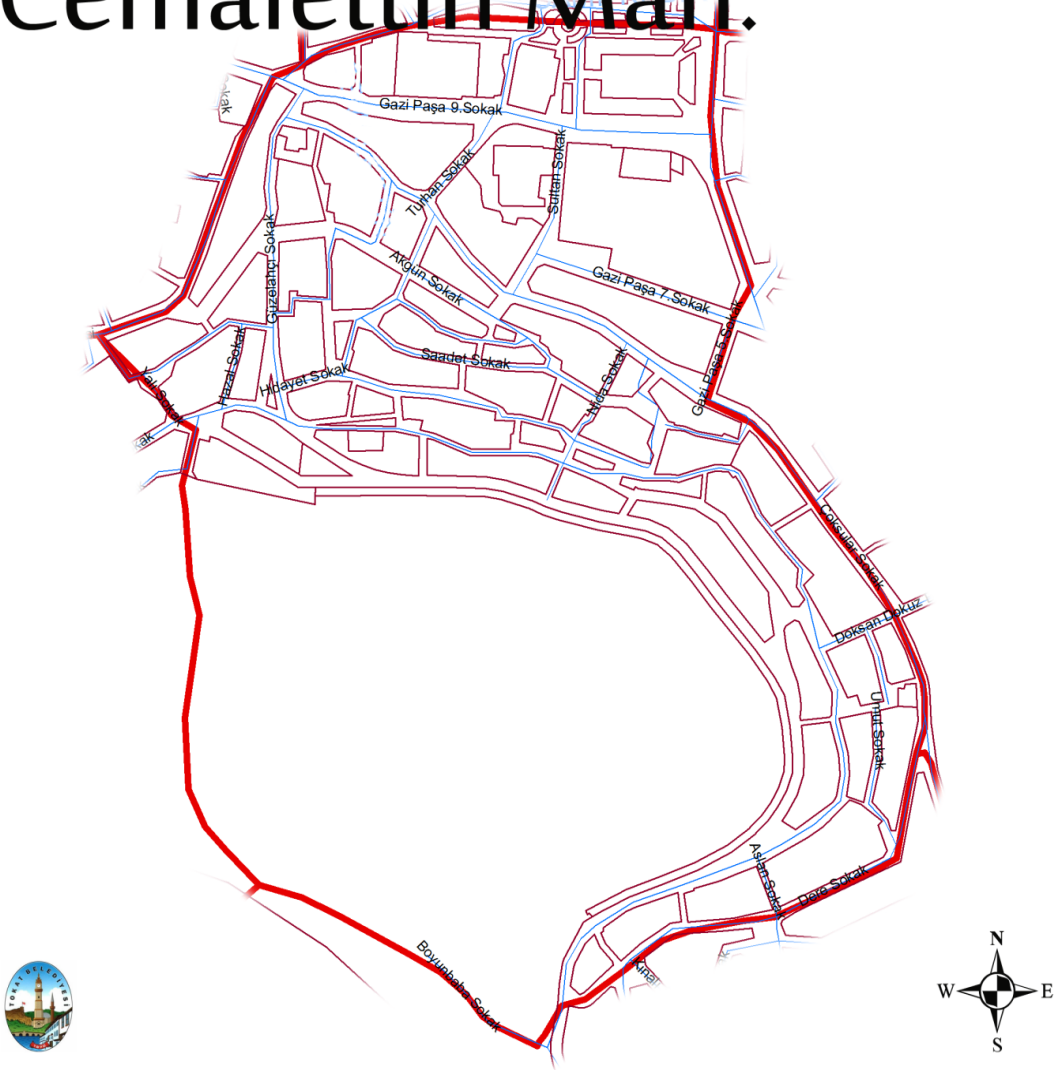

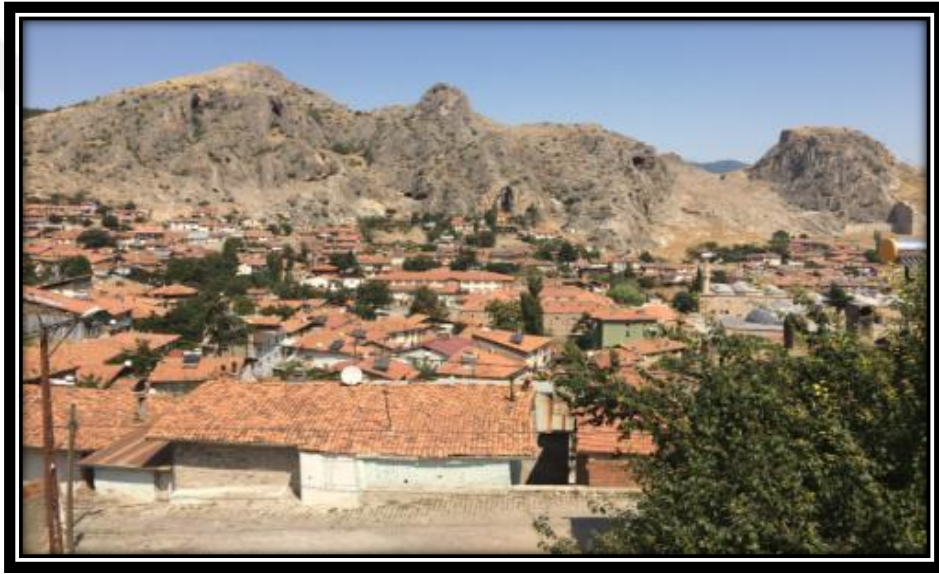
Fotoğraf 8: ay mahallesinden görünüm.

M 9- Cemalettin Mahallesi İle İlgili Bulgular

Cemalettin Mah.

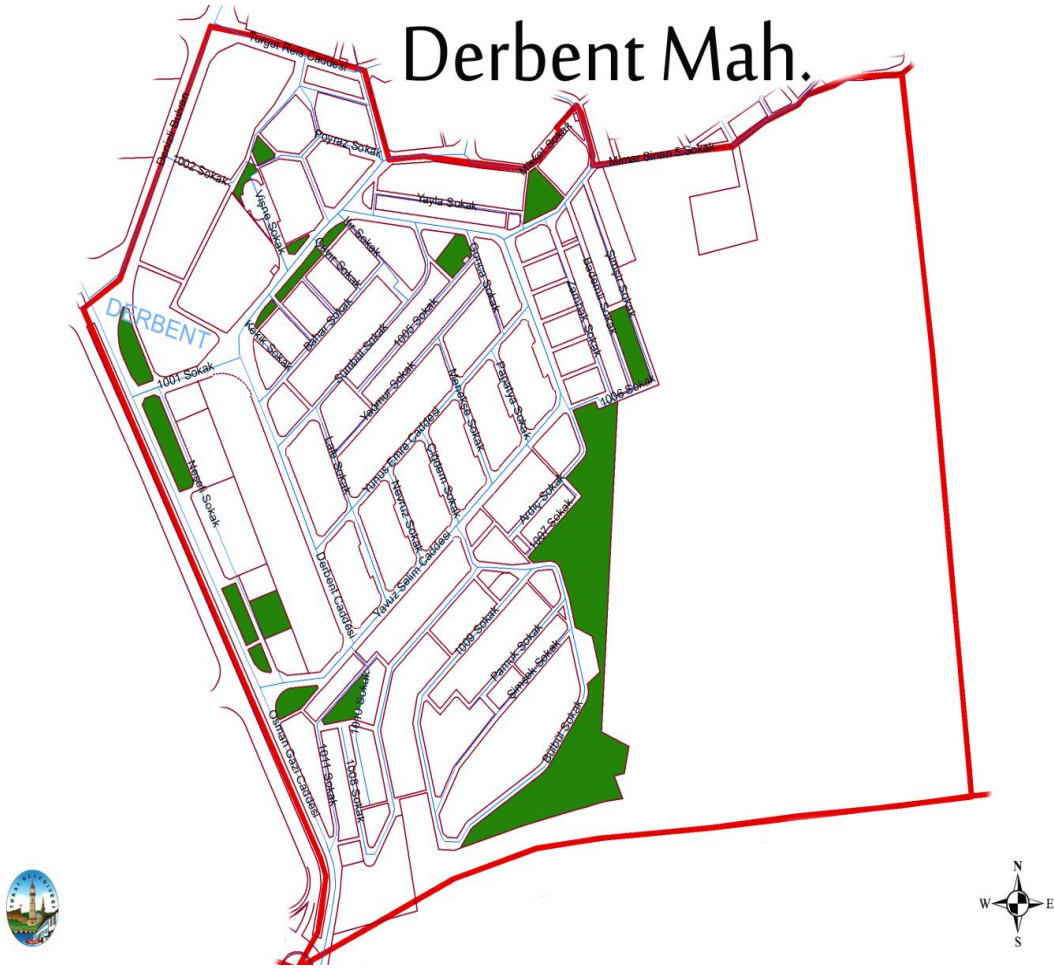

2017 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre mahalle nüfusu 1202 kişidir. K1 kodlu erkek katılımcı 55 yaşında, esnaf, 50 yıldır mahalle de ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahalle ile ilgili şu bilgileri paylaşmıştır; “ Osmanlı zamanında yaygın bir şekilde mahalleler kurulan caminin etrafında oluşurdu. Bu bölgede Cemalettin isminde bir din adamı yaşarmış. Cemalettin adıyla bir mescit inşa edilmiş ve bu mescidin etrafında mahalle oluşmuş. Günümüzdeki Cemalettin Mahallesi ismini bu mescitten almıştır. Fakat günümüze kadar bu mescit varlığını devam ettirememiştir. Sadece mescit önünde bulunan çeşmeye ait çok az kalıntı günümüze ulaşmıştır.” şeklinde bilgi vermiştir.

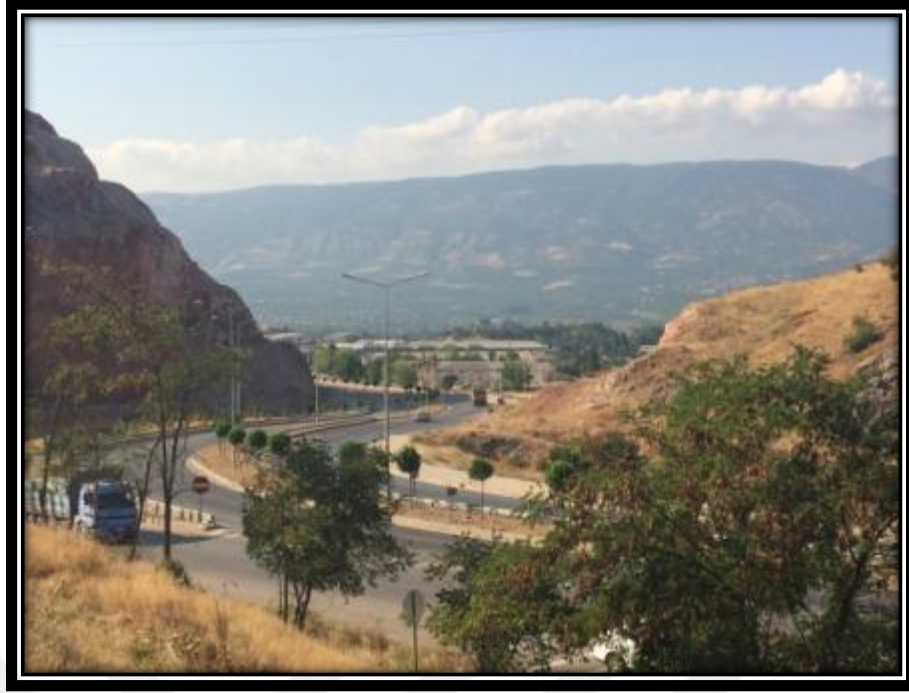
Fotoğraf 9: Cemalettin mahallesinden görünüm.

M 10- Derbent Mahallesi İle İlgili Bulgular

2017 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre mahalle nüfusu 2428 kişidir. K1 kodlu erkek katılımcı 65 yaşında esnaf, 65 yıldır mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahallenin ismi ile ilgili “ *Bedestenlioğlu ile Erenler mahallesi arasında yer alan dar boğazın-geçidin ismi derbentti, mahalle de ismini bu boğazdan almıştır. Günümüzde çevre yolu bu boğazdan geçmektedir ve boğaz daha da genişletilmiştir.* ” şeklinde bilgi vermiştir.

K2 kodlu erkek katılımcı 48 yaşında, esnaf, 28 yıldır mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. “*Mahalle sınırlarında yer alan iki dağ yamacı arasında kalmış boğazdan mahallenin ismi gelmektedir. Derbent kelimesi zaten iki dağ arasındaki dar geçittir. Bu şekilde bir geçit boğaz mahallemizde bulunduğundan derbent ismi verilmiştir.*” şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 10: Derbent mahallesinden görünüm.

M 11-Devegörmez Mahallesi ile ilgili Bulgular

Devegörmez Mah.

2017 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre mahalle nüfusu 5311 kişidir. Mahallenin ismi ile ilgili K1 kodlu erkek katılımcı, 60 yaşında, mesleği muhtar ve 60 yıldır bu mahallede yaşadığını ifade etmiştir. Mahallenin ismi ile ilgili *“Tokat eski dönemlerde İpek yolunun geçtiği güzergâhtaydı. Kervanların geçtiği mahalledeki evlerin içinin görülmemesi için pencereler yüksek yapılmış. Bu yüzden devegörmez mahallesi ismi verilmiş. Ben büyüklerimden bu şekilde duydum.”* şeklinde bilgi vermiştir.

K2 kodlu erkek katılımcı 66 yaşında, emekli ve doğduğundan beri bu mahalleden ayrılmamış. Mahallenin ismi ile ilgili ise *“Eskiden geçen ticaret kervanlarındaki deve üstünde yolculuk yapan insanların evlerin içini görmemeleri için evlerin pencereleri yüksek yapılmış ve bu yüzden Devegörmez ismi verilmiş.”* şeklinde bilgi vermiştir.

K3 kodlu erkek katılımcı 72 yaşında, emekli ve doğduğundan beri bu mahalleden ayrılmamış. Mahallenin ismi ile ilgili *“Evin pencereleri yüksek olduğu için kervanlar evin içini göremezmiş. Bu yüzden Devegörmez mahallesi denmiştir.”* şeklinde bilgi vermiştir.

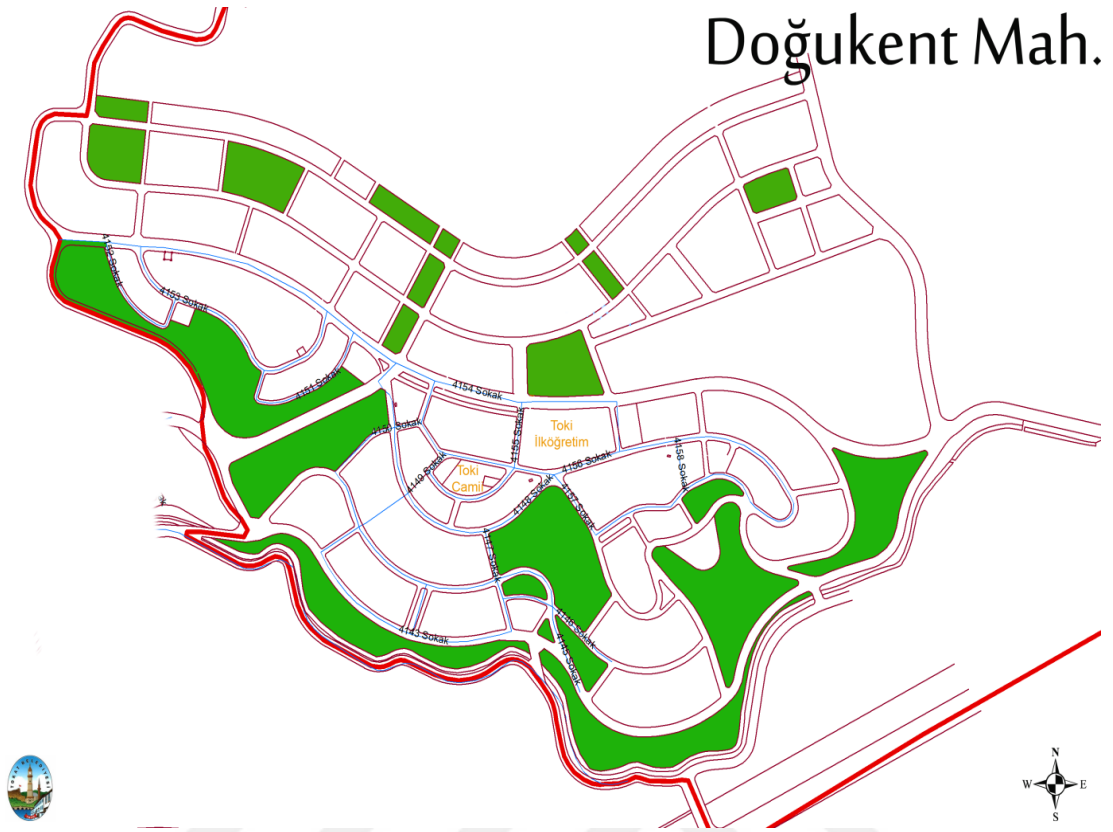
K4 kodlu erkek katılımcı 50 yaşında, esnaf ve 50 yıldır bu mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. K4 kodlu katılımcı diğer 3 katılımcıdan farklı olarak şu bilgileri vermiştir:

“Osmanlı zamanında ticaret kervanları Devegörmez mahallesinin karşı tarafındaki mahallelerden geçermiş. Bu mahalleden de deve geçmediği için bu isim verilmiştir.” şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 11: Devegörmez mahallesinden görünüm.

M 13-Doğukent Mahallesi İle İlgili Bulgular

2017 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre mahallede 3529 kişi ikamet etmektedir. Mahalle ismi ile ilgili; K1 kodlu erkek katılımcı 53 yaşında, emekli, 9 yıldır mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. “ 2006 yılında ilk toplu konutun yapılması ile bu alan yerleşime açıldı. Kent merkezinin doğusunda yer alması nedeniyle de Doğukent ismi verilmiştir.” şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 13:Doğukent mahallesinden görünüm.

M 14-Erenler Mahallesi ile ilgili Bulgular

Erenler Mah.

2017 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre mahalle nüfusu 2166 kişidir. Tokat'ın eski yerleşim yapılarının olduğu mahallelerinden birisidir. K1 kodlu erkek katılımcı, 86 yaşında, mesleği bakırcı ve 35 yıldır bu mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahallenin ismi ile ilgili “*Erenler Devletli Hazretleri isimli mübarek zatın türbesi burada bulunduğu için mahallenin adı da bu türbenin adına verilmiştir.*” şeklinde bilgi vermiştir.

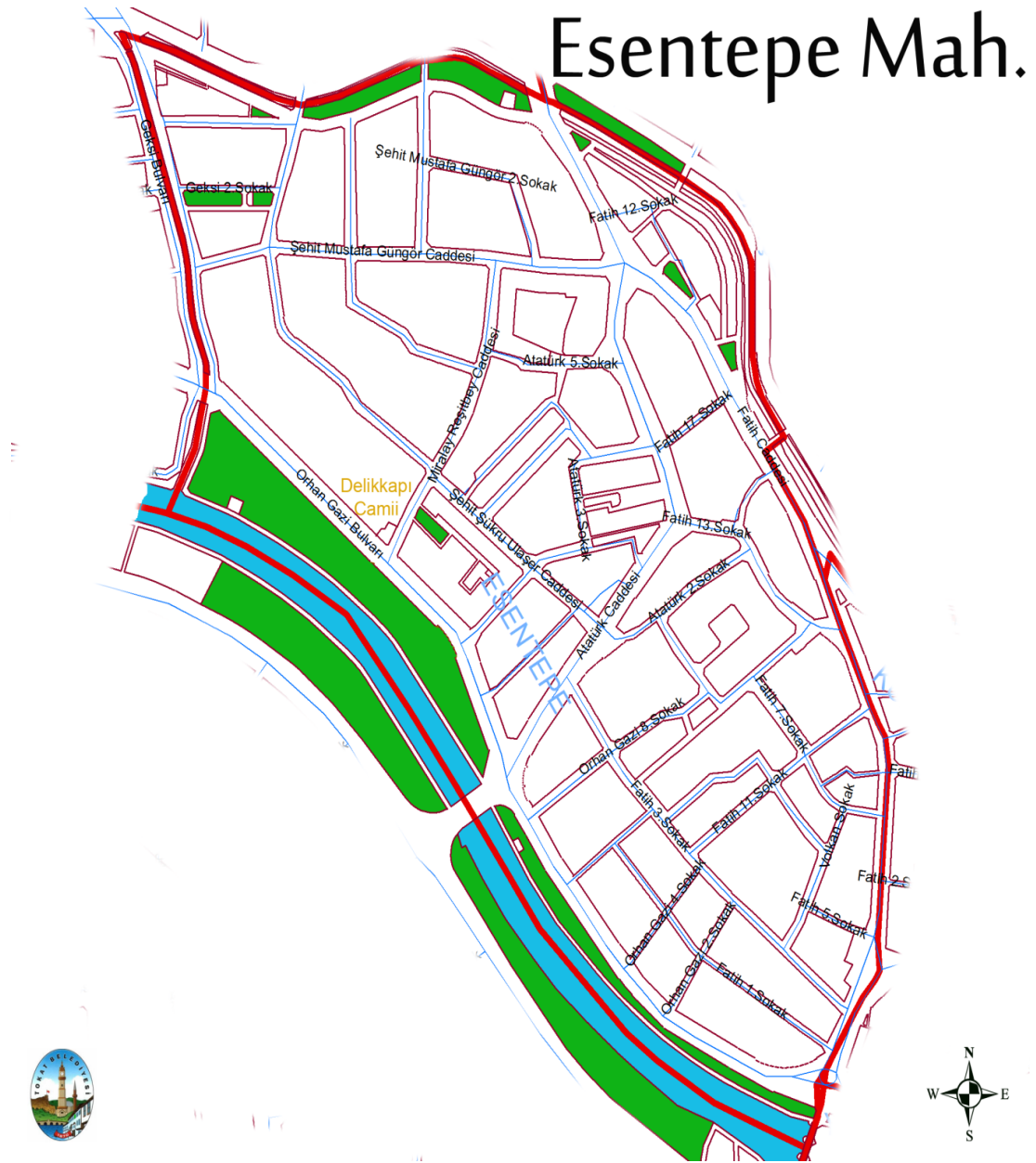
K2 kodlu erkek katılımcı 47 yaşında, mesleği esnaf ve 47 yıldır bu mahallede yaşadığını ifade etmiştir. Mahalle ismi ile ilgili olarak “*Mahallenin ismi burada bu mahallede bulunduğu söylenen türbeden ve mezarlıktan gelmektedir.*” şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 14:Erenler mahallesinden görünüm.

M 15- Esentepe Mahallesi İle İlgili Bulgular

2017 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre mahalle nüfusu 14598 kişidir. K1 kodlu erkek katılımcı, 53 yaşında, emekli, 41 yıldır bu mahallede yaşadığını belirtmiştir. Mahallenin ismi ile ilgili “*Bu mahalle çevresine göre yüksekte kalan bir bölgedir. Çevresinde yüksek binaların olmamasından ve az sayıda ev olmasından dolayı aşırı rüzgarlı bir alandır. Bu aşırı rüzgarlardan dolayı zamanında mahalle bu ismi almıştır. Çocukluğumuzda burada ki kanala girerdik yaz aylarında dahi aşırı şekilde esinti vardı.*” şeklinde bilgi vermiştir.

K2 kodlu erkek katılımcı, 68 yaşında, emekli, 60 yıldır bu mahallede yaşadığını belirtmiştir. Mahalle ismi ile ilgili “*Esentepe mahallesinin isminin bugün Bahçelievler*

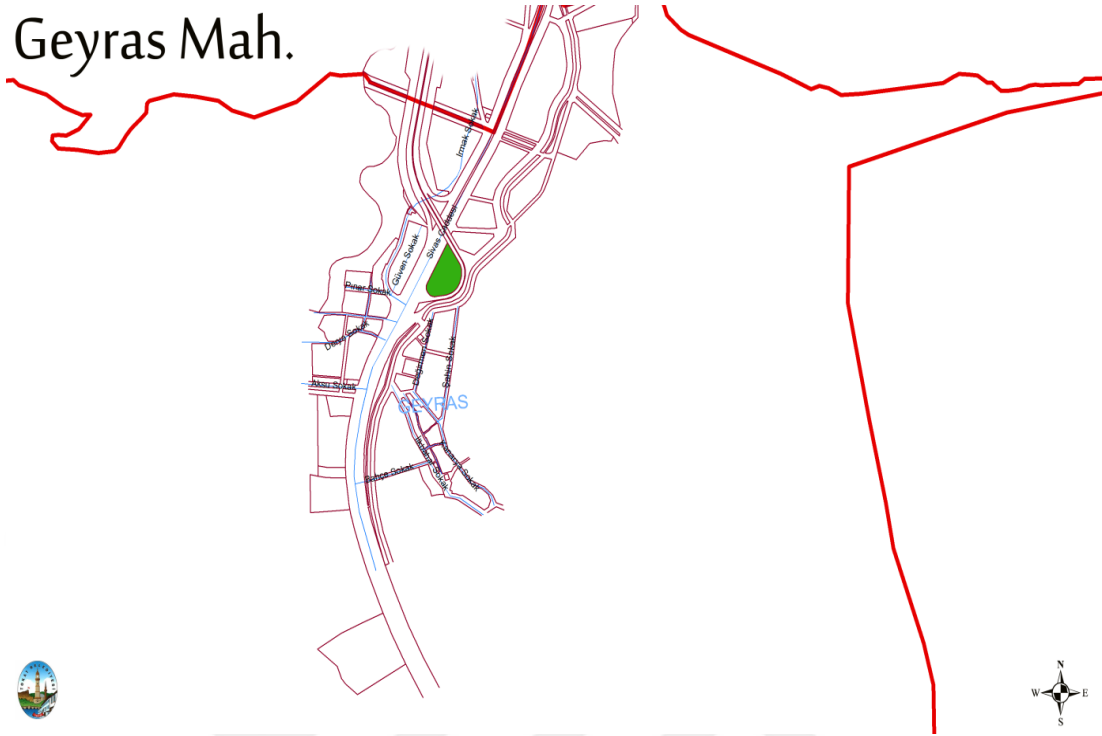
mahallesi sınırları içerisinde kalmış olan tepeden almıştır, aynı isimle de bilinen bir cami de bugün o bölgede bulunmaktadır.” şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 15: Esentepe mahallesinden görünüm.

M 16-Geyras Mahallesi İle İlgili Bulgular

Geyras Mah.

2017 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre mahalle nüfusu 362 kişidir. K1 kodlu erkek katılımcı 70 yaşında, çiftçi, 50 yıldır bu mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahalle ismi ile ilgili olarak;

“Kırsal tarzda evlerin bulunduğu bu bölgede zamanında Geyranlıoğulları adıyla köklü bir aile yaşamış. Bu muhit de sonraları bu ailenin ismiyle anılmış.” şeklinde bilgi vermiştir.

K2 kodlu erkek katılımcı 64 yaşında, emekli zabıt katibi, 58 yıldır mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahalle ismi ile ilgili olarak *“O bölgede yaşayan Geyraslıoğulları soyadıyla bir aile yaşamaktaydı. Resmi evraklar da çok önceleri bu soy isime bizzat denk geldim.”* şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 16: Geyras mahallesinden görünüm.

M 17-Gezirik Mahallesi İle İlgili Bulgular

Gezirik Mah.

2017 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre mahalle nüfusu 1168 kişidir. K1 kodlu erkek katılımcı 90 yaşında, çiftçi, 55 yıldır bu mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahalle ismi ile ilgili olarak “*Önceleri bu bölgede sürekli yerleşim yoktu sadece yaz aylarında kullanılan kışın yaşayan kimsenin kalmadığı sayfiye yeri idi. Yazdan yazaya gelinen bahçe evleriydi bunlar. Bir gezme, gezinti yeri sayfiye yeri olduğu için de bu isim konmuş olabilir.*” şeklinde bilgi vermiştir.

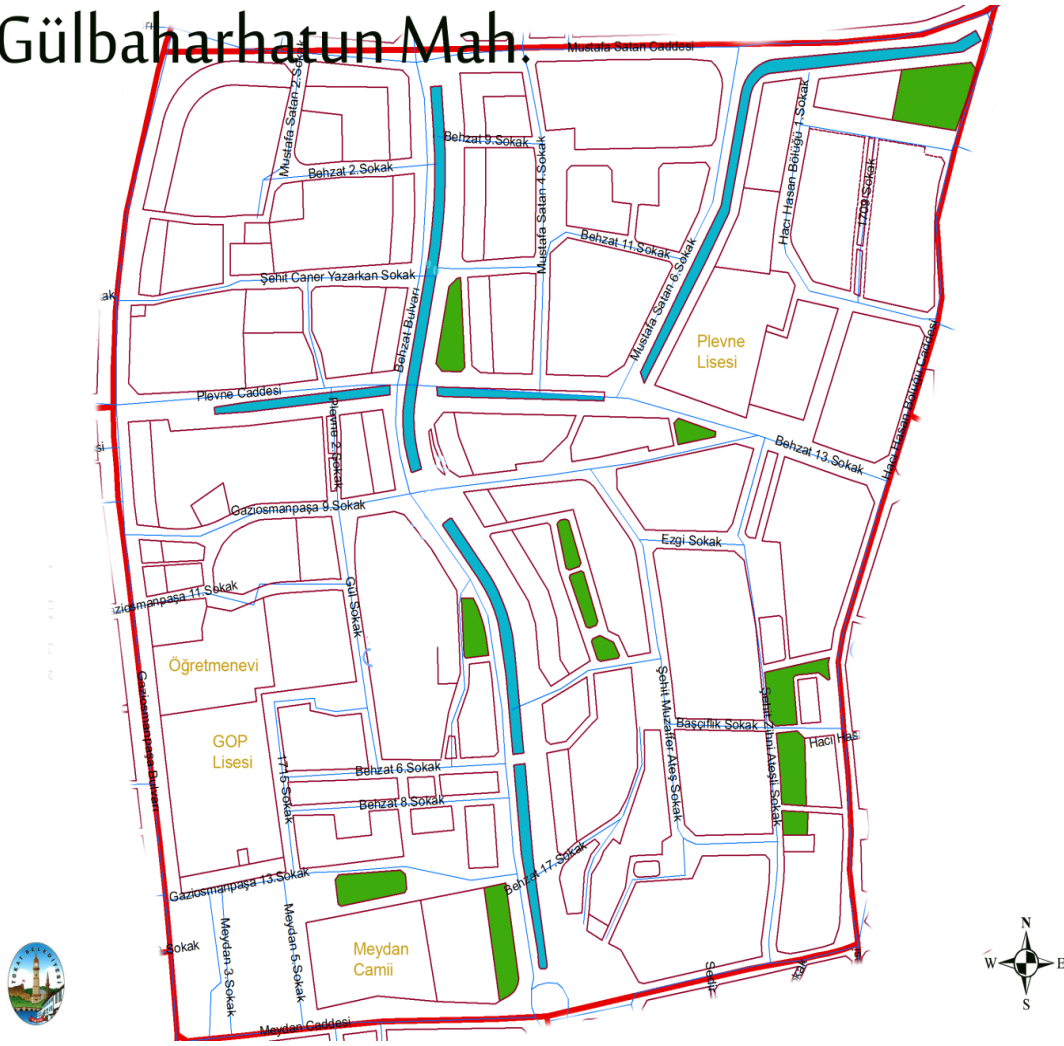
K2 kodlu bayan katılımcı 58 yaşında, emekli, 58 yıldır mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahalle ismi ile ilgili olarak “*Önceleri buralar Ermeni ailelere ait bahçeler olduğu söylenirdi. Burada Gezeryan isminde bir ailenin yaşadığı ve gezirlik isminin o aileden geldiği anlatılırdı.*” şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 17: Gezirlik mahallesinden görünüm.

M 18-Gülbahar Hatun Mahallesi İle İlgili Bulgular

Gülbaharhatun Mah.

2017 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre mahalle nüfusu 6102 kişidir. K1 kodlu erkek katılımcı, 65 yaşında, emekli, 50 yıldır mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahallenin ismi ile ilgili “ Bu bölge hep meydan olarak anılmış. Çok önceleri Osmanlı zamanında Tokat'ta namazgah burası imiş ve toplu bir şekilde bayram namazları felan burada kılınırmış. Bugün de meydan olarak bilinir. Gülbahar Hatun ismi ise sultan II. Beyazıd'ın annesi olan Gülbahar Hatun'dan gelmiştir. Aynı isimle mahallemizde bir de cami var.” şeklinde bilgi vermiştir.

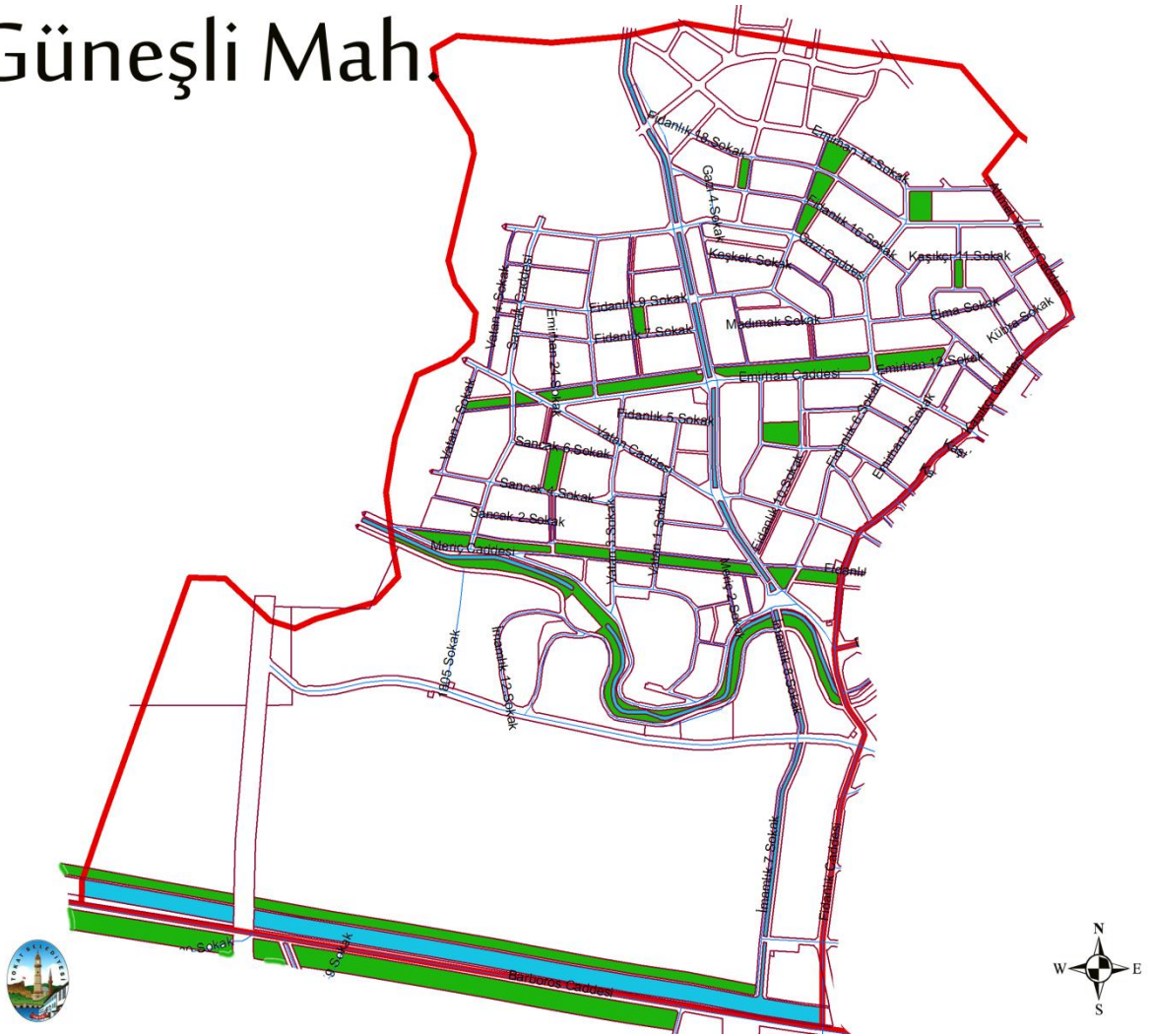
K2 kodlu erkek katılımcı 35 yaşında, esnaf, 35 yıldır mahallede yaşadığını beyan etmiştir. Mahalle ismi ile ilgili “ Sultan II. Beyazıd'ın annesi Gülbahar Hatun için bu meydana cami, medrese ve imaretten oluşan bir külliye yaptırdığı için mahalle ismi de Gülbahar Hatun ismini almış zamanında.” şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 18: Gülbahar Hatun mahallesinden görünüm.

M 19-Güneşli Mahallesi İle İlgili Bulgular

Güneşli Mah.

2017 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre mahalle nüfusu 1736 kişidir. K1 kodlu erkek katılımcı 60 yaşında, esnaf, 60 yıldır bu mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. K1 kodlu katılımcı mahalle ile ilgili olarak;

“Önceleri buralar bağlar mahallesiydi. Toki’den tutunda buraya kadar bağlar mahallesi muhtarlığı olarak tek muhtarlıktı. Tokat’ın en çok güneş alan yerlerinden olduğu için de bu mahalleye güneşli adı verildi.” şeklinde bilgi vermiştir.

K2 kodlu erkek katılımcı 65 yaşında, emekli, 65 yıldır bu mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. K2 kodlu katılımcı mahalle ile ilgili olarak;

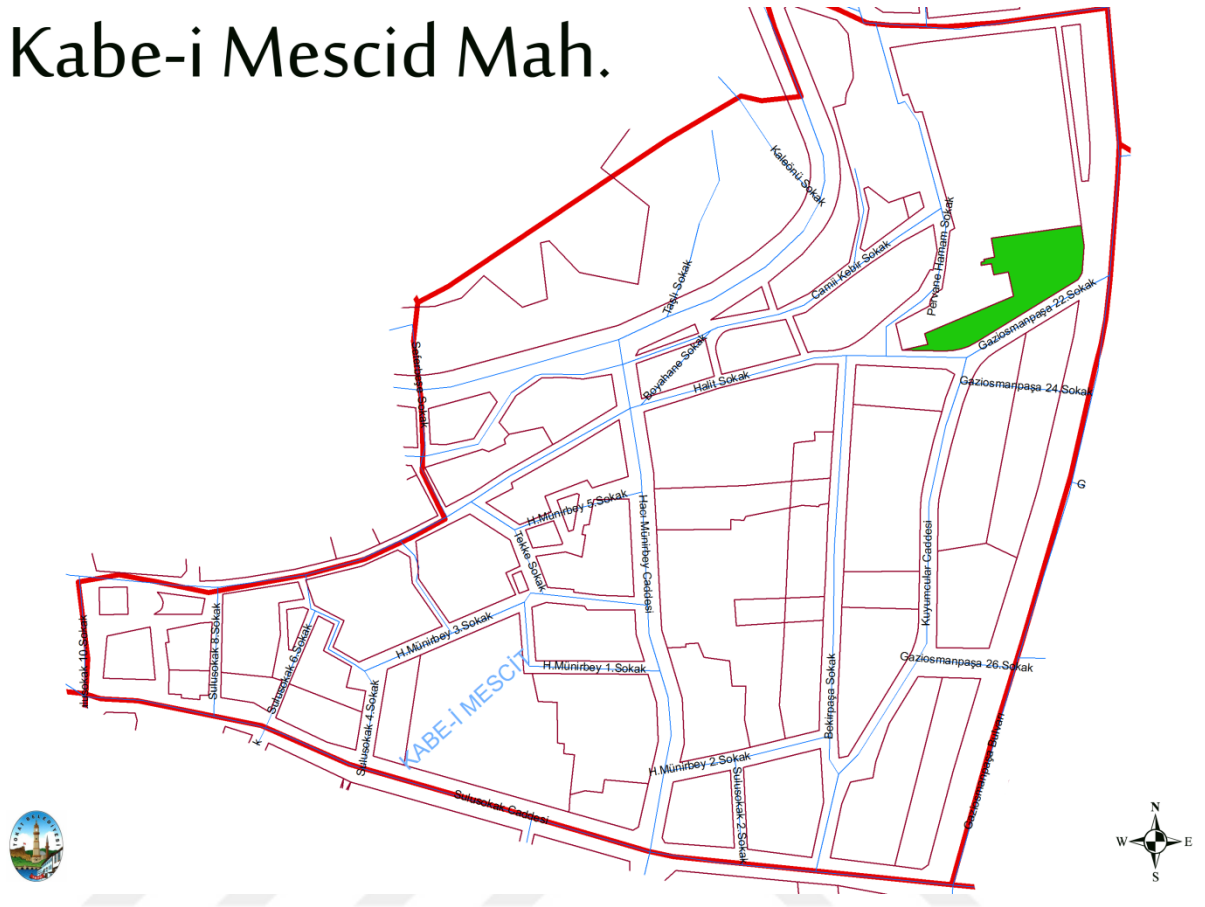
“1984-1985 yıllarında yanlış hatırlamıyorsam bu ismi aldı. Önceleri miskene bağları adıyla bilinirdi. Gündoğumundan günbatımına kadar devamlı güneş aldığı için mahalleye bu isim verilmiştir.” şeklinde bilgi vermiştir.

Fotograf 19: Güneşli mahallesinden görünüm.

M 21-Kabe-i Mescit Mahallesi ile ilgili Bulgular

Kabe-i Mescid Mah.

2017 Adrese dayalı nüfus sistemine göre mahallede 831 kişi ikamet etmektedir. Bu mahallede ulaşılan K1 kodlu erkek katılımcı, 80 yaşında, emekli ve 31 yıldır bu mahallede oturduğunu beyan etmiştir. Mahalle ismi için ise *“Bu mahalle içinde bulunan Kabe-i Mescit Camii'nin temeli atılırken buraya Kabe'den toprak getirilmiş, caminin adı Kabe-i Mescit Camii olmuştur. Mahallenin ismi de buradan gelmektedir.”* şeklinde bilgi vermiştir.

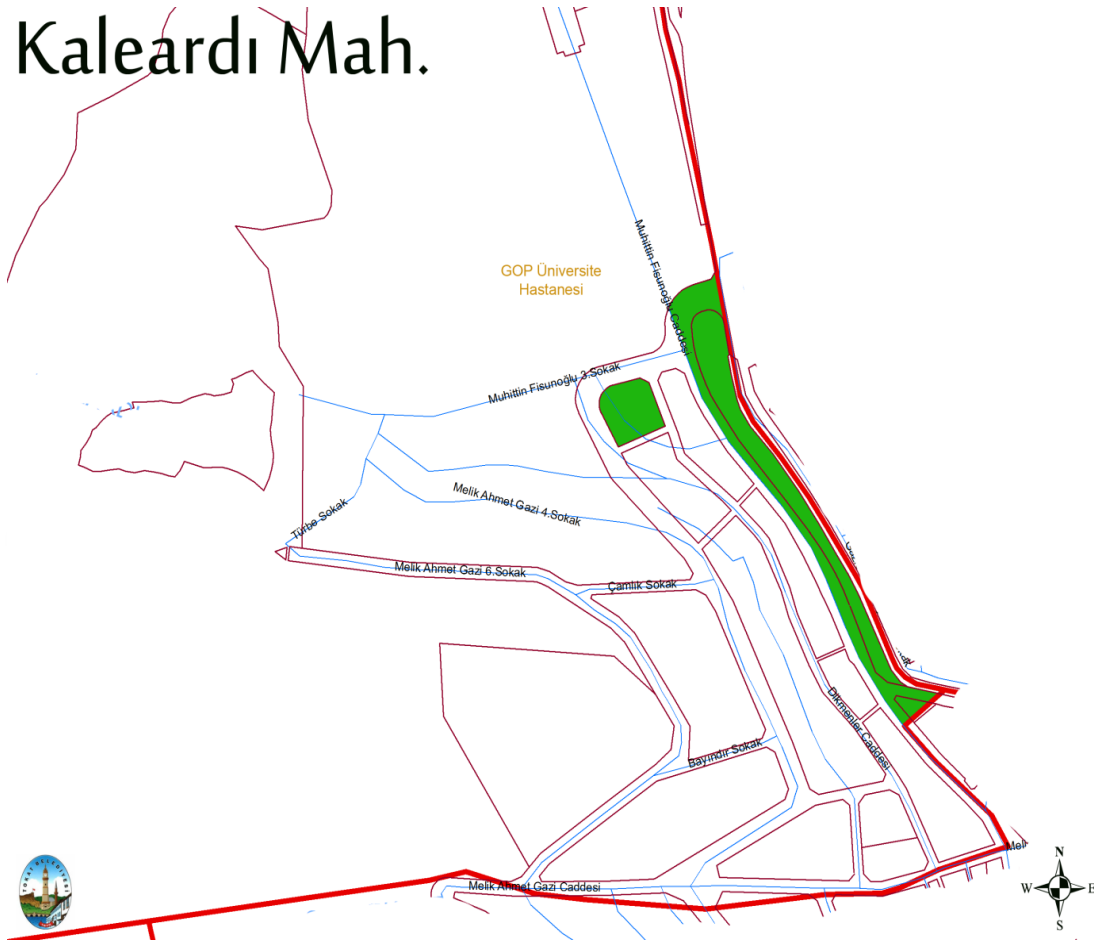
K2 kodlu erkek katılımcı ise, 71 yaşında, esnaf ve 33 yıldır bu mahallede ikamet ettiğini bayan etti. Mahalle ismi için ise *“Mahallenin ismi mahallede bulunan camiden gelmektedir.”* şeklinde bilgi vermiştir. Mahallede Cami-i Kebir Sokak üzerinde bulunan Kabe-i Mescit Camii'nin yapım tarihi tam olarak bilinmemekle beraber şehrin en eski camilerindedir.

Fotoğraf 21: Kabe-i Mescit mahallesinden görünüm.

M 22- Kaleardı Mahallesi İle İlgili Bulgular

Kaleardı Mah.

2017 adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçlarına göre mahallede 3375 kişi ikamet etmektedir. Mahalle ismi ile ilgili;

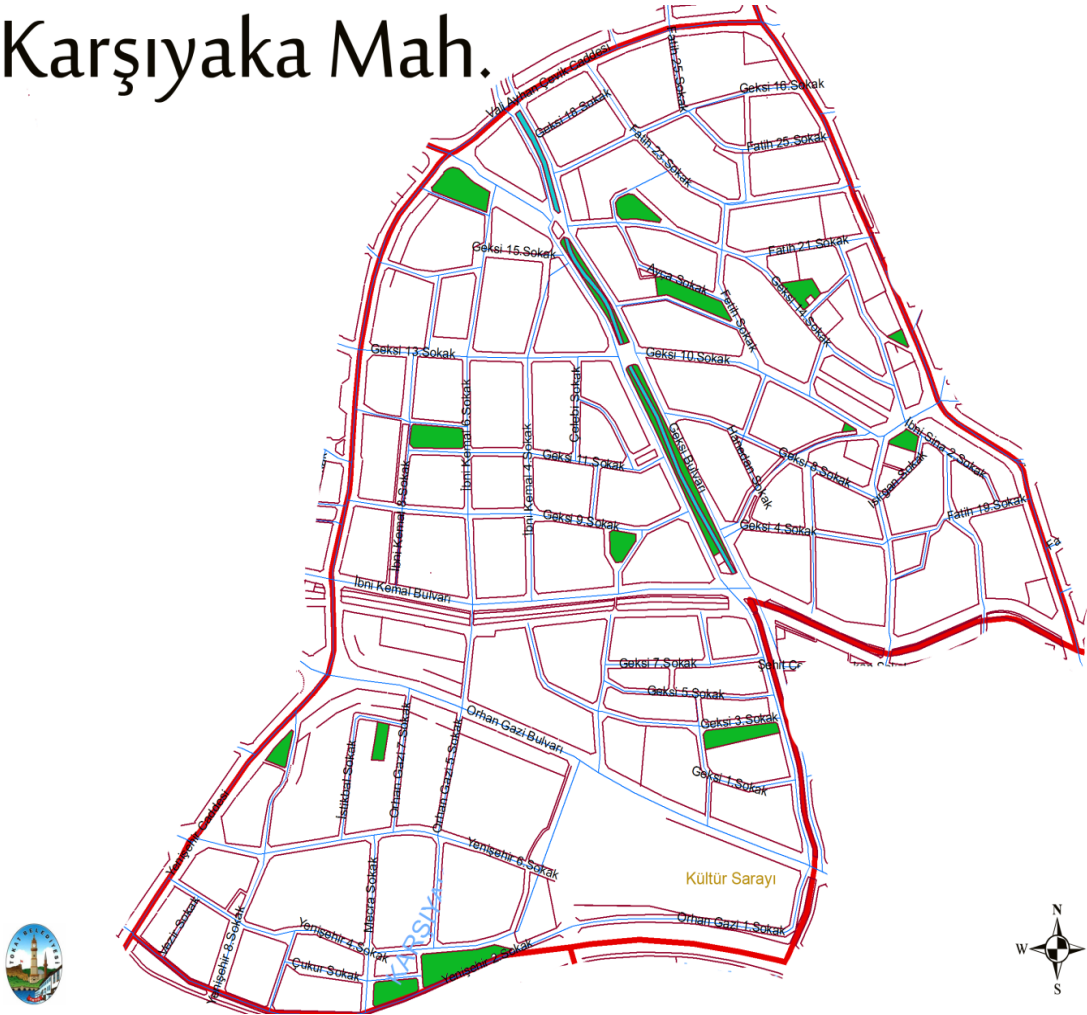
K1 kodlu erkek katılımcı 55 yaşında, emekli, 48 yıldır mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahalle ismi ile ilgili olarak “Eski belediye başkanlarımızdan Hüdai SAYIBAŞ döneminde 1983 yılında mahallemiz cennet mahallesi ismini almıştı. Öncesinde ise bugün ki gibi Kaleardı idi. 2004 yılında ise resmi olarak tekrar Kaleardı ismine kavuşmuştur. Zamanında bizlere anlatılan cumhuriyet meydanından buraya baktığımızda mahallemiz kalenin arkasında kaldığı için bu ismin verildiği söylenirdi. Önceden şehrin merkezi Sulusokak çarşısı şimdiki hükümet konağı en merkezi yerlerdi. Buralarda ise hep gecekondular vardı bugün hala gene vardır. Kalenin arka kısmında bulunduğundan da Kaleardı ismini almıştır. Kalenin yüzü Sulusokağa doğru dönüktür.” şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 22: Kaleardı mahallesinden görünüm.

M 23- Karşıyaka Mahallesi İle İlgili Bulgular

Karşıyaka Mah.

2017 adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçlarına göre mahallede 13770 kişi ikamet etmektedir. K1 kodlu erkek katılımcı 43 yaşında, esnaf, 13 yıldır mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahalle ismi ile ilgili “ Yeşilırmağın tozanlı kolu şehri ikiye bölmektedir, eskiden bu bölge de çok fazla yerleşim mevcut değildi ve bu bölge de büyük üzüm bağları vardı. Ulaşımında sadece Hıdırlık /taş/ köprüden geçişle sağlanmaktaydı. Irmak yatağı tarafından iki yaka ayrılan ve kentin tam karşısında yer alması nedeniyle bu ismi almıştır.” şeklinde açıklamıştır.

K2 kodlu erkek katılımcı 70 yaşında, emekli, 50 yıldır mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahallenin ismi ile ilgili “50 yıl önce geldiğimizde MALKAYASI ismi ile anılırdı, mahallelerin küçültülmesi kararıyla bu muhit şehrin karşısında olması ve yeşilırmağın karşı geçesinde yer alması nedeniyle bu ismi almıştır.” şeklinde açıklamıştır.

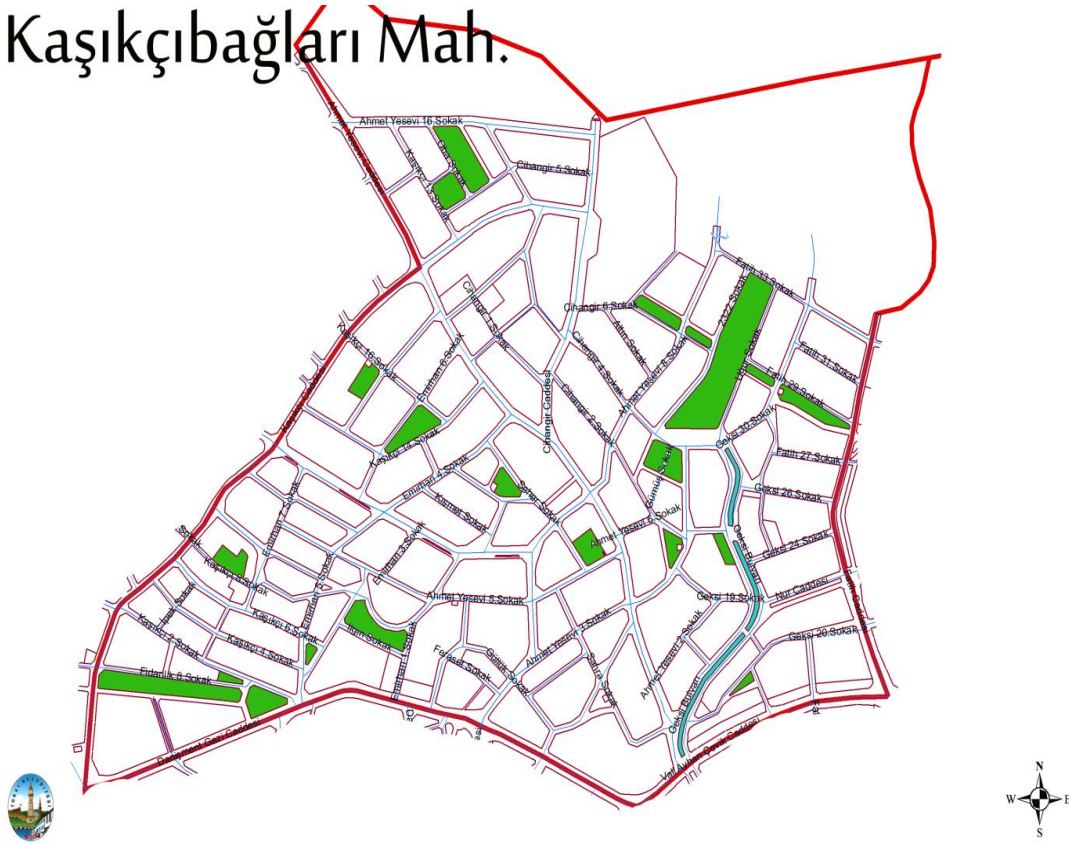
K3 kodlu erkek katılımcı 80 yaşında, işçi emeklisi, 45 yıldır bu mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahalle isminin nereden geldiği ile ilgili “ *bu bölge Tokat’ın kuzey karşısında yer almakta, önceden bu kadar fazla konut ve yerleşme burada yoktu bu bölge de hep üzüm bağları vardı 1970’li yıllara kadar buralar mevsimlik bağlardı daha sonra sürekli yerleşmeler gerçekleşti bu nedenle de Karşıyaka ismi verildi. Karşıya geçiş o dönemde ulaşım sınırlı olduğu için zordu ve sel baskınları da ırmaktan geçişi zorlaştırırdı.*” Şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 23: Karşıyaka mahallesinden görünüm.

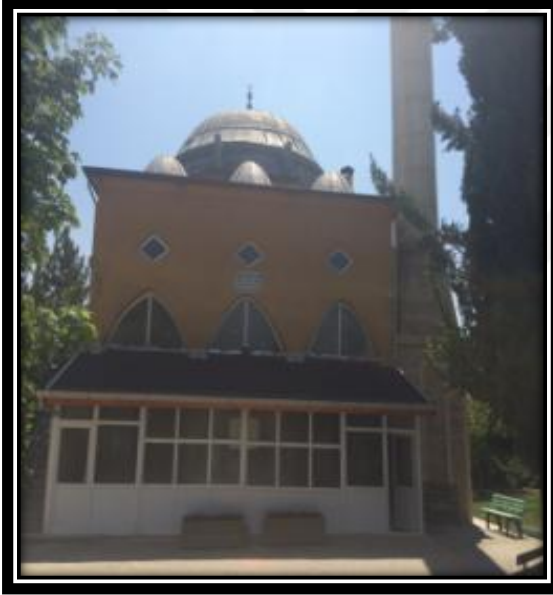
M 24- Kaşıkçıbağları Mahallesi İle İlgili Bulgular

Kaşıkçıbağları Mah.

2017 adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçlarına göre mahallede 2046 kişi ikamet etmektedir. K1 kodlu erkek katılımcı 77 yaşında, çiftçi, 62 yıldır mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahallenin ismi ile ilgili “Sivas ilinden bu bölgeye gelen Kürt Hacı'nın çocukları adıyla bilinen aile bağ zamanı hasat için gelirlerdi. O dönemde buralar olduğu gibi bağıktı. Bağ hasadı bitene kadar mevsimlik olarak burada kalırlar aynı zamanda tahta kaşık yapar çevreye de yaptıkları tahta kaşıkları satarlardı. Hasat bittiğinde ise de tekrar dönerlerdi ve bu bağlar kaşıkçı bağları adıyla anılır oldu.” şeklinde bilgi vermiştir.

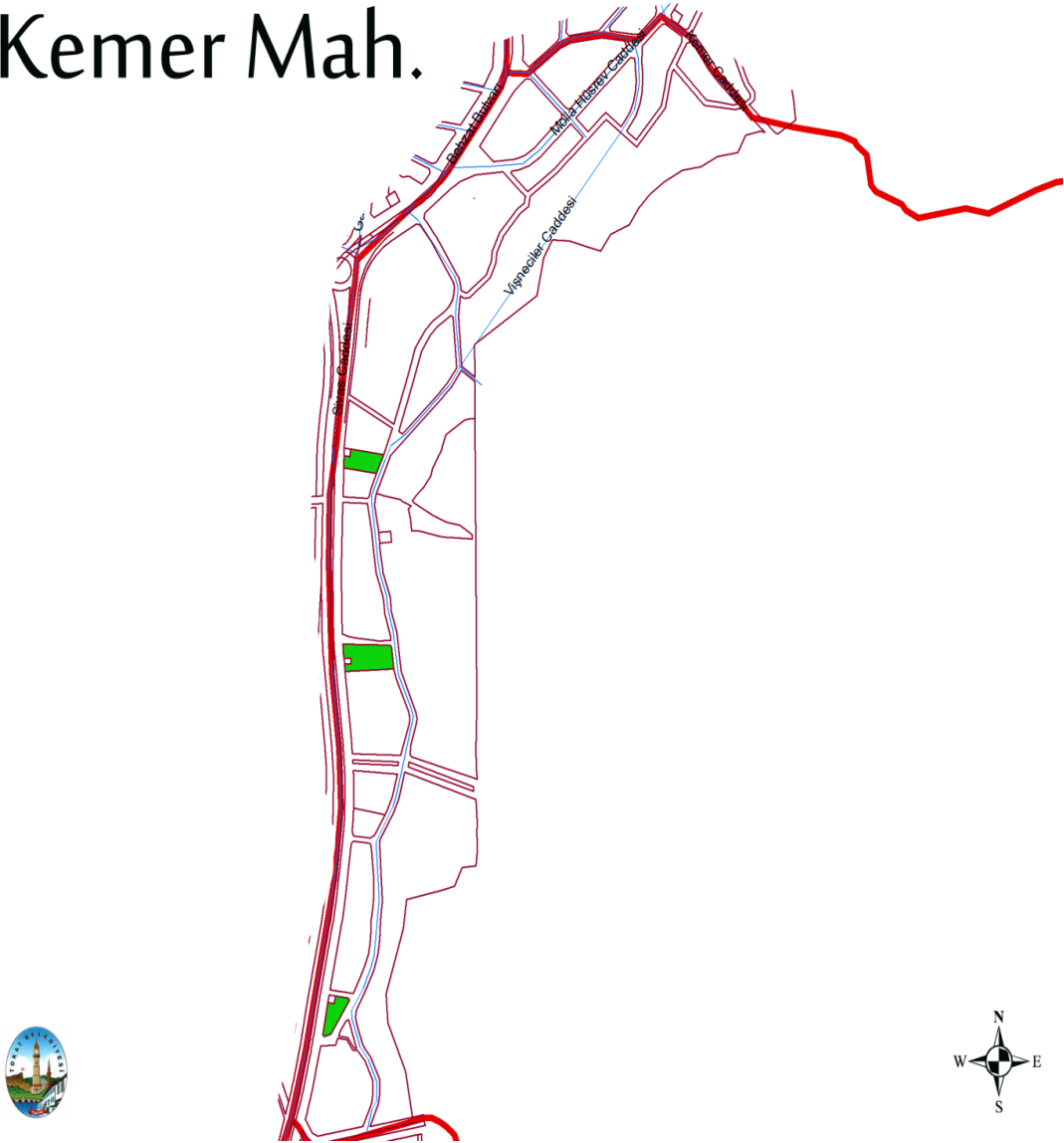
K2 kodlu erkek katılımcı 70 yaşında, çiftçi, 57 yıldır bu mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahalle ismi ile ilgili “Daha önceleri bu mahalle bir süre Karşıyaka mahallesine bir dönemde güneşli mahallesine bağlı idi. Kaşıkçı bağları ismi ile de duyduğumuz bu bağlarda kaşık yapıp satan Sivaslı bir aileden aldığıydı. Önceleri buralar bağık, bahçelikti üzüm bağları vardı. Hatta o aile eşrafından biri bu bağlarda yaşayan bir ailenin kızı ile evlenmiş o aileye gelin gittiği söylenirdi.” şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 24: Kaşıkçıbağları mahallesinden görünüm.

M 25- Kemer Mahallesi İle İlgili Bulgular

Kemer Mah.

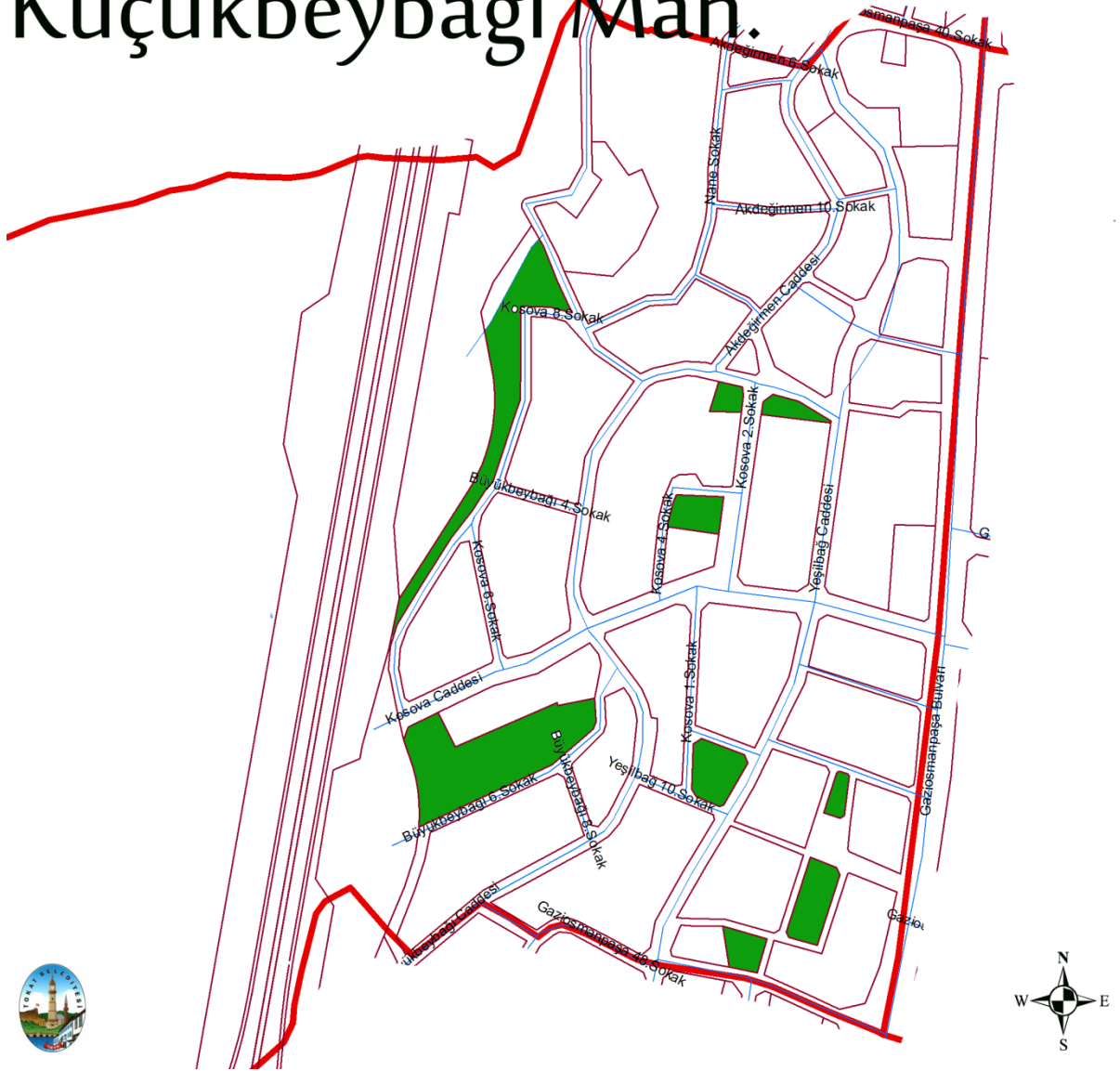
2017 adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre mahalle nüfusu 1063 kişidir. K1 kodlu erkek katılımcı 56 yaşında, işçi emeklisi ve 56 yıldır bu mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. K1 kodlu katılımcı mahalle ismi ile ilgili olarak şu bilgileri vermiştir: “Önceleri burada kemerli bir köprü vardı. Hatta köprüünün kemerinin altından at arabası geçebiliyordu. Bu bölge bu köprüden ötürü bu ismi almıştır. Hatta mahallenin üst bölgeleri kemer, biraz alt kısımları kemer bağları ve daha alt kısımları kemer köprü olarak bilinir. Benim çocukluğumda bu mahalle perakende mahallesiye bağlıydı. Daha sonra perakende mahallesinden ayrılarak kemer mahallesi adını aldı. Fakat mahalleye ismini veren kemerli köprü günümüze ulaşamamıştır. Geyras mahallesinde benzer şeklide inşa edilmiş kemerli bir köprü ise hala kullanıma açık haldedir.” şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 22: Kemer mahallesinden görünüm.

M 26- Küçükbeybağı Mahallesi İle İlgili Bulgular

Küçükbeybağı Mah.

2017 adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre mahalle nüfusu 2224 kişidir.

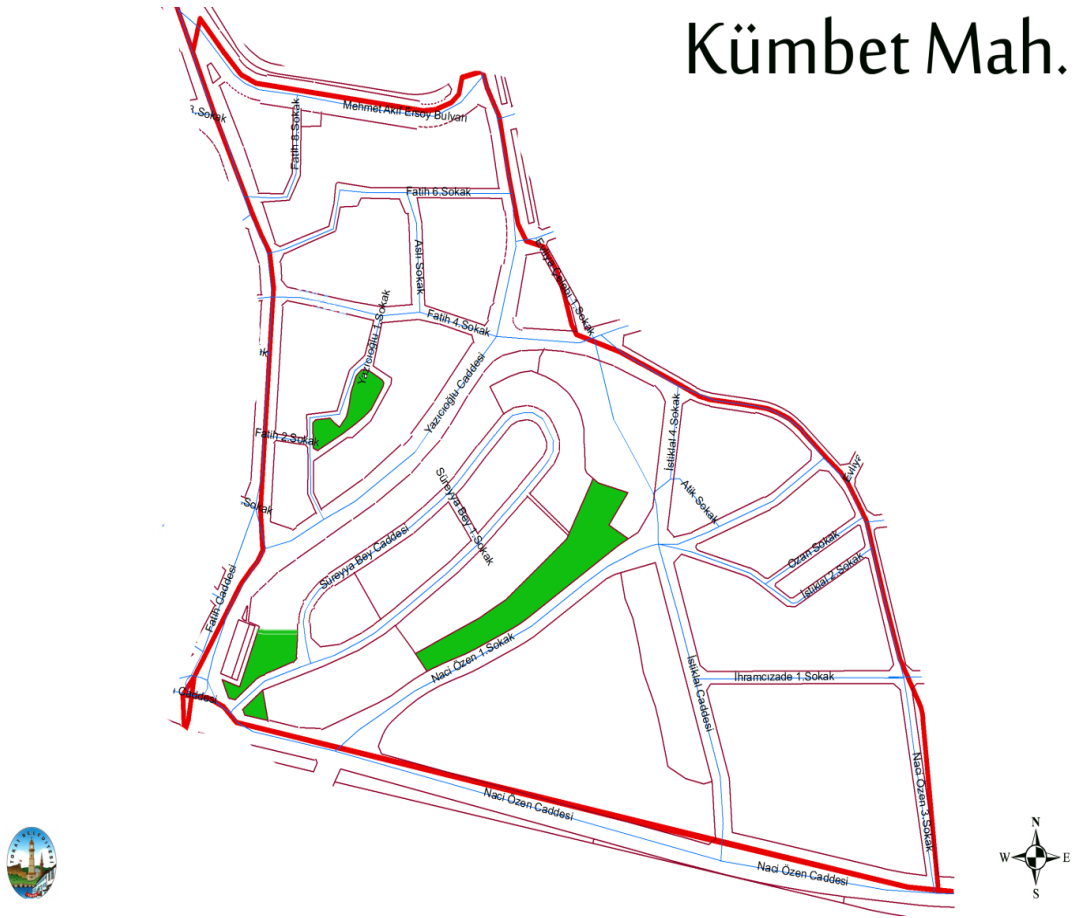
K1 kodlu erkek katılımcı 53 yaşında, esnaf ve 45 yıldır bu mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. K1 kodlu katılımcı mahalle ismi ile ilgili olarak şu bilgileri vermiştir:

“Önceleri bu bölgede üzüm bağları, cevizlikler ve elma bahçeleri vardı. Bu üzüm bağlarından el yapımı şaraplar yapılırdı. Evlerde de çok büyük küpler bulunurdu. Eskinin bey, ağa, zengin olanları bağlık bahçelik olarak bu bölgede otururlardı. Mahalle bu bağlardan ismini almış.” şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 26: Küçükbeybağı mahallesinden görünüm.

M 27-Kümbet Mahallesi ile ilgili Bulgular

2017 adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre mahalle nüfusu 3332 kişidir. K1 kodlu kadın katılımcı 56 yaşında, esnaf ve 51 yıldır bu mahallede yaşadığını beyan etmiştir. Mahalle ismi ile ilgili ise “Mahallenin kurulduğu yer uzaktan bakıldığında kümbete benzediği için mahalleye bu isim verilmiştir. Hatta burada eski bir kümbetin varlığı da tahmin edilmekteymiş.” şeklinde bilgi vermiştir. K2 kodlu erkek katılımcı 64 yaşında, emekli ve 64 yıldır bu mahallede yaşamaktadır. Mahalle ismi ile ilgili “Mahallenin yerleşim yeri kümbete benzetildiği için kümbet ismi verilmiştir. Hatta eskiden burada bir de kümbet varmış.” şeklinde bilgi vermiştir.

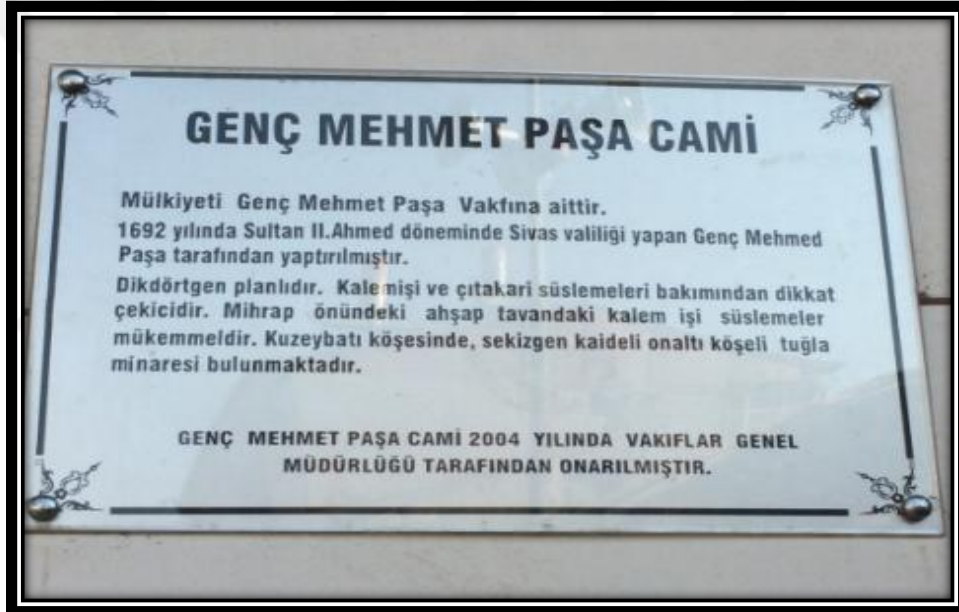
Fotoğraf 27: Kümbet mahallesinden görünüm.

M 29-Mehmet Paşa Mahallesi İle İlgili Bulgular

Mehmetpaşa Mah.

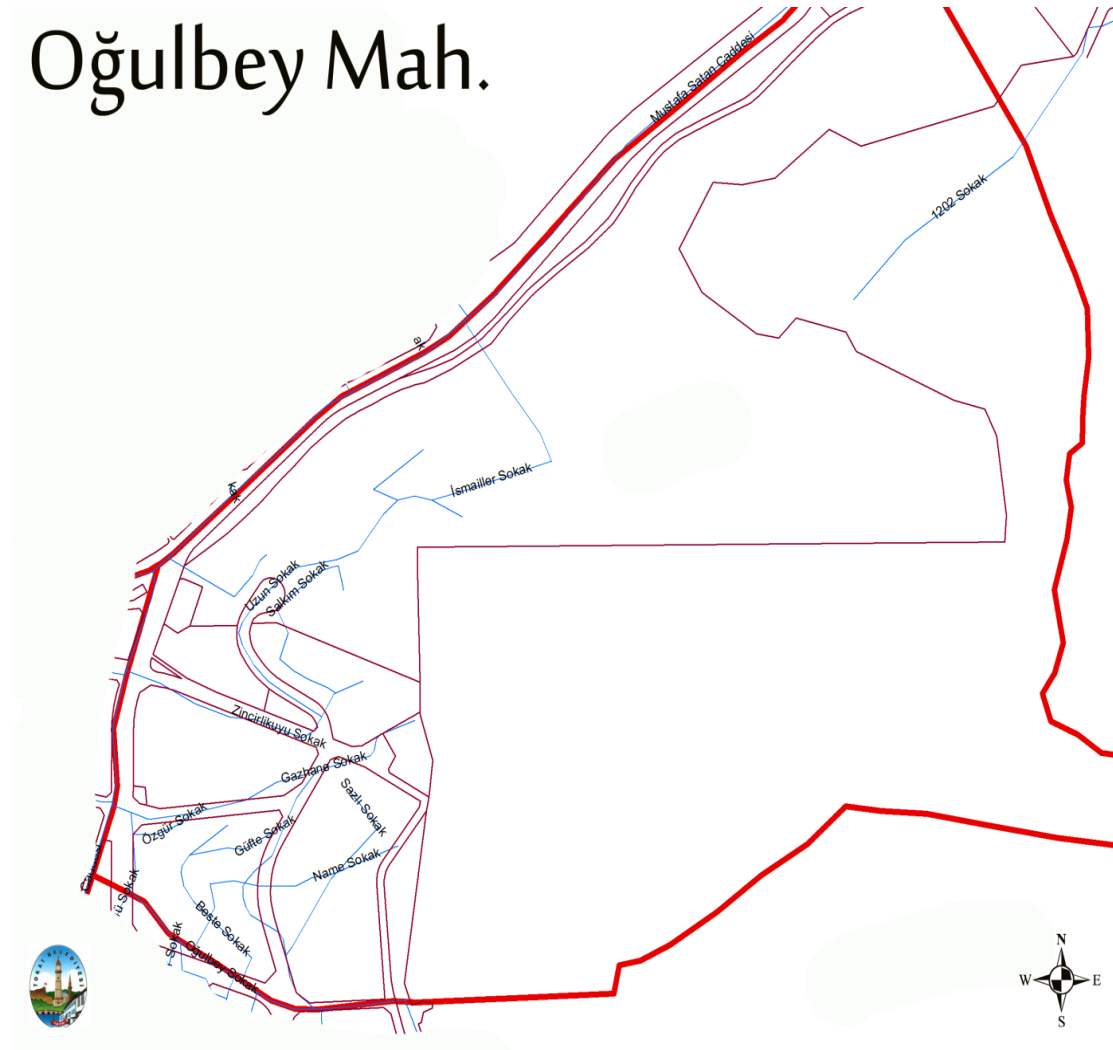

2017 adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçlarına göre mahallede 3234 kişi ikamet etmektedir. Mahalle ismi ile ilgili olarak K1 kodlu erkek katılımcı 57 yaşında, çiftçi, 48 yıldır mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahalle ismi ile ilgili “Mahalle ile aynı isimde Mehmet PAŞA camisi bugün hala kullanılmakta o caminin de Tokat vilayet olmadan önce Sivas şehrinin nahiyesi idi o zamanlar Sivas valisi Genç Mehmet Paşa tarafından yaptırılmış. Caminin ismi gibi mahallenin ismi de günümüze Mehmet Paşa olarak kalmıştır.” şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 29: Mehmet Paşa mahallesinden görünüm.

M 30-Oğul Bey Mahallesi ile ilgili bulgular

2017 adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçlarına göre mahallede 1023 kişi ikamet etmektedir. Mahalle ismi ile ilgili olarak K1 kodlu erkek katılımcı 76 yaşında, işçi emeklisi, 72 yıl bu mahallede yaşadığını beyan etmiştir. Mahalle ismi ile ilgili “*Büyüklerimiz anlatırdı zamanında burada bir bey yaşarmış bu bölgeye su getirmek için çok uğraşmış ama bi türlü getirememiş. Daha sonra bu beyin oğlu gıgıj dağı üzerinden bu bölgeye suyu getirmeyi başarmış. Ve bu suya Oğulbey suyu adı verilmiş ve çeşmede yapılmış fakat bu çeşme günümüze ulaşamamış. Oğulbey ismi bundan gelmekte.*” şeklinde bilgi vermiştir.

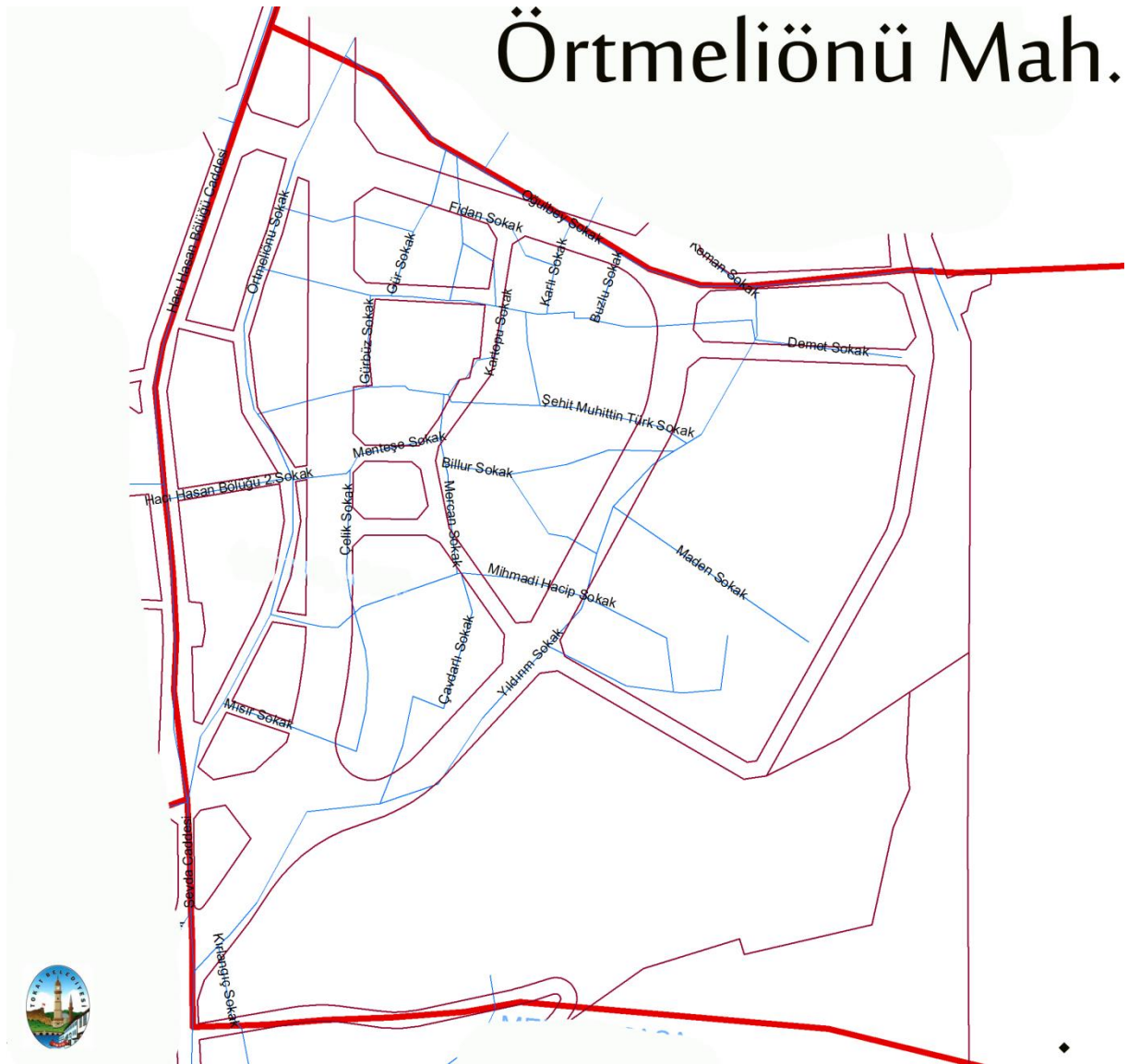
K2 kodlu erkek katılımcı 60 yaşında, emekli, 60 yıldır mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahalle ismi ile ilgili olarak “*Biz büyüklerimizden bu mahallenin isminin bu dağda gözesi olan Oğulbey suyundan geldiğini duymuştuk. Hatta bu*

Oğulbey suyundan Evliya Çelebi seyahatnamesinde de bahsediyormuş yani o kadar eski. Oğulbey çeşmesinin de var olduğu söylenirdi.” şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 30: Oğulbey mahallesinden görünüm.

M 31-Örtmeliönü Mahallesi İle İlgili Bulgular

2017 adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçlarına göre mahallede 1762 kişi ikamet etmektedir.

K1 kodlu erkek katılımcı 60 yaşında, çiftçi, 35 yıldır mahallede yaşadığını beyan etmiştir. Mahalle ismi ile ilgili olarak “ Önceleri bu mahallenin ismi Hacı Hasan Bölüğü imiş. Buradaki evlerin çoğunun önünde örtme denilen üzeri örtülü alanlar vardı bugün köy evlerinde de bu vardır hayvanlar içinde gölgelik olsun diye bu örtmeler bulunur. Bu bölgede yaşayanlar hep hayvancılıkla geçinirlerdi 400’e yakın hayvan olduğunu ben hatırlıyorum bu yamaçlarda hayvanlar otlatılır güdülüydü. Örtmelerin çoğu da üzüm devekleri ile kaplıydı. Her evin önünde bu örtmeler olduğu için de Örtmeliönü ismini almış.” Şeklinde bilgi vermiştir.

K2 kodlu erkek katılımcı 74 yaşında, zanaatkar, 70 yıldır bu mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahalle ismi ile ilgili “ *Evlerin önünde örtme vardı işte hanenin varsa atı, hayvanı, eşeği için yoksa gölgelik olarak kullanma amaçlı her evin önünde olduğundan buraya Örtmeliönü ismi verilmiş zamanında.* ” şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 31: Örtmeliönü mahallesinden görünüm.

M 32-Perakende Mahallesi ile ilgili Bulgular

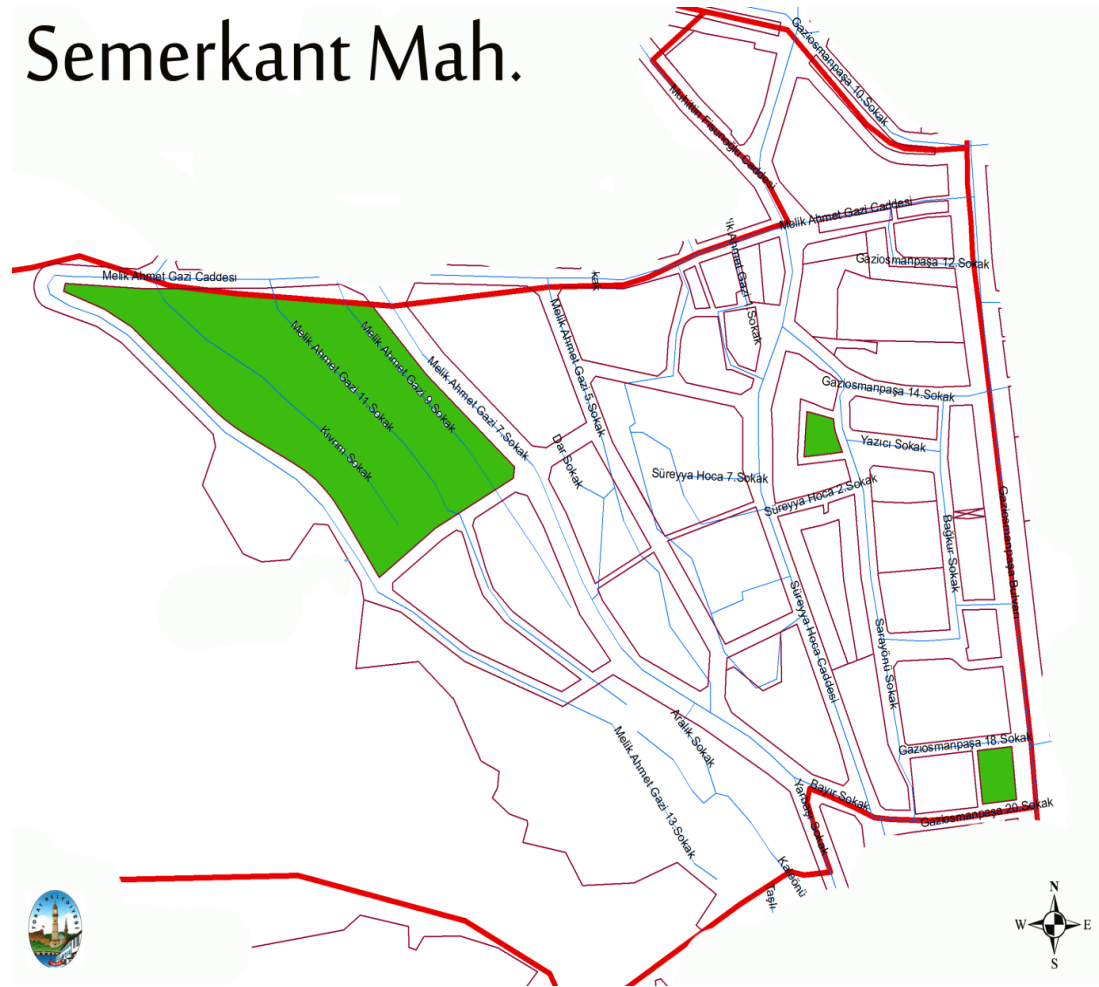
2017 adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre mahalle nüfusu 5592 kişidir. K1 kodlu erkek katılımcı 63 yaşında, mesleği muhtar ve 63 yıldır bu mahallede ikamet ediyor. Mahalle ismi ile ilgili “ *Mahallede eskiden dağınık bir yerleşme varmış. Mahalledeki müstakil evler dağınık bir şekilde yapılmış. Bu yüzden mahalleye perakende ismi verilmiştir.*” şeklinde bilgi vermiştir.

K2 kodlu erkek katılımcı 66 yaşında emekli ve 66 yıldır bu mahallede ikamet etmektedir. Mahallenin ismi ile ilgili “*Mahalle ismini dağınık yerleşmeden almıştır. Mahalledeki evler seyrek olduğu için perakende ismi verilmiştir.*” şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 32:Perakende mahallesinden görünüm.

M 33- Semerkant Mahallesi İle İlgili Bulgular

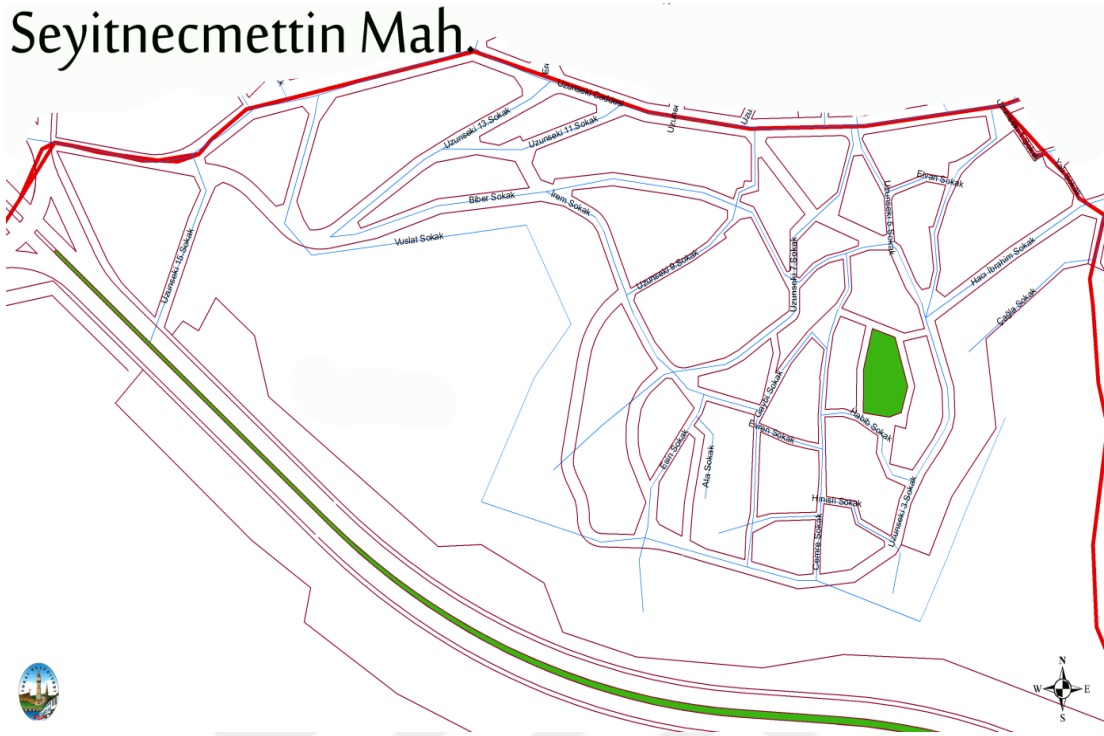
2017 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre mahallede 2078 kişi ikamet etmektedir. K1 kodlu erkek katılımcı, 58 yaşında, emekli, 58 yıldır mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahalle ismi ile ilgili olarak “ *Önceden burası pavyon sokağı olarak bilinirdi bu sokak üstünde oda oda konaklama yerleri olduğundan bu isimle anılırdı. Çok önceleri Semerkant şehrinden Türkmenler buraya getirilip yerleştirildiği içinde Semerkant adını almış.*” şeklinde bilgi vermiştir.

K2 kodlu erkek katılımcı, 62 yaşında, esnaf, 46 yıldır bu mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahalle ismi ile ilgili olarak “ *Mahallemize eskiden Orta Asya’dan Türkmen ailelerin getirilip yerleştirildiği söylenmekteydi. Buna istinaden de bu isim verilmiş.*” şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 33: Semerkant mahallesinden görünüm.

M 34- Seyitnecmettin Mahallesi İle İlgili Bulgular

2017 adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçlarına göre mahallede 881 kişi ikamet etmektedir. K1 kodlu erkek katılımcı 85 yaşında, esnaf emeklisi, 85 yıldır bu mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahalle ismi ile ilgili “Mahallemizde hala kullanılan caminin yapılmasını sağlayan Seyit Necmettin isimli zattır. Kendisine Seyid sıfatı peygamber efendimizin soyundan geldiği için verilmiştir. Zamanında Horasan bölgesinden buraya gelmiş bu mescidi inşa etmiş sonrasında da cami etrafında bu mahalle oluşmuş. Seyid Necmettin’in evveliyatından, soyundan geldiği bilinen Nuri Sayın hocamız da uzun yıllar bu mahallede yaşamıştır kendisinin dedeleri olur.” şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 34: Seyitnecmettin mahallesinden görünüm.

M 35- Soğukpınar Mahallesi ile ilgili Bulgular

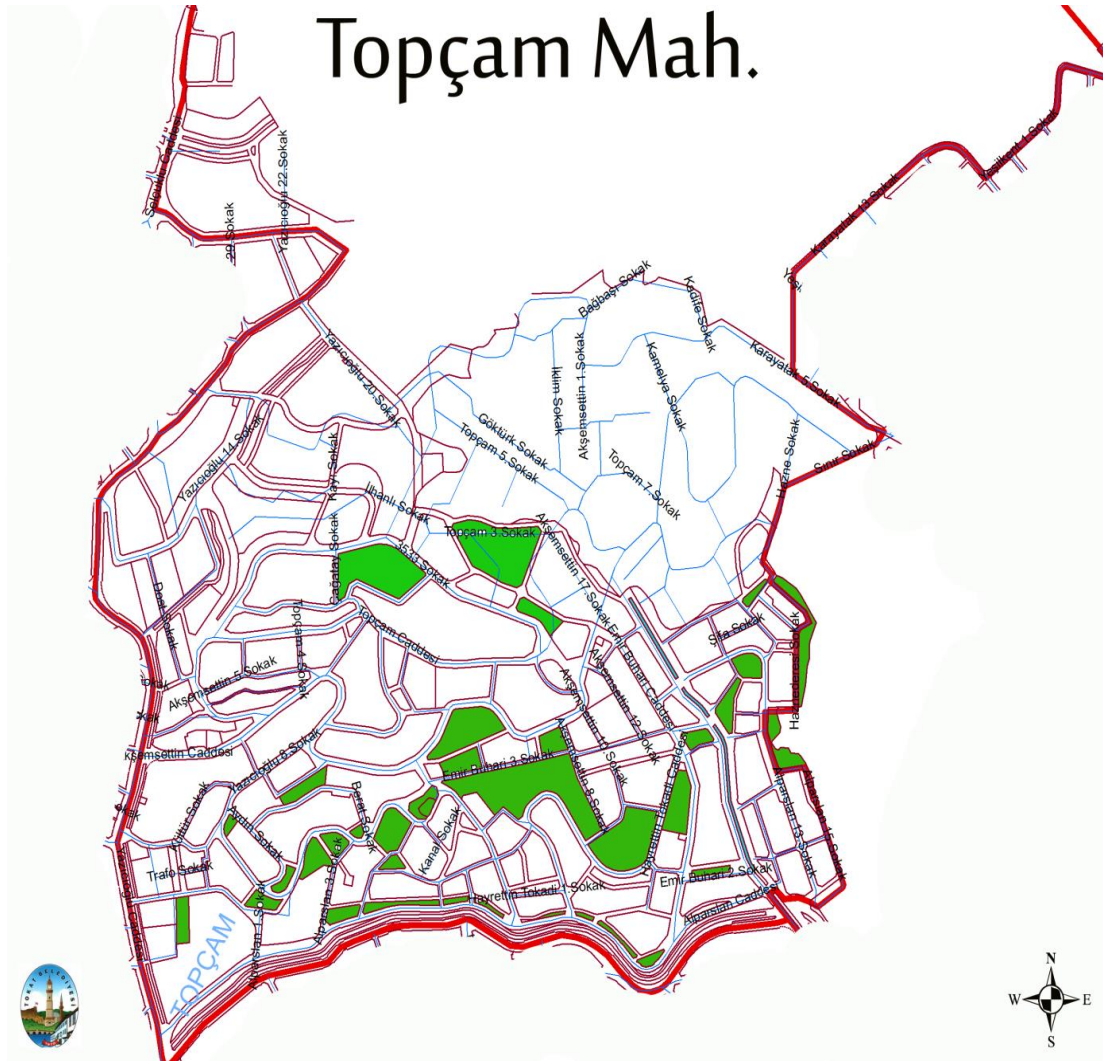
2017 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre mahallede 5311 kişi ikamet etmektedir. Mahallenin ismi ile ilgili K1 kodlu erkek katılımcı, 40 yaşında, mesleği muhtar ve 15 yıldır bu mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahallenin ismi ile ilgili ise “Mahmutpaşa Mahallesi ile Soğukpınar Mahallesi arasında bir çeşme, pınar var. Bu çeşme Mahmutpaşa Mahallesi’ne de ismini veren Mahmutpaşa’nın kabrinin yanına yapılmış ve o mahalleye Soğukpınar adı verildiğini biliyorum.” şeklinde bilgi vermiştir.

K2 kodlu erkek katılımcı ise, 67 yaşında, mesleği emekli ve 40 yıldır bu mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahallenin ismi ile ilgili “*Mahallede bir çeşme bulunur, suyu soğuk olduğu için Tokat’ın genelinde bilinen bir çeşmedir. Mahalleye de bu çeşmenin adı verilmiştir.*” şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 35:Soğuk Pınar mahallesinden görünüm.

M 36- Topçam Mahallesi İle İlgili Bulgular

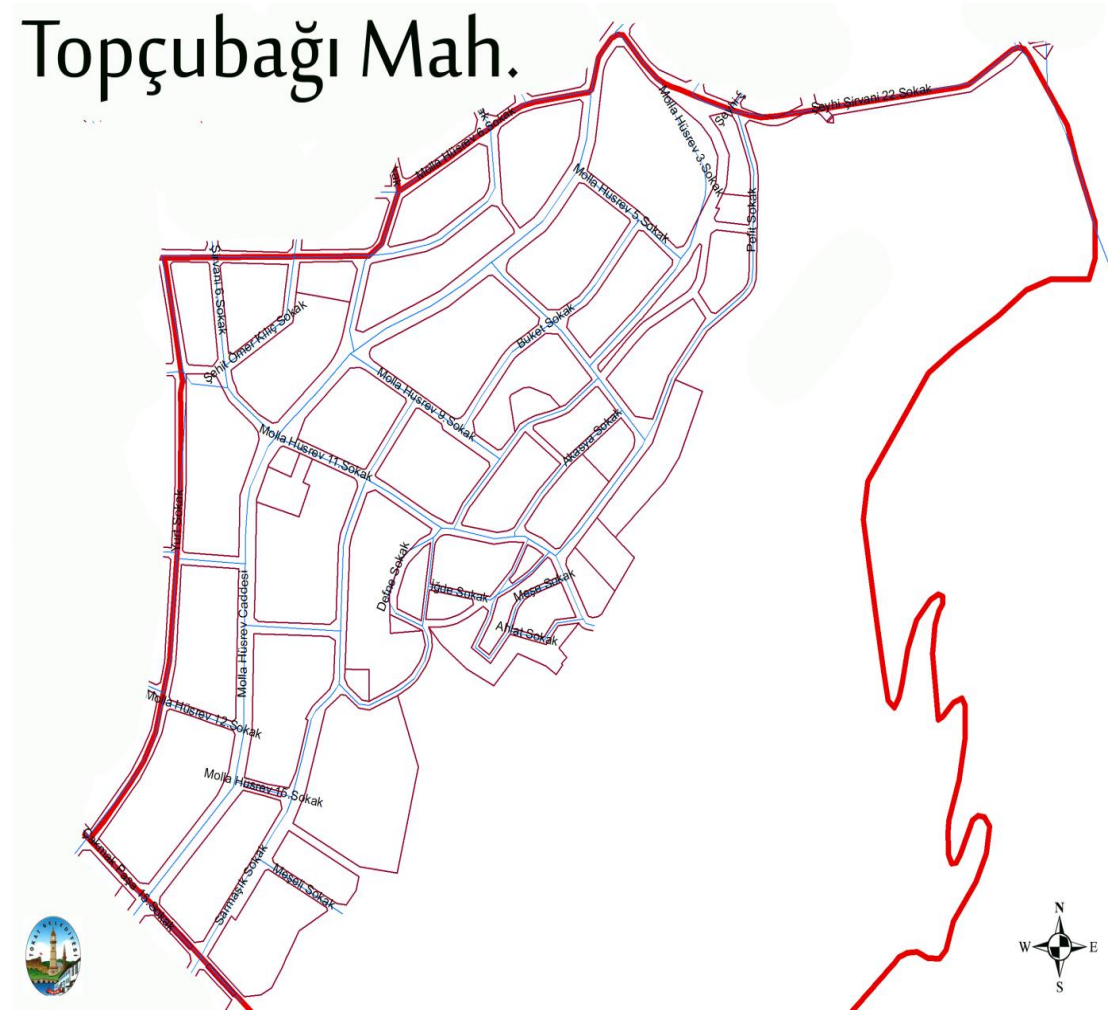

2017 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre mahalle nüfusu 6238 kişidir. K1 kodlu erkek katılımcı, 51 yaşında, muhtar 13 yıldır mahallede yaşadığını belirtmiştir. Mahalle ismi ile ilgili ise “Mahallenin kuruluş yeri itibari ile Karadeniz bölgesinde yer alan Canik dağlarının uzantısı Topçam dağının yamaçlarında yer alması nedeniyle isminin var olan Topçam dağından almıştır.” şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 36: Topçam mahallesinden görünüm.

M 37- Topçubağı Mahallesi ile ilgili Bulgular

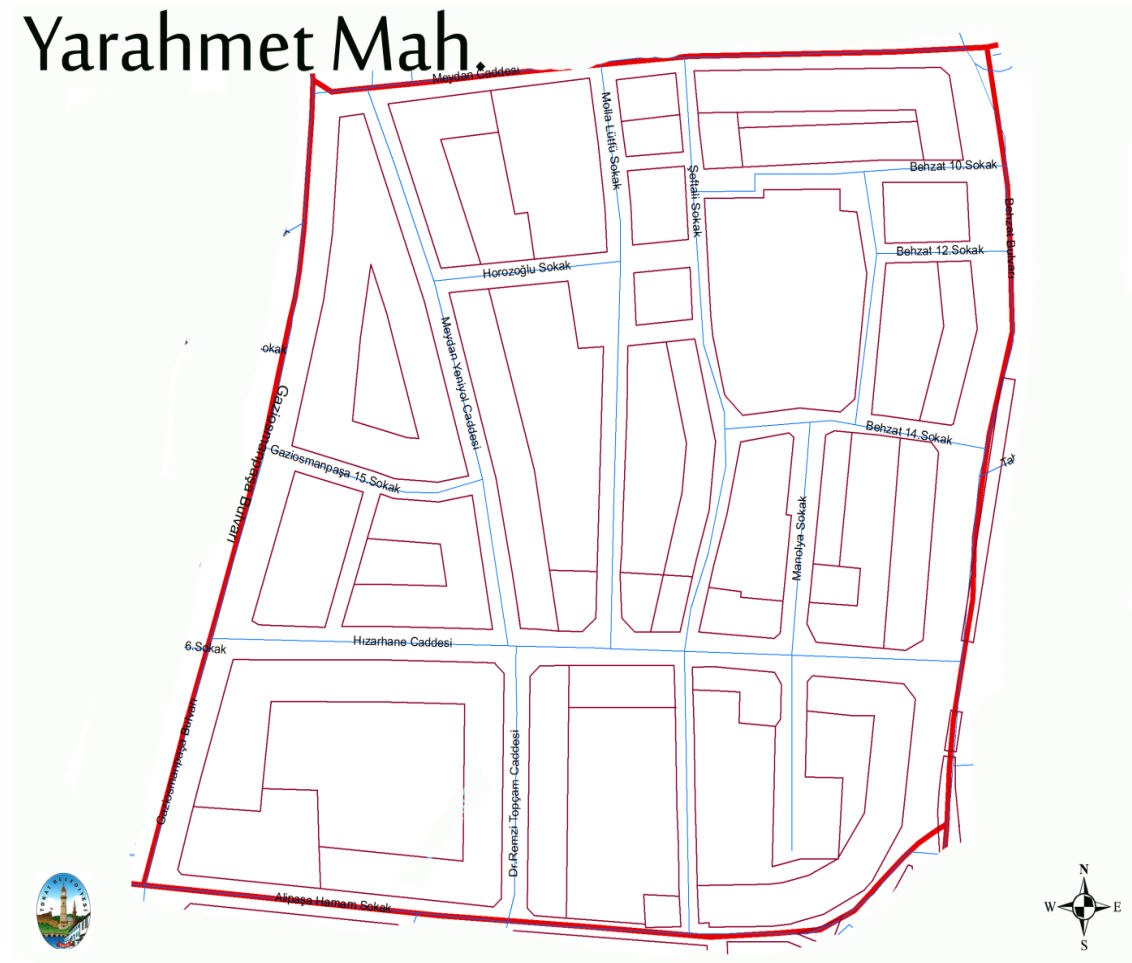
2017 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre mahalle nüfusu 2059 kişidir. K1 kodlu erkek katılımcı, 71 yaşında, emekli ve 44 yıldır bu mahallede yaşadığını ifade etmiştir. Mahalle ismi ile ilgili ise “ Mahallede eskiden üzüm bağlarının bulunduğu bahçeler varmış. Aynı zamanda bu bölge ordunun konaklama yeri olarak kullanılmış. Daha sonra askeriye bu bölgeyi kullanmamaya başlayınca bölgenin ismi Topçubağı olarak kalmış eskiler hep bunu anlatmıştır. 1976 yılından sonra bölge imara açılmış ve mahalle bugünkü haline gelmiştir.” şeklinde bilgi vermiştir.

K2 kodlu erkek katılımcı 60 yaşında, mesleği muhtar ve doğduğundan beri bu mahallede ikamet etmektedir. Mahalle ismi ile ilgili “Mahallede eskiden üzüm bağları varmış. Aynı zamanda burada ya askeri birlik varmış ya da askeri birliğin konaklama yeriymiş. Bu yüzden buranın ismi Topçubağı kalmış.” şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 37: Topçubağı mahallesinden görünüm.

M 38- Yarahmet Mahallesi İle İlgili Bulgular

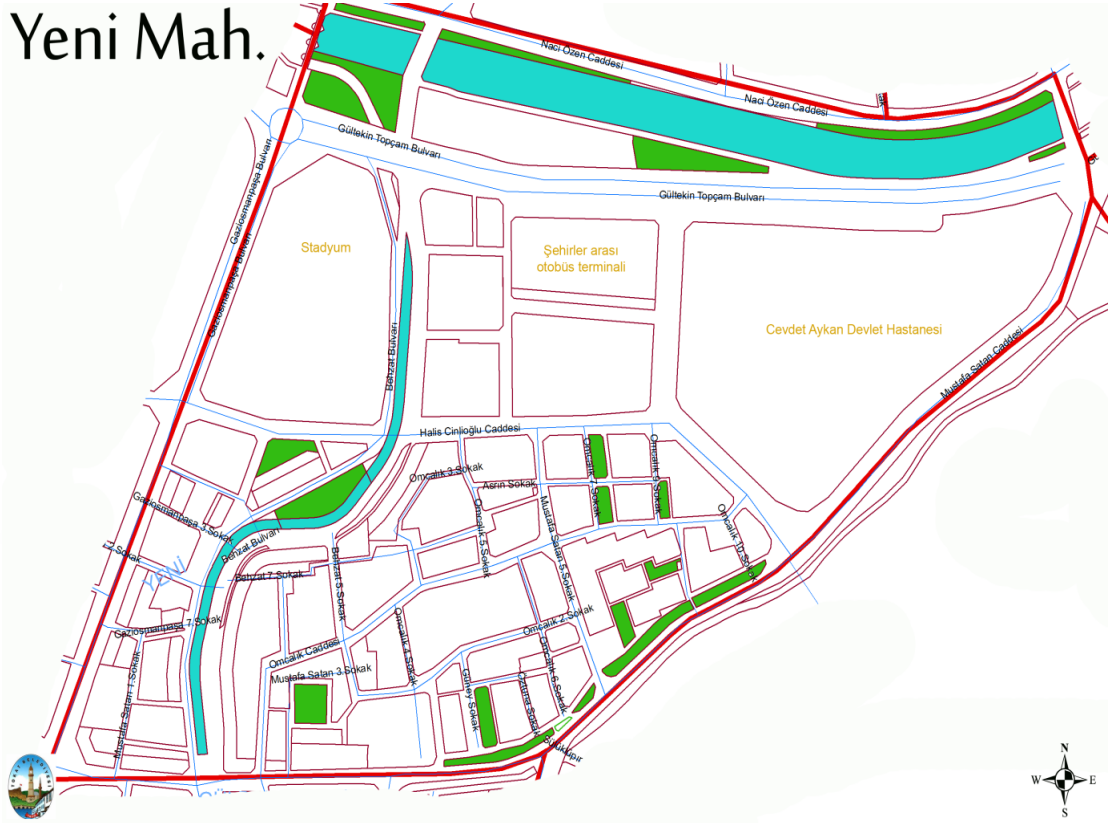
2017 adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre mahalle nüfusu 1486 kişidir. K1 kodlu erkek katılımcı 51 yaşında, memur, 45 yıldır mahalle de ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahalle isminin nereden geldiği ile ilgili “ *Mahalle adını Kanuni Sultan Süleyman döneminde yaşamış Yar Ahmet isminde zengin varlıklı biri olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte önemli vakıf çalışmaları gerçekleştiren bir zat olduğu bilinmektedir. Her ne kadar kabrinin mahalle sınırları içerisinde olduğu söylene de Yar Ahmet ve oğlu Hüseyin’in kabri bugün Avlunlar kasabası Eze köyünde bulunmaktadır. Yar Ahmet oğlu Hüseyin babasının hayrına Eze köyü camini yaptırmış ve bu cami günümüzde de kullanılmaya devam etmektedir.*” şeklinde bilgi vermiştir.

K2 kodlu erkek katılımcı 63 yaşında, emekli, çocukluğundan beri bu mahallede yaşadığını beyan etmiştir. Mahalle ismi ile ilgili olarak “ *Bu mahallede Yar Ahmet adıyla bir türbe bulunmaktadır mahalle ismi de bu türbe isminden gelmektedir.*” şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 38: Yarahmet mahallesinden görünüm.

M 39- Yenimahalle Mahallesi İle İlgili Bulgular

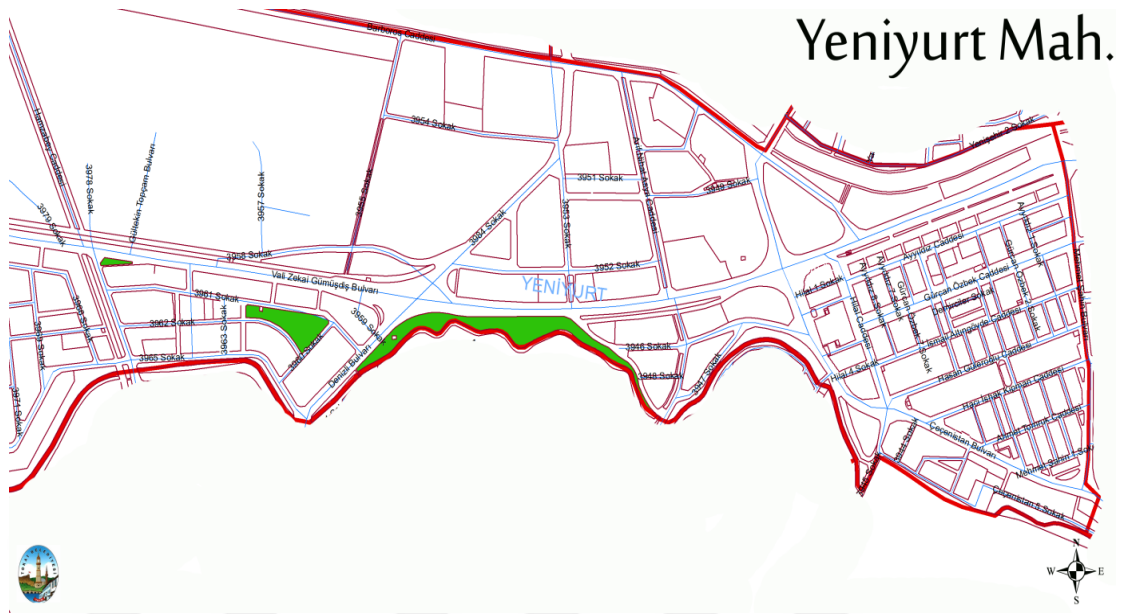

2017 adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre mahalle nüfusu 7221 kişidir. K1 kodlu erkek katılımcı 52 yaşında, esnaf, 48 yıldır mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahalle ismi ile ilgili olarak “ *Daha öncesinde burası doğancı bağları mahallesine bağlı idi. 1993 yılında belediye kararı ile doğancı bağlarında ayrıldı ve 1994’te mahalle muhtarlığı oluşturuldu. Mahalle ismi ise yeni kurulduğu için çok fazla bir geçmişi olmadığından bu isim verilmiş, yeni bir mahalle olarak.*” şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 39: Yenimahalle mahallesinden görünüm.

M 40- Yeni yurt Mahallesi İle İlgili Bulgular

2017 adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre mahalle nüfusu 2618 kişidir. K1 kodlu erkek katılımcı 79 yaşında, çiftçi, 46 yıldır mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahalle ismi ile ilgili olarak “ *Mahallemiz evelden Kaleardı mahallesine bağlıydı. Muhtarla işimiz olduğunda, seçimler de oy kullanmak için mecburen Kaleardı'na gidiyorduk. Kaleardı mahallesi uzak geldiğinden mahalle kuralım dedik. Kurduğumuz mahalle yeni bir yerleşim yeri olduğu için de Yeni yurt ismini verdik.*” şeklinde bilgi vermiştir.

K2 kodlu erkek katılımcı 78 yaşında, esnaf, 44 yıldır mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahalle ismi ile ilgili olarak “ *Mahallemizin çok eski bir tarihi yoktur. Kaleardı'ndan ayrılınca yeni yerleşim olarak bu ismi almıştır.*” Şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 40: Yeni yurt mahallesinden görünüm.

M 41- Yeşilirmak Mahallesi İle İlgili Bulgular

2017 adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre mahalle nüfusu 11691 kişidir. K1 kodlu erkek katılımcı 87 yaşında, esnaf, 47 yıldır mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahalle ismi ile ilgili “ *Irmak yatağı önceden buradan dağınık halde geçerdi bugün mahallenin bulunduğu alan tamamen ırmak yatağıydı. Yeşilirmak taşığında buraları basardı. Bugün bina temeli için eştığında hala kum çıkmaktadır. Zamanla*

ırmak ıslah edildi baraj yapıldı ve yatağı daraldı. Yeşilırmak da bu mahalleye ismini verdi.” şeklinde bilgi vermiştir.

K2 kodlu erkek katılımcı 76 yaşında, çiftçi, 53 yıldır mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahalle ismi ile ilgili olarak “ *Sel geldiğinde buraların tamamen su alırdı. Şimdi ise su azaldı ırmak yatağı daraldı. Bu bölgede ırmak yatağı olduğu için Yeşilırmak ismini almış.* ” şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 41: Yeşilirmak mahallesinden görünüm.

M42-Yeşilova Mahallesi İle İlgili Bulgular

2017 adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre mahalle nüfusu 507 kişidir. K1 kodlu erkek katılımcı 55 yaşında, esnaf, 50 yıldır bu mahallede ikamet ettiğini beyan etmiştir. Mahalle ismi ile ilgili olarak “Bizim mahallemiz şu karşı tepelerden baktığınızda yemyeşil görünür. Mahallemizde dümdüz tarım arazileri ve bu arazilerin kenarında tarla sahiplerinin müstakil evleri vardır. İşte bu yeşillik arazinin düz ova olmasından dolayı mahallemize Yeşilova ismi verilmiştir.” şeklinde bilgi vermiştir.

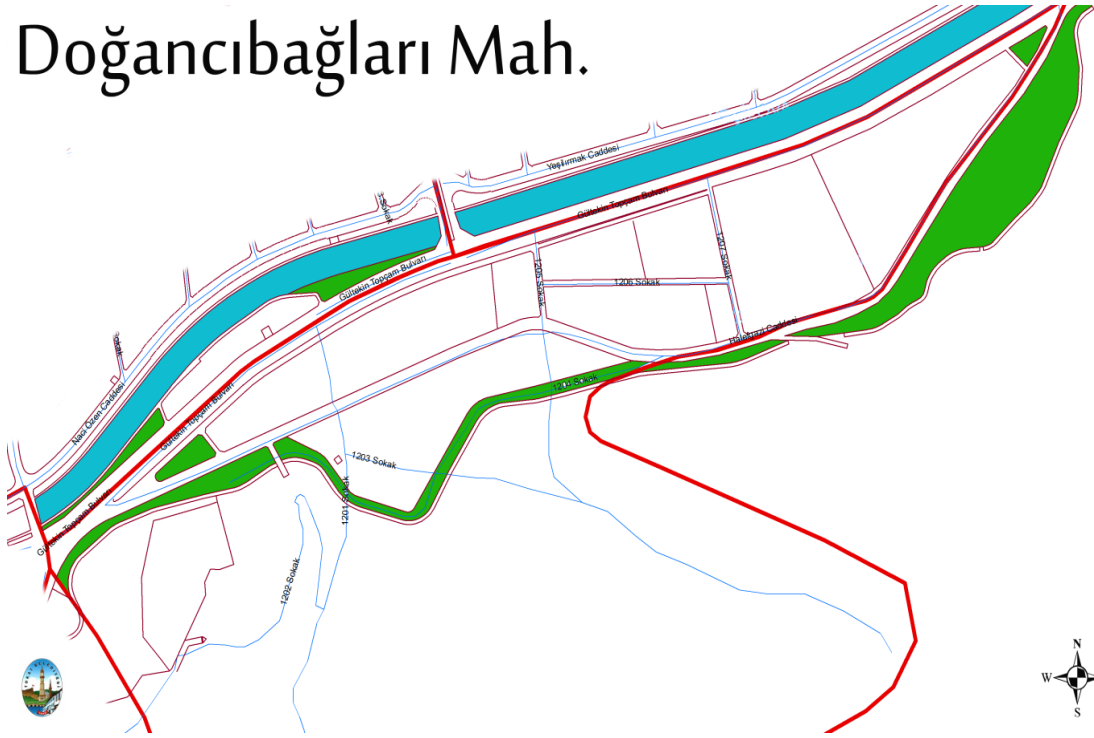
Fotoğraf 42: Yeşilova mahallesinden görünüm.

Araştırma kapsamında “**Mahalle isimlerinden ismini nereden aldığı bilinmeyen mahalle var mıdır?**” alt problemine ait bulgular şu şekildedir:

Araştırma kapsamında Doğancı Bağları, Hoca Ahmet ve Mahmut Paşa mahallelerinde katılımcılar mahalle isminin nereden geldiği, anlamının tam olarak ne olduğu noktasında “*Ben doğdum doğalı bu mahalle bu adla anılır, hiç duymadım ne büyüklerimden ne de bi başkasından*” şeklinde bilgi vermiştir.

M 12-Doğancıbağları Mahallesi İle İlgili Bulgular

Doğancıbağları Mah.

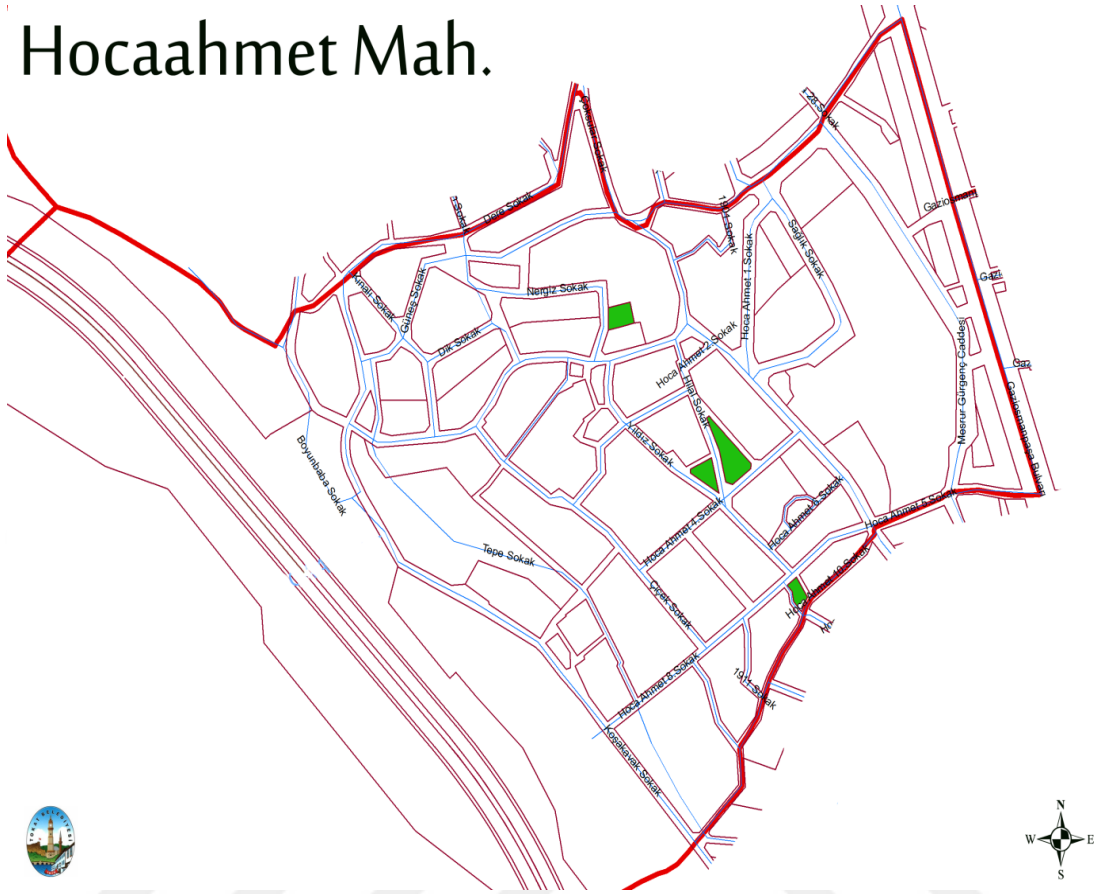
2017 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre mahallede 401 kişi ikamet etmektedir. K1 kodlu erkek katılımcı 78 yaşında, Esnaf, 50 yıla aşkındır mahallede yaşadığını beyan etmiştir. Mahalle isminin nereden geldiği ile ilgili olarak “*Burası doğancı bağları olarak bilinir hiç kimseden de neden bu isim konuldu duymadım bunca yıldır*” şeklinde bilgi vermiştir.

Fotoğraf 12: Doğancıbağları mahallesinden görünüm.

M 20- Hoca Ahmet Mahallesi İle İlgili Bulgular

Hocaahmet Mah.

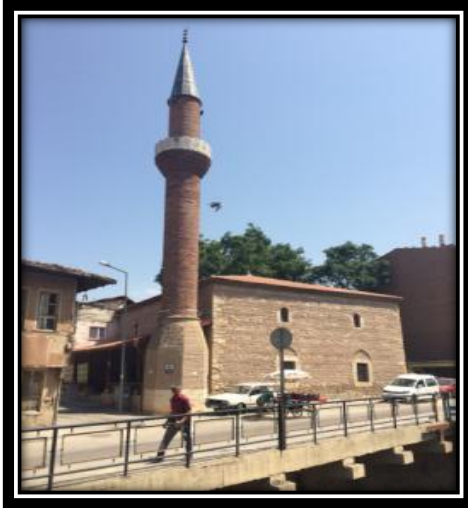

2017 Adrese dayalı nüfus sistemine göre mahallede 1610 kişi ikamet etmektedir. Katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmeler de mahalle ismi ile ilgili bilgi elde edilememiştir.

Fotoğraf 20: Hoca Ahmet mahallesinden görünüm.

Fotoğraf 28: Mahmutpaşa mahallesinden görünüm.

Araştırma kapsamında “7. Sınıf öğrencilerinin yaşadıkları mahalle isminin nereden geldiğine ait bilgileri nelerdir?” alt problemine ait bulgular şu şekildedir:

Araştırma kapsamında toplamda 35 öğrenci ile görüşme yapılmış ve öğrencilere Ek 2 görüşme formu uygulanmıştır.

Tablo 13. Öğrencilerin “Yaşadığınız Mahalle İsmi Nedir?” Sorusuna Ait Verdikleri Cevapların Sayısal Durumu

Yaşadığınız mahallenin ismi nedir?	f	%
Doğru cevap	30	85.7
Yanlış cevap	5	24.3
Toplam	35	100

Araştırma kapsamında “Yaşadığınız mahallenin ismi nedir?” sorusuna 35 öğrencinin yanıt verdiği ve 30 öğrencinin verdiği cevapların var olan mahalle isimlerinden birini ifade ederken 5 öğrencinin; “Dr.Remzi Topçam”, “Sulusokak”, “Yukarı Kaşıkçı Bağları”, “Sulusokak”, “Yazıcıoğlu” şeklinde cadde ve sokak isimlerini mahalle ismi olarak ifade ettikleri görülmektedir.

Tablo 14. Öğrencilerin Mahalle İsmi Nereden Almıştır? Sorusuna Verdiği Cevapların Sayısal Durumu

Yaşadığınız mahalle ismini nereden almıştır?	f	%
Doğru cevap	11	31.4
Yanlış cevap	8	22.8
Bilmiyorum	16	45.7
Toplam	35	100

Öğrencilerin “Yaşadığınız mahalle ismini nereden almıştır?” Sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde 11 öğrencinin cevabı doğru iken 8 öğrencinin yanlış/doğru olmayan bilgiler verdiği, 16 öğrencinin ise yöneltilen soruyu bilmiyorum şeklinde

yanıtladığı görülmektedir. Mahalle isminin nereden geldiğini doğru şekilde yanıtlayan öğrenciler;

Ö1 “*Mahalle de Peygamber efendimizin soyundan gelen kişi yaşamış olduğundan almış*”

Ö2 “*Önceden burada ermiş insanlar oturuyormuş. Sonrasında mahallenin adını Erenler koymuşlar ermişler-erenler*”

Ö3 “*Uzun zamanlar önce ermiş insanlar yaşamış bu yüzden o ermiş insanlardan alıp erenler yapmışlar ermiş insanlardan erenler olmuş*”

Ö4 “*Eskiden buradan ırmak geçtiği için Yeşilırmak ismini almış*”

Ö5 “*Dağlar arasında ki dar geçit*”

Ö6 “*Sözlük anlamı iki dağ arasındaki dar geçit*”

Ö7 “*Tokat’ın doğusunda olduğu için*”

Ö8 “*Şehrin doğusunda olduğu için*”

Ö9 “*II. Beyazıt validesi için Hatuniye camisini inşa ettirmiş bu cami meydan cami olarak ta bilinmektedir. Buradan almıştır.*”

Ö10 “*Bahçelievler yoğun olduğu için*”

Ö11 “*Gülbahar hatun II. Beyazıt’ın annesidir mahalle ismini buradan almıştır.*”

Mahalle isimlerinin nereden geldiğini isminin belirlenmesinde etkili olan durumları yaklaşık olarak ifade edebildikleri görülmektedir.

Araştırma kapsamında “7. Sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde ders içi-ders dışı faaliyetlerde Sözlü Tarih uygulaması gerçekleştirme durumları nelerdir?” alt problemine ait bulgular şu şekildedir:

Araştırma sürecinde 35 öğrenciye yöneltilen sözlü tarih uygulamasına ilişkin soruya tüm öğrenciler olumsuz cevap vermişlerdir.

Tablo 15. Öğrencilerin Ders İçi- Ders Dışı Sözlü Tarih Uygulaması Gerçekleştirme Durumları

Ders içi- ders dışı sözlü tarih uygulaması gerçekleştirdiniz mi?	f	%
Hayır-yapmadık-bilmiyorum	28	80
Yanlış cevap	7	20
Toplam	35	100

Tablo 15’e bakıldığında tüm öğrencilerin sözlü tarihe ilişkin olumlu yanıt veremedikleri görülmektedir. Öğrencilerin %80’i sözlü tarih uygulamalarına ilişkin hayır-yapmadık-bilmiyorum şeklinde yanıtladığı görülmektedir. Öğrencilerden %20’si ise yapmış oldukları yazılı tarih çalışmalarını sözlü tarih uygulaması olarak ifade ettikleri görülmektedir. Öğrencilerin vermiş olduğu sözlü tarihe ilişkin yanlış cevaplar;

Ö1 “Bazı tarihi eserler ve bazı ünlü Türk düşünürler hakkında çalışmalar yaptık”

Ö2 “Evet yaptım. Osman Gazi’den Mehmed Vahdettin’e kadar olan Türk padişahlarının hayatlarını hem bir kitap gibi sayfa sayfa yazıp hem de ezberlemiştım.”

Ö3 “Dersle ilgili çeşitli oyun oynuyorduk”

Ö4 “Yaptık, işlediğimiz konuyla ilgili oyun oynadık. Soru cevap şeklinde gerçekleştirdik. Çeşitli kartlarla, eğlenceli oyunlar oynadık.”

Ö5 “evet yapmıştım. Kaşgarlı Mahmut’un hayatını anlatmıştım.”

Ö6 “Evet, Ali Kuşçu’yu yapmıştım ve hayatını anlatmıştım. Sınıfta tahtaya çıkıp.”

Ö7 “Fon kartonlarına resim yapıştırdım yazılar yazdık Atatürk’ün hayatıyla alakalı”

BÖLÜM V

SONUÇ ve TARTIŞMA

Toplumun bir arada varlığını sürdürmesini sağlayan, toplumu ortak bir paydada bir araya getiren en önemli unsur kültürdür. Araştırma kapsamında maddi ve manevi kültür öğelerinin etkisiyle isimlerini almış olan Tokat ili merkez ilçede yer alan 42 mahalle sözlü tarih uygulaması ile belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu bağlamda araştırma kapsamında katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda 39 mahalle isminin nereden geldiği, bu ismin verilmesinin temel nedeni belirlenmeye çalışılmıştır. Katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmeler sırasında bazı katılımcıların kendilerini ifade etme noktasında güçlük çektiği, buna bağlı olarak da yöneltilen sorulara net cevaplar veremedikleri görülmüştür. Bazı katılımcılar ise şahsi bilgilerinin paylaşılması noktasında tedirginlik yaşadıkları ve vermiş oldukları bilgilerin kendilerine ilerleyen süreçte çeşitli sıkıntılar yaşayacağına dair tedirginlikler saptanmıştır. Tüm bu çekimserlik ve çeşitli kaygıların etkisi azaltılmaya çalışılıp araştırma sonucunda mahalle isimleri belirlenirken coğrafi unsurlar, gerçekleşen olay ve durumlar, kişiler, tarihi etmenlerin rol oynadığı görülmüştür. Mahalle isimleri belirlenirken gelişigüzel şekilde davranılmadığı, çeşitli durumlara istinaden bu isimleri aldığı görülmektedir. Gerçekleştirilen çalışma kapsamında 3 mahalle “Doğancıbağları, Hocaahmet ve Mahmut Paşa” mahallelerinin isimleri hakkında sözlü tarih uygulaması ile bir sonuca varılamamıştır. Araştırma sonucunda gündelik hayatta sıradan insanların vermiş olduğu bilgilerin tarihi anlamda ne kadar büyük öneme sahip olduğu görülmüştür.

Sözlü tarihin yazılı tarihten çok daha önceleri de var olduğu ve sonuçlarının da yazılı tarih eşdeğerinde önem arz ettiği yadsınamaz bir gerçektir. Küpüç’ün (2014) yapmış olduğu çalışmada genel tarihte yani belgelere dayalı tarihte sadece önemli insanların tarihinin anlatıldığı ve aktarılan bilgilerin sadece belirli bir kesimi yansıttığı sonucuna ulaşılmıştır. Sözlü tarih uygulamalarıyla yanı başımızda hep var olan tarihi bize görme fırsatı sunduğu sonucuna varılmıştır. Gündelik yaşamda çevremizdeki mahalle, sokak, cadde isimlerini sıklıkla kullanmamıza rağmen anlamı, isminin nereden geldiğine çok dikkat etmemekteyiz. Yaptığımız çalışmada gündelik hayattan sıradan

insanlardan hareketle yanı başımızdaki tarihe ulaşılmış ve benzer durumun çalışmamızda da ortaya çıktığı belirlenmiştir.

Tarihsel süreçte Tokat mahalle sayılarına bakıldığında vergi kayıtlarından elde edilen sonuçlara göre yıllara göre mahalle sayılarının değiştiği, bazı mahallelerin birleştirilip tek isimle adlandırıldığı sonraki yıllarda ise tekrar aynı isimle vergi kayıtlarında yer aldığı görülmüştür. Geçmişteki Tokat mahalle isimlerine bakıldığında ise 15 mahallenin aynı isimle varlığını devam ettirdiği görülmektedir.

Yönetim birimi olarak mahalleler şehirlerdeki en küçük idari birimlerdir. Osmanlı devletinde mahalleler 19. Yüzyılın ortalarına kadar imamlar tarafından yönetilmiştir. Bek (2013) *“Bir Yerleşim ve Yönetim Birimi Olarak Türkiye’de Mahalle”* adlı çalışma sonucunda mahallede bulunan caminin imamı aynı zamanda o mahallenin yöneticisiydi. İmamların şehrin kadısına karşı mahalleyi temsil ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmamız da “Seyit Necmettin ve Cemalettin” mahallelerinde dini önder vasfı üstlendikleri bölgede mescit açılmasını sağladıkları yapılan görüşme sonucunda tespit edilmiştir. Bu noktadan hareketle iki çalışmanın paralellik gösterdiği ifade edilebilir.

7. sınıf öğrencilerine uygulanan görüşme formu verileri incelendiğinde bazı öğrencilerin mahalle kavramıyla cadde, sokak, bölge kavramlarını birbirine karıştırdığı ve bu duruma bağlı olarak “Yaşadığımız mahalle ismi nedir?” sorusuna yanlış ifadelerle cevap verdikleri görülmektedir. Yetişkin katılımcılardan elde edilen bilgilerle öğrencilerden elde edilen mahalle isimlerine ait bilgiler karşılaştırıldığında ise 35 öğrenciden 11 tanesi yetişkinlerin verdikleri bilgilere benzer cevap verdikleri görülmüştür. Öğrencilerin sözlü tarihe ilişkin vermiş oldukları cevaplara baktığımızda ise yazılı tarih uygulamalarını sözlü tarih olarak ifade ettikleri, sözlü tarih kavramına ilişkin bilgi düzeylerinin tüm öğrencilerde eksiklik içerdiği görülmektedir.

ÖNERİLER

Bireylerin toplumsallaşmasını sağlayan maddi ve manevi öğeler bütünü olarak ifade ettiğimiz kültür; insanları bir araya getirip aidiyet duygusu kazanmasını sağlamaktadır. Bireylerin kültür kazanabilmesi ise şüphesiz tarih bilinci ve tarih öğretimi ile gerçekleşmektedir. Bu nedenle yeni kuşakların geçmişle bütünleşmesini ve geçmişe ait değer yargıları oluşturmasını noktasında yazılı ve sözlü tarih büyük önem arz etmektedir. Bireylere bu kültürü aşılatabilmek için;

- Batılı ülkelerde daha yaygın bir şekilde kullanılan sözlü tarihin ülkemizde de gerekli çalışmalar gerçekleştirilerek yayılması ve kullanılabilir olması önerilmektedir.
- Sözlü tarih uygulamaları ile bireyin kuşaklar arası farkları yorumlayabilmesi ve gözlem gücünün gelişmesi sağlanabilir.
- Öğretmenler öğrencilerin sözlü tarih uygulaması gerçekleştirmelerini sağlarken öğrencilere her aşamada rehberlik yapmalıdır.
- Ders içi ders dışı çeşitli etkinliklerle öğrencilerin tarihsel araştırmaları kendilerinin gerçekleştirip yorumlayabilme gücü arttırılabilir.
- Çalışma kapsamında sadece mahalleler ele alınmıştır. Yani yapılacak araştırmalar da farklı olarak aile, köy, şehir ve kişi adlarının sözlü tarih çalışması ile araştırılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Acun, F. (2013). *Yakın dönem tarihi metodolojisi*. Ankara; Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Akbaba, B. ve Kılcan, B. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sözlü Tarih Çalışmalarına Yönelik Tutumlar. *Elementary Education Online*, 13(3), 746-7.
- Akçalı, A. ve Aslan, E. (2012). Tarih Öğretiminin İyileştirilmesi Yolunda Alternatif Bir Yöntem: Sözlü Tarih. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(2), 669-688.
- Atam, Ş. (2013). *1834 Yılında Tokatta Mahalle Yapılanması Ve Muhtarlık Teşkilatının Kurulması*. The Journal Of Academic Social Science Studies, Voluma 6 ISSUE 2, p. 73-90. DOI: 10,9761/JASSS_573
- Arslan, Y. (2013) Sözlü Tarihin Ortaöğretim Öğrencileri Üzerindeki Yansımaları (Tunceli Merkez Örneği), *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 2(1), 1-29.
- Aydın, F. T. (2014). *Sözlü tarih ne demektir?*. Polatlı Kırım Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği, <http://www.polatlikirimderneği.org/dstarih/stnedir/stnedir.aspx>. adresinden alınmıştır.
- Bek, N. (2013). *Bir Yerleşim Ve Yönetim Birimi Olarak Türkiye’de Mahalle*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Baum, Willa K. (1987). *Oral History For The Local Historical Society*, Amerikan For State And Local History, Nashville.
- Baykara, T. (1996). *Tarih Araştırma Ve Yazma Metodu*. İzmir: İrfan Kültür ve Eğitim Merkezi.
- Beşirli, M. (2005) *Orta Karadeniz Kentleri Tarihi - I TOKAT (1771-1853)*. Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Matbaası.
- Counce, S. (2001a). *Sözlü Tarih ve Yerel Tarihçi*. (Çev: B. Bülent Can ve Alper Yalçınkaya). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Counce, S. (2008b). *Sözlü Tarih ve Yerel Tarihçi* (Çeviren: Ayşe Ozil Bilmez). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

- Cemal, A. (1932). *Vilayetlerimiz Tokat*. İstanbul: Kanaat Kütüphanesi.
- Çelebi, E. (1314). *Seyahatnâme*, V, 69-70, İstanbul.
- Danacıoğlu, E. (2001a). *Geçmişin İzleri Yanıbaşımızdaki Tarih İçin Bir Kılavuz*. İstanbul: Tarih Vakfı.
- Danacıoğlu, E. (2007b). *Geçmişin İzleri Yanı Başımızdaki Tarih İçin Bir Kılavuz*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Demirci, T. (2006). *Geçmiş Kayda Geçirmek, Belleği Çözümlemek: Hemşinli Kadınların Yaşam Anlatıları Ve Düşündürdükleri*. Kuşaklar Deneyimler Tanıklıklar, Türkiye’de Sözlü Tarih Çalışmaları Konferansı. İstanbul: Tarih Vakfı Özener Matbaası.
- Eraslan, L. (2004). Tarihe 1000 Canlı Tanık, Tarihte 1000 Canlı Çocuk (Bir Sözlü Tarih Uygulamasından Çıkarılmalar). *Uluslararası İnsan Bilimleri*, ISSN: 1303-5134, cilt: 1, sayı:1.
- Erden, M. (1996). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, İstanbul: Alkım yayınları.
- Erdilek, N. (2006). *Türkiye’de Göç Araştırmalarında Sözlü Tarih Metodu*. Kuşaklar Deneyimler Tanıklıklar, Türkiye’de Sözlü Tarih Çalışmaları Konferansı. İstanbul: Tarih Vakfı Özener Matbaası.
- Erkal, M. (2006). *Sosyoloji (Toplumbilim)*. Ankara: Der Yayınları.
- İncegül, S. (2010). *Sosyal Bilgiler Dersinde Örnek Bir Sözlü Tarih Uygulaması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Güçlü, M. (2013). Eğitim Tarihi Araştırmalarında Sözlü Tarih Uygulaması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 11(1), 100-113, Kayseri.
- İsyasoğlu, A. (2001), Yerel Tarih Gruplarıyla Tanışırken: Konular, Sorular, Bulunduğu Eser: *Yerel Tarihçilik, Kent, Sivil Girişim Yerel Tarih Grupları Deneyimi*, (Ed. Çelebi, F.), İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 37-42.
- İpşirli, M. 1986, 2-6 Temmuz. “XVII. Asır Ortalarında Tokat Şehri”. Türk Tarihinde Ve Kültüründe Tokat Sempozyumu’nda sunuldu, Ankara, S. 60-64.

- Kaptan, F. (1999). *Fen Bilgisi Öğretimi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Karasar, N.(1984a). *Bilimsel Araştırma Metodu*. Ankara: Hacetepe Taş Kitapçılık.
- Karasar, N.(2005b). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karpat, G. K. (2009). *Tarihsel alanlarda sözlü tarih bilgisine dayalı kentsel tasarım kriterlerinin oluşturulması; Kemeraltı Anafartalar Caddesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Kavruk, H. (2004). *Köy Ve Mahalle: Yerleşim Ve Yönetim Birimi*. Odak Yayınları.
- Kazıcı, Z. (2010). *Osmanlı 'da Toplum Yapısı*. İstanbul: Hayat Yayın Grubu.
- Kumru, G. (2009). *Tarih Öğretimi Açısından Sözlü Tarih Yazımı: Karacaahmet Dergahı Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kurt, Y. (25-26 Eylül 2014). “Tokat Şehri Kişi Adları XVI. Yüzyıl”. Tokat Tarihi ve Kültürü Sempozyumu’nda sunuldu, Tokat.
- Küpüç, E. (2014). *Sözlü Tarih Kavramı Ve Sözlü Tarihin Tarih Öğretimindeki Rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Kyvig, D.E. ve Marty, M. A. (2000). *Yanbaşımızdaki Tarih. (Çev. N. Özsoy)*. İstanbul: Tarih Vakfı.
- Mercan, M. ve Ulu, M. E. (2003). *Tokat Kitabeleri*. Ankara: Türk Hava Kurumu Basım Evi
- MEB. (2005a). İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı ve kılavuzu. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı
- MEB. (2006b). İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi 6 Sınıf Öğretim Programı ve Kılavuzu, Ankara, Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MEB. (2017c). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı. (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar). <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354> adresinden alınmıştır.

- Neyzi, L. (1999a). *İstanbul'da Hatırlamak ve Unutmak*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları
- Neyzi L. (2011b). *Ben Kimim Türkiye'de Sözlü Tarih, Kimlik ve Öznellik*. İstanbul: İletişim
- Ortaylı, İ. (1979) *Türk İdare Tarihi*. Ankara: TODAİE Yayını.
- Öner, G. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Tarih Öğretimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *Türk tarih eğitimi dergisi*, 4(1),89-121.
- Özgüven, İ. E. (1999). Psikolojik Testler. Ankara: PDREM Yayınları
- Öztürk, C. (2006). *Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinler Arası Bir Bakış. İçinde Hayat Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı Bir Yaklaşım*. Öztürk, C. (Ed.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 21– 50.
- Öztürkmen, A. (1998a). Sözlü Tarihin Yerel Tarih Araştırmalarına Katkısı. *Yerel Tarih Yarışma Dergisi*, 1(1).
- Öztürkmen, A. (2002b). Sözlü Tarih: Yeni Bir Disiplin Cazibesi. *Toplum ve Bilim*, 91, 115-121.
- Ritche, D.A. (2003). *Doing Oral History*. New York: Oxford University Press.
- Sarı, İ. (2006). Akademik Tarih ve Tarih Öğretiminde Sözlü Tarihin Yeri ve Önemi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (3) 109- 125, Ankara.
- Sönmez, F. Ö., Polat, U., Önlen, M., İrşi, E. (25-26 Eylül 2014). *Bir Sözlü Tarih Çalışması: "Tokat merkez mahalle isimleri"*. Tokat Tarihi ve Kültürü Sempozyumu'nda sunuldu, Tokat.
- Sönmez, V. (1998). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Öğretmen El Kitabı*, Ankara: Anı Yayıncılık
- Tay, B. Ve Öcal, A. (2008). *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Thompson, P. (1999a). *Geçmişin Sesi: Sözlü Tarih*. (Çev: S.Layikel). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Thompson, P. (2006b). 21. Yüzyılda Sözlü Tarih İçin Potansiyeller ve Meydan Okumalar. İçinde İlyasoğlu, A. ve Kayacan (ed.), *Kuşaklar Deneyimler*

Tanıklıklar Türkiye’de Sözlü Tarih Çalışmaları Konferansı 26-27 Eylül 2003 (s.23-38). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Thompson, P. ve Perks, R. (2007). *Olduğu Gibi Anlamak. Sözlü Tarih Kılavuzu*, İstanbul: Tarih Vakfı Yay.

Tokat Valiliği. (1998a). *Tokat İl Yıllığı, Cumhuriyetimizin 75. Yılında Tokat*. Ankara: Kayhan Ofset Matbaacılık.

Tokat Valiliği. (2007b). *Tokat İl Yıllığı (2006)*. İstanbul: Renk Matbaası.

Tokat Valiliği. (2017c). *Tokat 900 Adımda 900 Yıl*. İstanbul: Dijital Matbaacılık.

Tonbul, T. (2010). *Üçüncü Hizmet Bölgesinde Görev Yapan Öğretmenlerin Problemlerine İlişkin Bir Sözlü Tarih Araştırması (1995-2005)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Tonkin, E. (1995). *Narrating Our Pasts: The Social Construction of Oral History*. Cambridge University Press.

Türker, K. (1996). *Ağaç Baskı Tokat Yazmaları*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*. Sayı: 24. Ankara: PegemA Yayıncılık.

Yavi, E. (1986) *Tokat*. İstanbul: Güzel Sanatlar Matbaası

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2004a). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011b). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (8. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013c). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (9. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, B. (1994). *Yerel Demokrasi Ve Kentteki Gençlik, Gençlik Ve Kent Yönetimi*. Ed: Ferzan Bayramoğlu Yıldırım, , s. 22-37. İstanbul: WALD Yayını.

Yıldırım, C. (1966). *Eğitimde Araştırma Metotları*. Ankara: Akyıldız Matbaası.

Welton, D. And Mallan, T. (1999). *Children and their world: Strategies For Teaching Social Studies*. Boston: Houghton Mifflin Company.

İNTERNET SİTELERİ

https://www.hgk.msb.gov.tr/images/urun/il_ilce_alanlari.pdf, Erişim Tarihi: 12.01.2018.

<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>, Erişim Tarihi: 01.03.2018.

<http://tokat.bel.tr/sayfa/mahalleler>, Erişim Tarihi: 27.08.2017.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ab94de4608b18.07853365, Erişim Tarihi: 07.10.2017.

EKLER**EK 1. YETİŞKİN KATILIMCI GÖRÜŞME FORMU**

Görüşme Yapılan Kişinin;

Cinsiyet :

Yaş :

Meslek :

1- Mahalle de ne kadar süredir ikamet etmektesiniz ?

2- Yaşadığınız mahalle ismini nereden almıştır ?

3- Yaşadığınız mahallenin isminin anlamı nedir büyüklerinizden duyduğunuz kadarıyla neler anlatabilirsiniz?

EK 2. ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU

1. Yaşadığınız mahallenin ismi nedir ?

2. Mahalle de ne kadar süredir ikamet etmektesiniz ?

0 1-5

0 5-10

0 10-15

0 15- Ve Üstü

3. Yaşadığınız mahalle ismini nereden almıştır ?

4. Yaşadığınız mahallenin isminin anlamı nedir büyüklerinizden duyduğunuz kadarıyla neler anlatabilirsiniz?

5. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi kapsamında ders içi-ders dışı her hangi bir sözlü tarih çalışması yaptınız mı? Yapmışsanız nasıl gerçekleştirdiniz?

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı	Uğur POLAT
Kişisel Bilgileri	Uyruğu: T.C. Doğum Tarihi ve Yeri: 02.02.1989 / Tokat
İletişim Bilgileri	Tel: 0 535 284 57 58 E-posta: ugur_polat325@hotmail.com
Öğrenim Bilgileri	Lise: Atatürk Lisesi Lisans: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Yüksek Lisans: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı
İş Deneyimi	2013-2016: Milli Eğitim Bakanlığı Ağrı İl Milli Eğitim Müdürlüğü Aşağı Karabal Halis Özdemir Ortaokulu 2016- Halen: Milli Eğitim Bakanlığı İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü Kazım Karabekir İmam Hatip Ortaokulu
